

ATT GÖRA PLATS

för tjejs delaktighet och inflytande
i utvecklingen av en jämställd aktivitetspark

Sveriges lantbruksuniversitet SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet
EX0504 Självständigt arbetet i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© 2018 Maria Wallstedt, wallstedtmaria@gmail.com

Titel: Att göra plats – för tjejers delaktighet och inflytande i utvecklingen av en jämställd aktivitetspark

Titel in English: To make room – for girls participation in the development of an equal activity park

Handledare: Hildegun Nilsson Varhelyi, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Zeinab Tag-Eldeen, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Sylvia Dovlen, SLU, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Delaktighet © Maria Wallstedt

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren. Om inget annat anges ägs foton och bilder av författaren

Originalformat: Stående A4

Nyckelord: delaktighetsprocess, genus, jämställdhet, landskapsarkitektur, samhällsplanering

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

förord

Idén till examensarbetet startade med mitt intresse att i min yrkesroll som landskapsarkitekt aktivt arbeta för ökad jämställdhet. Genom arbetet fick jag en djupare förståelse för genus och jämställdhet kopplat till medborgardelaktighet i stadsutvecklingsprocesser. Det gav mig även värdefull erfarenhet och kunskap om att arbeta med olika metoder för delaktighet, med fokus på att lyfta barn- och ungas perspektiv. I arbetet samarbetade jag med Uppsala kommun vilket gav en verklighetsanknytning och därmed en intressant infallsvinkel av hur det kan vara att arbeta med delaktighetsprocesser i yrkeslivet, inom de ramar som finns då.

Framförallt vill jag tacka Sara Rydeman och Henrik Ljungman, landskapsarkitekter på Uppsala kommun, för att min förfrågan om att medverka i projektet med Lina Sandells park togs emot. Jag är väldigt tacksam för kontakten med dem och att de delade med sig av sin tid, vilket var en förutsättning för att kunna genomföra det här arbetet. Jag vill även tacka Åsa Blomberg, landskapsarkitekt på Uppsala kommun, som var min samarbetspartner under delaktighetsprocessen.

Jag vill särskilt ge ett stort tack till alla de barn och ungdomar på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb som var delaktiga i processen och bidrog med sina erfarenheter, värdefulla aspekter och idéer till utvecklingen av Lina Sandells park. Tack för er tid och insats! Utan er hade jag inte kunnat genomföra det här arbetet. Jag vill också rikta uppmärksamhet till föreståndaren Heléne Roman och fritidsledarna som arbetar på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb som också var till stor hjälp i arbetet.

Det här är mitt avslutande arbete på landskapsarkitektutbildningen och efter fem år på Ultuna ser jag nu fram emot yrkeslivet som landskapsarkitekt. Tack till familj, vänner och kursare som har peppat och motiverat mig under utbildningen och gjort dessa fem år till de bästa!

Inte minst vill jag tacka min handledare Hildegun Nilsson Varhelyi för positivt stöd, utmärkt vägledning och konstruktiv kritik genom arbetet. Tack!

Maria Wallstedt
Uppsala, december 2017

sammandrag

Detta arbete syftar till att utveckla och pröva en delaktighetsprocess utifrån ett genusperspektiv för att stärka tjejers delaktighet och inflytande i skapandet av en offentlig aktivitetspark i Gottsunda i Uppsala.

Jämställdhet är en central aspekt av samhällsplaneringen (SFS 2010:900) och är en förutsättning och viktig grundpelare för social hållbarhet (FN-förbundet 2017). Det finns idag en problematik med att jämställdhet inom fysisk planering i Sverige beskrivs som viktigt men samtidigt svårt att omsätta i praktiken (Boverket 2017c, s. 44). För att uppnå jämställdhet krävs att ett genusperspektiv integreras i planeringsprocessen, för att synliggöra bakomliggande maktstrukturer och hur dessa påverkar olika människor (Göteborgs stad 2016, ss. 12–13). De offentliga rummen som vi landskapsarkitekter planerar och gestaltar är inte jämställda. Om de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 ska nås måste tjejer få större utrymme i stadsplaneringen (FN-förbundet 2017; Montgomery 2017). Genom delaktighetsprocesser i skapandet av offentliga rum kan tjejer få inflytande och påverka en plats utformning vilket kan främja en jämställd planering och användning av offentliga miljöer.

I Gottsunda i Uppsala planeras en omfattande stadsbyggnad med starkt fokus på social hållbarhet (Uppsala kommun 2016b). Lina Sandells park ligger centralt i Gottsunda och är ett pilotprojekt för Uppsala kommun med fokus på jämställdhet och delaktighet genom hela planeringsprocessen (Uppsala kommun 2016a). I samarbete med Uppsala kommun arbetade jag med att stärka tjejers, på den intilliggande KFUM Gottsunda fritidsgård/fritidsklubb, delaktighet i utvecklingen av Lina Sandells park. Resultatet är en delaktighetsprocess i tre steg som presenteras i detta arbete.

Examensarbetet tar utgångspunkt i projektet med Lina Sandells park och dess förutsättningar. Genom platsbesök och platsanalys fick jag ökad förståelse för parken och dess närområde. Med grund i teori och genom analys av tre referensprojekt fick jag inspiration och riktlinjer för det fortsatta arbetet med utformningen av delaktighetsprocessen.

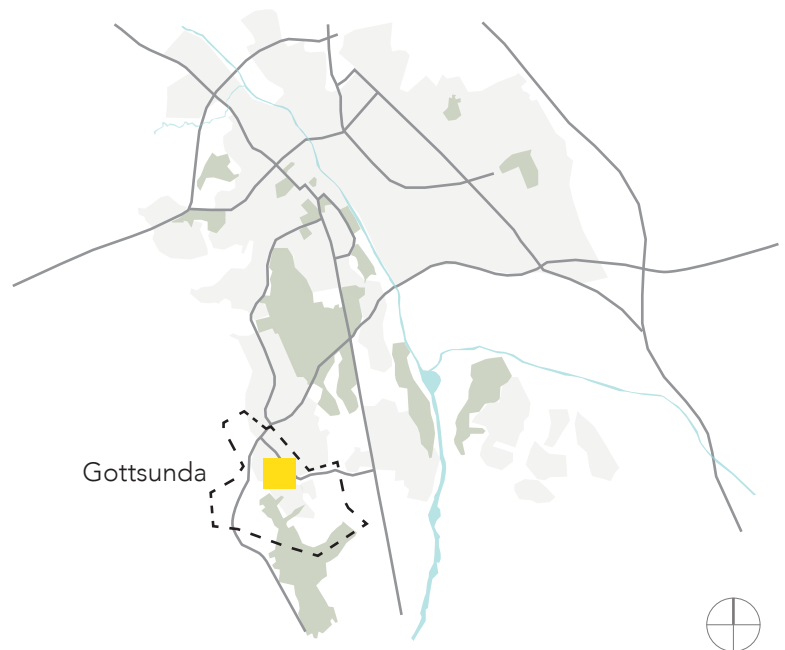
I uppsatsen presenteras de tre stegen i processen utifrån faserna planera, agera, observera och reflektera. De olika faserna beskriver den övergripande metoden för arbetet, aktionsforskning. Det innebär att jag testade olika beprövade metoder och nya tillvägagångssätt för att nå delaktighet med målgruppen och följde varje steg genom observation som sedan blev föremål för reflektion och diskussion.

Utifrån delaktighetsprocessen kom jag fram till olika slutsatser om delaktighet och identifierade även svårigheter med delaktighetsarbetet. Arbetet är ett exempel på hur en delaktighetsprocess kan utformas för att ge tjejer utrymme i ett specifikt stadsutvecklingsprojekt. Det bidrar på så sätt med erfarenhet, lärdomar och underlag inför Uppsala kommuns fortsatta arbete med att verka för ökad jämställdhet och stärka underrepresenterade gruppers förutsättningar till deltagande.

summary

The location of Uppsala in Sweden.

The map shows Gottsunda och Lina Sandells park location in Uppsala. © Lantmäteriet (2017).

The summary includes a short background, the aim of the thesis and what methods I used, followed by the results of the work. In conclusion, I summarise the most important reflections of the work.

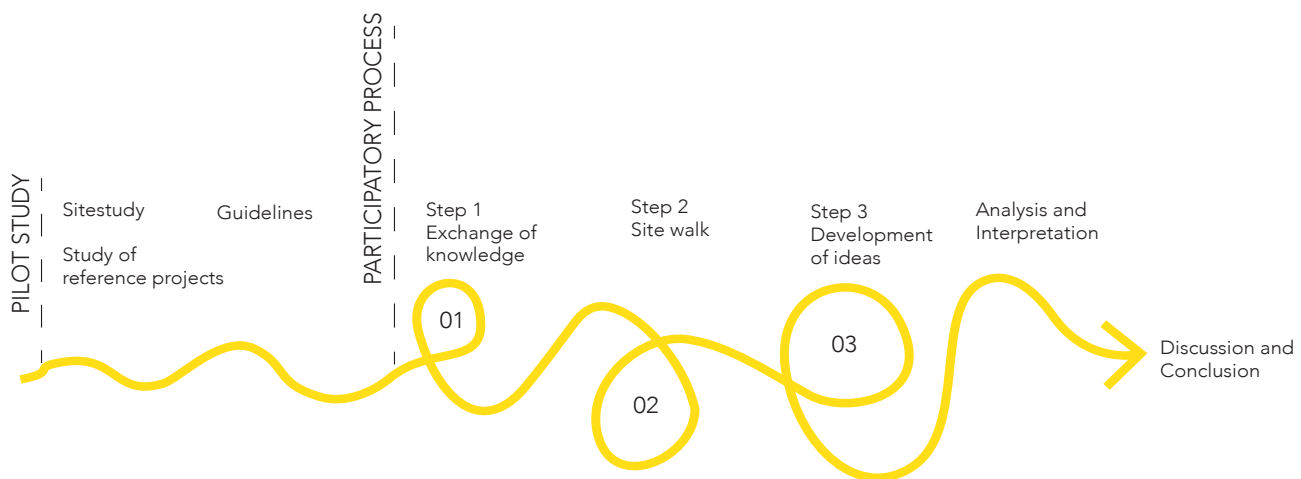
BACKGROUND

Gender equality is a key aspect of social planning (SFS 2010: 900) is a prerequisite to and an important pillar of social sustainability (FN- förbundet 2017). Today there is a problem that equality in spatial planning in Sweden is described as important but at the same time difficult to translate into practice (Boverket 2017c, p. 44). To achieve gender equality a gender perspective must be integrated into the planning process, in order to visualize underlying power structures and how these affect different people (Göteborgs stad 2016, pp. 12-13). The public spaces that landscape architects plan and design are not equal. If the global sustainable development goals in Agenda 2030 are to be reached, girls must get more space in urban planning (Montgomery 2017). Through participation processes in the creation of public spaces, girls can get an opportunity to influence a site design which can contribute to gender equality in both the planning and the use of public spaces.

In the urban district Gottsunda in Uppsala, an extensive urban development with a strong focus on social sustainability is planned. Lina Sandell's park is centrally located in Gottsunda and is a pilot project for Uppsala municipality focusing on gender equality and participation throughout the planning process. In cooperation with Uppsala municipality I worked to strengthen girls, at the adjacent KFUM Gottsunda youth center, participation in the development of Lina Sandell's park. The result is a three-step participation process presented in this work.

AIM AND QUESTIONS

The purpose of this thesis is to develop and test a participation process based on a gender perspective, in order to strengthen girls' participation and influence in the design of a public activity park in Gottsunda in Uppsala. The purpose is also to investigate how children participate in the process, and provide support and a practical example for Uppsala municipality's continued work for gender equality planning and use of public environments. To fulfil the purpose the thesis answers the following research questions:

The illustration describes the chronological order in which the methods were used.

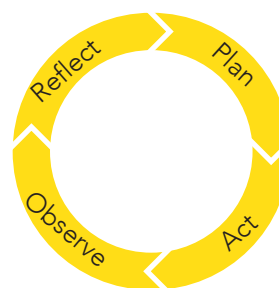
- How can a participation process, aimed at children at Gottsunda youth center, be designed based on a gender perspective?
- How is the participation of the participating children affected by the process?
- What lessons can be learned from the participation process for Uppsala municipality's future work, in order to strengthen girls participation and promote an equal urban development process?

METHOD

In order to answer the questions of the thesis I used several methods. During *site visits* and through site analysis, I gained greater understanding of the physical environment of the park and its surroundings. Through the analysis of the site I could describe the physical environment and how it's perceived which was an important basis for the work. To provide more information on appropriate approaches for a participation process based on an intersectional and gender perspective, focusing on giving children and young people a central role in the process I *studied three reference projects*. I analyzed each project by using a template with support issues

based on the theory of this work. Through analysis of the reference projects, I received inspiration and guidelines for the continued work on the design of the participation process.

The main method and overall strategy for the participatory process was action research. In the participation process, I used various already proven methods and also tested new approaches to reach participation with the target group. As a guide to the work, I used a cyclical model with the steps plan, act, observe, reflect.

The model shows the overall strategy for the participation process and the different phases I went through in each step of the process. It is inspired by Kurt Lewin, who coined the action research method (Rönnerman 2004, s. 26).

I planned and implemented the participation process together with Åsa Blomberg, landscape architect at Uppsala municipality. Within the framework of the municipality's timetable and resources and in coordination with the staff at the youth center, we planned a three-step participation process with different themes. The different steps were; 1 *Exchange of knowledge*, 2 *Site walk* and step 3 *Development of ideas*.

In step one and three, I used workshop in conversation form as a method and in step two the method walk and talk. In order to follow and evaluate the participation process, I wrote diary and observed how the children acted at each step of the participation process and documented events, interpretations and impressions of their behavior and conversations. Through out these tools I was able to create a distance for my own work and get new perspectives.

SITESTUDY

The inventory of Lina Sandells park showed that today the park consists mainly of two parts; a forest-covered hill and a smaller lawn area, framed by varied shrubs and raised trees. Centrally located in the park is a statue of dancing girls that make up a landmark for the park. Currently, the park is primarily used as a passage rather than a place to stay or visit. The area of the park lacks a coherent whole and unclear entrances make it difficult to define the park area.

STUDY OF REFERENCE PROJECTS

Here I present and shortly describe the reference projects.

Rosens röda matta

Rosens röda matta is an activity site in Rosengård, Malmö, which was initiated in September 2013 and the project has become a national example of how gender equality and participation can be included in urban planning (Eriksson 2015, p. 52).

Jämställt Övre

Jämställt Övre is a project in Trelleborg between the year 2014 and 2016. The aim with the project was to create equal public spaces in Trelleborg and contribute to increased knowledge among citizens, civil servants and politicians in the municipality. One goal with the project was to specifically raise girls participation (Boverket 2017c).

Frizon- Årstidernas park

Frizon is a place in Årstidernas park in Umeå, Sweden which was created through girls participation between the year 2014 and 2016 (Boverket 2017c, p.14). The purpose of the project was to develop methods for citizenship with the goal of specifically reaching and engaging the target group girls.

GUIDELINES

The guidelines constituted a framework in the design of the participatory process. The most important aspects were identified under the headings prerequisites, preparation and implementation.

PARTICIPATORY PROCESS

The three steps in the participation process were implemented on various occasions during the spring of 2017. Steps one and three were implemented twice, both with different age groups at KFUM Gottsunda youth center.

The implementation of the third workshop, Step 3 Development of ideas, with three girls at Gottsunda youth center.

Step 01 - Exchange of knowledge

The aim of the first step was to inform the target group about the project Lina Sandell's park and to take part in the target group's experiences to get an idea of how they look at public places in their vicinity. The first occasion was carried out on the 3 of April 2017 for girls in the aged 13-18 year and the second occasion was on the 4 of April 2017 for girls in the aged 10-12 years during.

Step 02 - Site walk

The purpose of the site walk was to introduce the area of the park and get to know the participants' experience, as well as possible ideas on activities, features and content in the park. Through the walk we hoped to raise an interest for the park among the participants, and get an inventory and analysis of the area's qualities and shortcomings based on participants' experiences, thoughts and views. The site walk was implemented on the 25 of April 2017.

Step 03- Development of ideas

The purpose of the third and final stages of the participation process was to clearly identify the target group's ideas on the site. The workshop was conducted on two different occasions on the 26 of April 2017. First with girls and boys in aged 10-12 years in gender segregated groups. The second occasion later in the afternoon was directed at girls and boys aged 13-18.

Conclusion of participatory process

The result of the process shows an example of how a participation process can be designed to increase girls' prerequisites for participation and influence in the creation of a public environment. Through the process, girls at Gottsunda youth center got the opportunity to participate and influence the design of Lina Sandell's

park. The result shows that the process was better adapted for children aged 10-12 years, than to youths aged 13-18 years. The result indicate several aspects that are important for achieving participation and also difficulties in reaching participation and creating a commitment with the target group. Below is a brief summary of the conclusions of the participation process and factors that were important for the target group's participation during it.

- Meet on the childrens terms.
- Arouse and maintain an interest.
- Reinvent, vary and test new methods.
- Relevant skills.
- Work together with various competencies.
- Work in several steps.
- Continuous feedback.
- Careful planning with room for flexibility.
- Informal conversations.
- Use creative tools.
- Real influence.
- Observe and reflect.
- Show appreciation and compensate.
- Resources.

DISCUSSION

In this chapter, the participation process and the conclusions of it is discussed based on the theoretical basis of the essay. I also argue about the appropriateness of the methods and if they have generated what I wanted. Finally, suggestions for future research areas follow.

innehåll

DEL 1 - INTRODUKTION

INTRODUKTION.....	1
Lina Sandells park	2
Problemformulering	4
Syfte	4
Frågeställning	4
Teoretiskt ramverk	5
Avgränsningar	12
Begreppsprecisering	12

DEL 2 - METOD

METOD.....	15
Förstudie	17
Platsstudie	17
Platsbesök	17
Analys av platsen	17
Studie av referensprojekt	17
Riktlinjer för fortsatt arbete	18
Delaktighetsprocessen	18
Planera	18
Agera	19
Metoder för delaktighet	19
Workshop i samtalsform	19
Affisch och sociala medier	20
Platspromenad	20
Observera och reflektera	20
Dagsboksskrivande	20
Deltagande observation	20
Analys och tolkning	20

DEL 3 - FÖRSTUDIE

PLATSSTUDIE.....	23
Rörelse	26
Användning	26
Rumsligheter och gränser	27
STUDIE AV REFERENSProjekt.....	29
Rosens röda matta	31
Jämställt Övre	35
Frizon- Årstidernas park	38
Sammanfattande analys	40

RIKTLINJER.....	41
Förutsättningar	42
Förberedelser	42
Genomförande	42

DEL 4 - DELAKTIGHETSPROCESSEN

DELAKTIGHETSPROCESSEN.....	45
01 Kunskapsutbyte	47
Planera	48
Agera	49
Måndag 3 april	49
Tisdag 4 april	50
Observera och reflektera	53
02 Platspromenad	55
Planera	57
Agera	60
Tisdag 25 april	62
Observera och reflektera	63
03 Idéutveckling	67
Planera	69
Agera	70
Onsdag 26 april 15- 17	70
Onsdag 26 april 18 - 20	72
Observera och reflektera	73

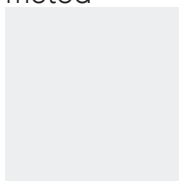
DEL 5 - DISKUSSION

DISKUSSION OCH SLUTSATSER.....	77
Resultatdiskussion	78
Metoddiskussion	84
Framtida forskning	86
REFERENSER.....	87
Figurförteckning	89

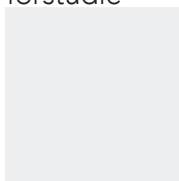
introduktion

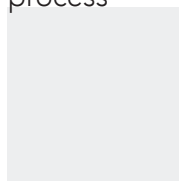
metod

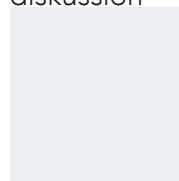
förstudie

delaktighets-
process

diskussion

intro

Mitt intresse att som landskapsarkitekt aktivt arbeta för ökad jämställdhet i planering och gestaltning av stadens offentliga rum startade tidigt i utbildningen. I mitt kandidatarbete skrev jag tillsammans med Tora Myhr om att i landskapsarkitektens arbete försöka förstå sin omvärld utifrån olika perspektiv och lyfta dem – i synnerhet intersektionella och genusperspektiv (Myhr & Wallstedt 2015). Jämställdhet är termen för jämlikhet mellan kvinnor och män och handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser i samhället kopplat till kön (Regeringen 2016). Ju mer välslipade mina genuglasögon blev desto tydligare såg jag hur de offentliga rummen som vi landskapsarkitekter planerar och gestaltar inte är jämställda. Kvinnor och flickor upplever mer otrygghet än män och pojkar vilket begränsar handlingsutrymmet och känslan av att ha tillträde till det offentliga rummet (Blomdahl 2012 s. 23; Montgomery 2017; Vlora 2016, s. 50). Att kvinnor och flickor använder det offentliga rummet i mindre utsträckning än män och pojkar är särskilt tydligt vid aktivitetsytor, som används till 80 % av män/pojkar (Blomdahl 2012, s. 17). Att medverka till en jämställd utveckling av en offentlig miljö, med genus och delaktighet som utgångspunkt, blev därför ett självklart ämnesval för det här examensarbetet.

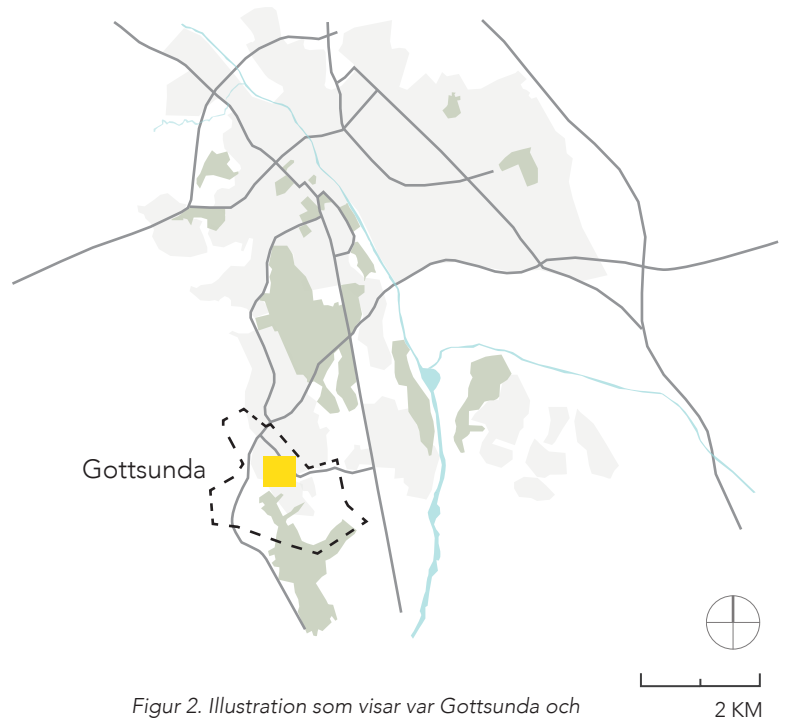
Efter kontakt med Uppsala kommun visade det sig att de var positiva till ett samarbete i utvecklingen av Lina Sandells park i stadsdelen Gottsunda i Uppsala. I samarbete med kommunen fick jag möjlighet att i en praktisk situation arbeta för att stärka tjejers deltagande och inflytande i projektet.

DISPOSITION

Det här arbetet är indelat i fem delar. I del ett, *introduktion*, presenteras projektet Lina Sandells park och min roll i projektet, arbetets teoretiska ramverk, syfte, frågeställningar och avgränsningar. Därefter, i del två, redovisas de *metoder* och verktyg som jag använde för att svara på frågorna i arbetet. I del tre redogörs för arbetets *förstudie* där faktorer som låg till grund för delaktighetsprocessen lyfts fram, såsom platsstudie och studie av referensprojekt samt riktlinjer för fortsatt arbete med delaktighetsprocessen. Sedan presenteras *delaktighetsprocessens* tre steg. Avslutningsvis hålls en *diskussion*, där slutsatser från processen presenteras och diskuteras utifrån uppsatsens teoretiska utgångspunkter, samt ett resonemang om metodernas lämplighet och om de genererade i vad som önskades.

Figur 1. Illustration över Uppsalas läge i Sverige.

Figur 2. Illustration som visar var Gottsunda och Lina Sandells park ligger i Uppsala. På underlag från Eniro/ © Lantmäteriet (2017).

LINA SANDELLS PARK

Lina Sandells Park är en del av en omfattande stadsbyggnad som planeras i Gottsunda i Uppsala, där dialog och demokratifrämjande åtgärder har en central roll (Uppsala kommun 2016a). Gottsunda är en av stadsdelarna som lyfts fram som stadsutvecklingsområden i Uppsala kommuns översiktsplan (Uppsala kommun 2016d). I samband med stadsutvecklingen tar kommunen sedan våren 2015 fram ett nytt planprogram för området med starkt fokus på social hållbarhet (Uppsala kommun 2016b). Lina Sandells park ligger i ett av Gottsundas mest socioekonomiskt utsatta områden med mycket lågt valdeltagande. Idén är att utnyttja parkens centrala läge för att skapa en inbjudande mötesplats och att genom dialog runt ett konkret stadsbyggnadsprojekt, med snabbt genomförande, främja demokratin i området (Uppsala kommun 2016a). Hösten år 2016 fick Uppsala kommun bidrag genom Boverket enligt *förordningen om stöd till utemiljöer i vissa bostadsmiljöer* (SFS 2016:398) till att utveckla parken med starkt fokus på delaktighet i processen (Uppsala kommun 2016a). Förordningen säger att åtgärderna i parken på ett hållbart sätt ska bidra till en attraktiv, funktionell, jämställd och trygg utemiljö (SFS 2016:398). Parken ska skapa förutsättningar för olika målgrupper att mötas och vara fysiskt aktiva med ett innehåll som framförallt

intresserar barn och unga (Uppsala kommun 2016a). Utgångspunkten för gestaltningen är riktade dialoger med särskilda fokusgrupper i området, varav tjejer ska få en central roll i processen och framtagandet av förslaget (Uppsala kommun 2016a). Intention är att skapa ett aktivt rum där tjejer får ta plats och synas, där deras erfarenheter och användande står i fokus (Uppsala kommun 2016a). Projektet beräknas vara klart hösten 2018 och förhoppningen är att det ska skapa en känsla av lokalt engagemang och delaktighet i området genom hela processen (Uppsala kommun 2016a).

Projektet med Lina Sandells park startade upp i början av år 2017. Jag fick i ett tidigt skede möjlighet att medverka i dialogarbetet kopplat till parken genom Henrik Ljungman, projektledare för Lina Sandells park och landskapsarkitekt på Uppsala kommun och Sara Rydeman, landskapsarkitekt på Uppsala kommun. Ambitionen från kommunens sida var att arbeta med enklare former av dialog mot vissa fokusgrupper och arbeta med fördjupad dialog mot tjejer på KFUM Gottsunda fritidsgård/fritidsklubb, beroende på deras möjlighet att vara delaktiga. Tanken var att via fritidsgården skapa en arbetsgrupp med tjejer, som skulle kunna anställas för att delta i projektet (Uppsala kommun 2016a).

Figur 3. Illustration som visar området för Lina Sandells park (gulmarkerat) i Gottsunda. På underlag från Eniro/ © Lantmäteriet (2017).

Fritidsgården ligger vid Hugo Alvens väg, i anslutning till parkområdet och beskrivs som en trygg plats där barn och ungdomar kan delta i olika aktiviteter, hänga och syssla med fritidsintressen (KFUM Uppsala 2017). Måndag till fredag mellan 13.00- 17.30 är det fritidsklubb för barn i åldrarna 10–12 år och från 18/19:00- 22.00/23.30 är det fritidsgård för ungdomar i åldrarna 13–18 år. Måndagskvällar är det enbart öppet för tjejer att delta (KFUM Uppsala 2017).

Till en början deltog jag vid planeringstillfällen på Uppsala kommun, följde projektet och kom med tankar och synpunkter på dialogerna utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Med grund i examensarbetets teoribakgrund gav jag förslag på konkreta metoder som skulle kunna användas i dialoger med de olika fokusgrupperna i projektet. Flera enklare former av dialog genomfördes mot olika fokusgrupper som skola, förskola, boende, förvaltare och föreningar. Jag observerade och deltog i en mot fokusgruppen Uppsalahem lokala hyresgästförening, som ägde rum i ett av hyreshusen nära parkområdet och en mot Studieförbundet kvinnogrupper i Gottsunda. Totalt kom 10 personer på dialogen med Uppsalahem Lokala hyresgästförening varav åtta män i medelåldern och två kvinnor i medelåldern. Vid dialogen med fokusgruppen

Studieförbundet kvinnogrupper deltog fyra tjejer och min uppgift var att hålla en kort föreläsning om jämställdhet kopplat till offentliga rum, som en introduktion till dialogen. Genom att medverka i dialogerna fick jag värdefull erfarenhet av hur en medborgardialog kan gå till i praktiken.

En tid in i projektet delades ansvaret för dialogerna mot varje fokusgrupp upp på nya personer. Med min bakgrund i projektet blev jag, i samarbete med Åsa Blomberg, landskapsarkitekt på Uppsala kommun, ansvarig för att planera och genomföra fördjupade dialoger riktade mot KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb, med fokus på att nå målgruppen tjejer. Utifrån projektets ramar var kommunens intention med dialogen främst att samla in material för att bidra till den permanenta utformningen av parken och hur den skulle kunna gestaltas för att locka målgruppen tjejer. Min intention och syftet med detta examensarbete blev därför att utveckla och pröva en delaktighetsprocess utifrån ett genusperspektiv, för att stärka tjejers delaktighet i utvecklingen av parken. Syftet var även att undersöka hur barn och ungas delaktighet påverkas genom processen. Detta för att bidra med underlag samt ett praktiskt exempel inför Uppsala kommuns fortsatta arbete för en jämställd planering och användning av offentliga miljöer.

PROBLEMFORMULERING

Arbetet med jämställdhet inom fysisk planering i Sverige beskrivs på många håll som viktigt men samtidigt svårt att omsätta i praktiken (Boverket 2017c, s.44). Uppsala kommun eftersträvar att öka medborgarnas möjlighet till delaktighet och medskapande i samhällsutvecklingen och att uppnå ett jämställt samhälle (Uppsala kommun 2016d). För att främja en jämställd planeringsprocess och ett jämställt användande av offentliga rum har stadsbyggnadsförvaltningen i Uppsala för avsikt att integrera ett genusperspektiv i den fysiska planeringen (Norrbom 2015). Lina Sandells Park är ett pilotprojekt för Uppsala kommun och kan bidra med viktiga erfarenheter och lärdomar inför kommunens fortsatta arbete med delaktighetsprocesser och jämställdhet i skapandet av offentliga rum. För att kunna göra det krävs nya grepp i dialogprocessen och kunskap om jämställdhet och genus i utvecklingen av parken. Innovativa former för medborgardialog behöver utvecklas för att stärka underrepresenterade gruppers förutsättningar till deltagande och inflytande.

Med examensarbetet vill jag undersöka hur barn och ungas och huvudsakligen tjejers förutsättningar till deltagande och inflytande kan stärkas i utvecklingen av Lina Sandells park. Fokus i arbetet blev således att med utgångspunkt i tidigare forskning om delaktighet, jämställdhet och genus i stadsutvecklingsprocesser, utveckla och genomföra en delaktighetsprocess i samarbete med Uppsala kommun, riktat mot tjejer på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb.

SYFTE

Syftet med arbetet är att utveckla och pröva en delaktighetsprocess utifrån ett genusperspektiv, för att stärka tjejers delaktighet och inflytande i skapandet av en offentlig aktivitetspark i stadsdelen Gottsunda i Uppsala. Syftet är även att undersöka hur barn och ungas delaktighet påverkas genom processen, och bidra med underlag samt ett praktiskt exempel inför Uppsala kommuns fortsatta arbete för en jämställd planering och användning av offentliga miljöer.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur kan en delaktighetsprocess, riktad mot barn och unga på Gottsunda fritidsgård, utformas utifrån ett genusperspektiv?
- Hur påverkas de deltagande barnens och ungdomarnas delaktighet genom processen?
- Vilka lärdomar kan dras av delaktighetsprocessen inför Uppsala kommuns framtida arbete, för att stärka tjejers delaktighet och främja en jämställd stadsutvecklingsprocess?

TEORETISKT RAMVERK

I detta kapitel sätter jag in arbetet i ett vetenskapligt sammanhang och tydliggör inom vilka ramar arbetet är relevant. Kapitlet inleds med några huvuddrag om jämställdhetsarbetet i Sverige kopplat till stadsplanering. Därefter presenteras arbetet med jämställdhet i förhållande till normer och sociala maktstrukturer i samhället och hur dessa återspeglas i de offentliga rummen samt vikten av ett genusperspektiv i arbetet för att uppnå jämställdhet. Sedan redogörs för medborgardelaktighet i stadsutvecklingsprocesser för att inkludera underrepresenterade grupper i samhället och skapa jämställda möjligheter till delaktighet och inflytande. Avsnittet avslutas med Uppsala kommuns jämställdhetsarbete och strävan efter ökad medborgardelaktighet och medskapande, som pilotprojektet Lina Sandells park är ett exempel på.

Jämställdhet och samhällsplanering
Samhällsplaneringen i Sverige är viktig för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och ska enligt lag och politiska målsättningar verka jämställdhetsfrämjande (Boverket 2017a; Plan- och bygglag SFS 2010:900). Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken i Sverige är att kvinnor och män ska ha samma makt och möjlighet att påverka samhället och sina egna liv (Regeringen 2016). Utgångspunkten är att jämställdhet ännu inte råder, men att genom medvetet arbete i samhället i stort likväl som i varje organisation är målen möjliga att nå.

Under de senaste åren har en socialt hållbar stadsutveckling blivit en alltmer central fråga och många kommuner, liksom Uppsala, belyser hur viktigt det är för samhällsplaneringen (SKL 2016, s. 24; Uppsala kommun 2016e, s.42). Att uppnå jämställdhet och alla flickor och kvinnors egenmakt är

en förutsättning för en socialt hållbar utveckling och är därför ett av de 17 globala hållbarhetsmålen som världens ledare undertecknade år 2015 för att minska ojämlikhet och orättvisor i världen (FN-förbundet 2017). För att nå målen måste kvinnor och flickors generellt underordnade maktposition i förhållande till män och pojkar upphöra (Regeringen 2016).

Att ha tillgång till och kunna röra sig på lika villkor i den offentliga miljön är en demokratisk rättighet (SFS 2008:567). Det är en viktig arena för social interaktion och deltagande i olika processer i samhället (Boverket 2017c, s. 7). I plan- och bygglagen (SFS 2010:900) fastslås att den fysiska planeringen ska ta hänsyn till människors behov och intressen i skapandet av offentliga rum. Lagen ger stöd för att arbeta med jämställdhet. I 1 kap 1 § anges att:

Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den egna människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktig hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

(Plan- och bygglag SFS 2010:900 1 kap 1 §)

I begreppet jämlikhet inryms också jämställdhet mellan kvinnor och män (Regeringen 2016).

Normer i samhället

För att den fysiska planeringen ska verka för ökad jämställdhet är det främst kvalitativa strukturella förändringar som måste till. Det handlar om att arbeta med jämställdhet i förhållande till makt, normer och värderingar som formar kvinnor och mäns villkor och

att bryta de strukturer som begränsar kvinnor och mäns liv (Larsson & Jalakas 2008, ss. 38, 42).

Normer är underförstådda eller allmänt delade förväntningar och regler på vem vi bör vara och hur vi ska bete oss i sociala sammanhang eller i samhället i stort (Almén 2016, s. 6). De är värderingar, föreställningar eller ideal som ger en bild av det som är normativt, det vill säga önskvärda eller "godkända" beteenden (Ohlsson 2015, s. 88). Normer upprätthåller en social ordning och är nödvändiga för att samhället ska fungera (Ohlsson 2015, ss. 88–89). Men normer kan också leda till orättvis maktfördelning och ojämlikhet. Till exempel när människor som inte passar in i den rådande normen utestängs och inte känner sig välkomna (Almén 2016, s. 6). Normer grundar sig ofta i att olika grupper ställs som varandras motsatser. Det som anses normalt skapas genom att det sätts i kontrast till det avvikande, där de som följer normen automatiskt blir mindre ifrågasatta och därmed får större handlingsutrymme (Ohlsson 2015, s. 88).

I samhället finns normer kring till exempel kön, könsidentitet, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning, funktionalitet och klass, som gör att människor sorteras in i kategorier (Almén 2016, s. 6). En person kan genom denna kategorisering tillskrivas olika grupptillhörigheter som har olika mycket makt. Det beror på maktordningar, alltså strukturella samhälleliga mönster som ger olika grupper olika mycket makt och privilegier (Almén 2016, s. 6). Strukturer gör att olika intressen prioriteras i samhällsplaneringen och präglar uttrycken i det offentliga rummet. De påverkar också normerna om vem som får vistas och ta plats i det offentliga rummet. En mötesplats kan formellt sätt vara öppen för alla, men den kan upplevas uteslutande och otillgänglig (Boverket 2017c, s.7). Till exempel

upplever kvinnor generellt mer otrygghet än män i den offentliga miljön, vilket begränsar handlingsutrymme och känslan av att ha tillträde till det offentliga rummet (Blomdahl 2012 s. 23; Vlora 2016, s. 50).

För att den fysiska miljön ska utformas på ett sätt som möjliggör att kvinnor och män har tillgång till den på lika villkor krävs en medvetenhet om kvinnor och mäns, flickor och pojkars olika livsvillkor och erfarenheter och att de systematiskt synliggörs och analyseras (Boverket 2017a). För att kunna fatta beslut som främjar jämställdhet och omsätta arbetet till praktik behöver kunskapen om rådande normers och maktstrukturers påverkan på det offentliga rummet öka inom branschen (Andersson 2016; Boverket 2017c, s.45). Alla som planerar och gestaltar offentliga miljöer behöver verktyg för att kunna förstå andra människors situation för att inte fastna i att utgå från normen (Andersson 2016; Boverket 2017c, s. 7). I boken *Jämställdhet nästa! Samhällsplanering ur ett genusperspektiv* kopplar Larsson och Jalakas (2008) ihop teori och praktik från genusforskning, jämställdhetsarbete och fysisk planering och diskuterar hur planprocessen kan utvecklas för att bidra till att jämställdhetsmålen uppnås. De betonar att man till en början måste förstå hur ojämställdhet skapas och vidmakthålls, att planeringens praktik måste studeras utifrån ett genusperspektiv (Larsson & Jalakas 2008, ss.14–15).

Genusperspektiv

Genus är ett begrepp som används för socialt konstruerat kön och tydliggör att det som betecknas kvinnligt och manligt inte bara är kopplat till det biologiska könet. Genus står för de normer, föreställningar och egenskaper som ett samhälle tillskriver kvinnor och män och kan användas för att

förklara strukturer som upprätthåller kategorierna kvinnor och män och analysera maktrelationer däremellan (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016).

Ojämsliddhet uppstår genom att över- och underordna efter kön. Generellt så har kvinnor och flickor inom många samhällsområden en underordnad maktposition i förhållande till män och pojkar (Regeringen 2016). Strukturen innebär att det män gör värderas högre och att det framförallt är manliga normer som styr hur våra städer och offentliga miljöer utformas (Larsson & Jalakas 2008, s. 53; Dymén 2014; Vlora 2016). Larsson och Jalakas (2008, s.59) menar att en ofta lyfter fram grupper med särskilda behov utöver vad som kan anses ligga i det allmänna intresset när en ska synliggöra medborgare som ska dra nytta av planeringen. Det innebär att man lätt hamnar i ett ”vi och dem- tänk” där *vi normala* som tillhör normen sätts i kontrast till *de andra* som är avvikande. De grupper som lyfts fram kan vara kvinnor, barn, personer med funktionsvariationer, äldre och de som blir kvar en minoritet av vita, medelålders, heterosexuella män (Larsson & Jalakas 2008, s. 59).

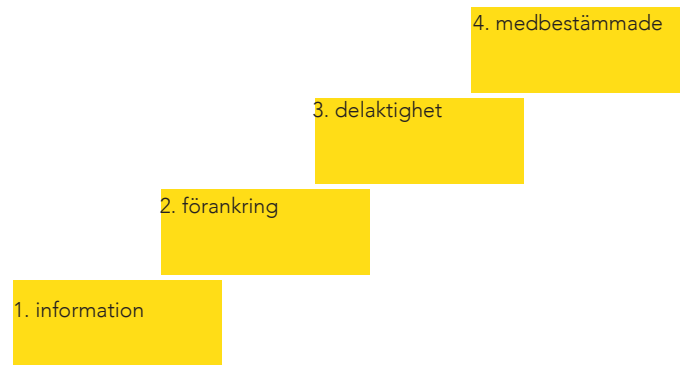
Många förslag för att öka jämställdheten utgår ifrån att beskriva kvinnor och mäns, flickor och pojkars olikheter och se dem som uttryck för skilda behov (Larsson och Jalakas 2008, s.47). Larsson och Jalakas (2008, s.47) problematiserar begreppet behov och menar att det signalerar en oföränderlighet som kopplar till biologiska egenskaper. Risken med ett sådant synsätt är att stereotyper av vad som anses kvinnligt respektive manligt förstärks och byggs in i platser. Ett exempel är om gestaltningen av en plats ska lösas med särskilda ”tjejplatser”, vilket förstärker föreställningar om olikheter mellan könen. Risken blir att planeringen

cementerar dagens ojämställdhet (Larsson & Jalakas 2008, s.60). En viktig målsättning är därför att skapa inkluderande platser som inte är kodade utifrån kön (Boverket 2017c, s. 39). Att utgå från genus är därmed centralt för att kunna medverka till jämställdhet i fysisk planering. Begreppet gör det möjligt att beskriva kvinnor och mäns olika erfarenheter i dagens samhälle och klargör också att dessa erfarenheter är knuta till en viss kultur vid ett visst tillfälle. De är därmed föränderliga och kan påverkas genom ökad kunskap, förändrad praktik och lagstiftning (Larsson 2005, s.222). Med ett genusperspektiv kan begränsande strukturer och normativa föreställningar om kön synliggöras (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016). Till exempel föreställningar om vilka platser män och kvinnor förväntas vara på, hur de ska använda platsen och vad de gör där (Boverket 2017c). Larsson & Jalakas (2008, s. 42) framhåller att:

Jämställdhet skall ses som det politiska målet medan genusperspektivet utgör ett av verktygen att uppnå kvalitativa förändringar.

(Larsson & Jalakas 2008, s. 42)

Maktstrukturer återspeglas i offentliga rum Sociala relationer i samhället återspeglas i den offentliga miljön (Boverket 2017c, s.7). Plats och rum existerar i ett socialt och politiskt sammanhang där alla sociala handlingar sker i en rumslig kontext som har utformats av människor (Friberg et al., 2005, s.10). Den fysiska utformningen förmedlar, konstruerar och reproducerar sociala maktstrukturer och därmed är kön och genusaspekter grundläggande i utformandet och användandet av rum (Friberg et al., 2005, s.10).

Figur 4. Illustration över de olika stegen av inflytande i delaktighets-trappan, inspirerad av Boverket (2017b).

Om vi i forskning, planering och utbildning inte frågar oss vem som har skapat detta rum, vem som har finansierat det, hur kvinnor och män representeras, vems erfarenheter som tas tillvara, vilka ideologier som ligger bakom skapandet, vems historia som skrivs, vilket kulturarv som bevaras, så osynliggör vi och blundar för verkligheten.

(Friberg et al., 2005, s.10).

Hur en plats gestaltas är centralt för hur den kommer att fungera och hur omtyckt den blir av de som använder den (Boverket 2017c, s. 7). Delaktighet i planeringen av en plats kan möjliggöra påverkan på både den rumsliga utformningen och den sociala utvecklingen på platsen (Vilhelmson 2013, s. 84). När medborgare får vara med och påverka en plats utformning blir de medproducenter, snarare än konsumenter av de offentliga rummen. På så sätt kan potentiella brukares upplevda ägandeskap av platsen öka (Vilhelmson 2013, ss.33, 86). Platsägandeskap innebär att ha rumslig kontroll och är kopplat till förhållandet mellan en plats användning och dess arkitektur. Genom rumslig kontroll kan den upplevda plats-kvaliteten hos en brukare öka (Vilhelmson 2013, ss.33, 86). Att involvera dem som ska använda platsen är därför viktigt för att ta del av deras kunskap, erfarenheter och önskemål (Boverket 2017c, s.7). Genom att synliggöra medborgarnas erfarenheter och kunskaper och ge olika slags erfarenheter lika värde i processen kan man motverka underordningen av kvinnors traditionella erfarenheter och bidra till ett bättre beslutsunderlag i planeringen (Larsson & Jalakas 2008, s.85).

Medborgardelaktighet

Medborgarnas möjlighet till inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen har blivit en allt mer central

fråga för att kunna utveckla ett socialt hållbart samhälle, skapa tillit till det demokratiska systemet och stärka den lokala demokratin (SKL 2017a). Tidigare forskning visar att det är en snäv målgrupp som nås av delaktighetsprocesser som varken är representativ för befolkningen eller mångfaldsrik (Östlund 2009). De som en har svårare att nå ut till är barn, ungdomar och kvinnor (Östlund 2009). Detta beror inte bara på individens egen vilja att påverka utan också samhällsstrukturer som ger ojämlika möjligheter för olika grupper att delta (Göteborg stad 2014, s. 7). Om inte underrepresenterade gruppers behov särskilt uppmärksammas och efterfrågas riskerar befintliga maktstrukturer i samhället att reproduceras (Vlora 2016, s. 7).

Ett sätt för medborgare att vara delaktiga och påverka utformningen av den fysiska miljön är genom medborgardialog (Boverket 2017b). Vad och i vilken utsträckning medborgarna kan påverka tydliggörs i en delaktighetstrappa (se *Figur 4*). Trappan fungerar som en vägledning för att strukturera medborgardialogen utifrån olika nivåer av inflytande i beslutsprocessen. Steg 2,3 och 4 betyder någon form av dialog och därmed inflytande. Steg tre, delaktighet, innebär att medborgarna kan delta under en längre tid från idé till färdigt förslag i en utvecklingsprocess, som underlag till politiska beslut (Boverket 2017b). Generellt krävs mer tid och resurser ju högre nivå av delaktighet som eftersträvas, vilket är viktigt att beakta vid valet av delaktighetsform (Boverket 2017b; Malmö stad 2011, s. 13). Larsson & Jalakas (2008, s.71) förklarar att det finns motstridiga krav för samhällsplaneringen då det både ställs krav på en utökad medborgardialog och utveckling av demokratiska processer, samtidigt som det efterfrågas en snabbare och effektivare planering, vilket begränsar medborgarnas insyn.

Grundläggande förutsättningar

Förutsättningar för att kunna genomföra en medborgardialog som främjar jämställdhet är en tydlig styrning och ledning av arbetet, att tillräckliga resurser i form av tid och pengar avsätts samt att det finns kompetens för arbetet (Göteborgs stad 2014). Arbetet måste byggas in i de ordinarie strukturerna för att det ska bli hållbart och stabilt över tid (Ohlsson 2015, s. 201, Göteborgs stad 2014, s.10). Detta måste integreras i budgetarbetet, i uppföljningsprocesser och i styrdokument. Politiker och tjänstepersonal måste veta hur och varför arbetet med medborgardialoger ska genomföras (Göteborgs stad 2014, s.10). Jämställdhetsarbetet blir väldigt sårbart om det enbart drivs av några specialister och särskilt engagerade. Spetskompetens är viktigt, men det behövs också att många har baskunskap för att öka förutsättningarna att jämställdhetsperspektivet hålls levande (Ohlsson 2015, s. 201).

För att öka deltagandet bland grupper i samhället som vanligtvis inte deltar i medborgardialoger och skapa jämställda medborgardialoger har Göteborgs stad (2016, s.5) tagit fram ett metodstöd. Enligt metodstödet (Göteborgs stad 2014, s. 15) är förberedelsen av dialogen av största vikt. Det är viktigt att sätta in dialogen i ett större jämställdhetspolitiskt sammanhang, att skilja på de övergripande målen för projektet och vilka mål som finns för dialogen och sedan koppla båda dessa till de jämställdhetspolitiska målen. Detta för att arbetet ska nå framgång och för att i efterhand kunna utvärdera dialogen (Göteborgs stad 2015, s. 16 & Uppsala kommun 2015, s.7).

Inkludera

För att öka möjligheterna att nå de målgrupper som berörs men som är mindre aktiva när det gäller att påverka är det viktigt med en medveten målgruppsanpassad kommunikation (Göteborgs stad 2014, s. 22). Aspekter som verkligt inflytande, kontinuerlig återkoppling och att kunna visa på snabba resultat framställs också ofta som avgörande för att uppnå delaktighet och engagemang (Boverket 2010a, s.10). Det gäller även att utveckla och hitta olika nya metoder för delaktighet i planeringsprocessen (Vlora 2016, s.35). Olika projekt befinner sig i sina specifika kontext och därför bör en metod för delaktighet återuppträffas för varje enskilt projekt (Healey 2010, s.227). Genom att följa en bestämd process och fastslå en enda metod för delaktighet finns det en risk att metoden fixerar processen och det är lätt att planeringen styrs av checklistor och protokoll (Vilhelmson 2013, s. 83; Healey 2010, s. 227). Om faktisk delaktighet i planeringen ska vara genomförbart så måste processen få vara dynamisk. Däremot kan checklistor fungera som ett hjälpmedel för att systematisera och förstå en situation eller utforma en process (Vilhelmson 2013, s. 83). Det är även viktigt att vara tydlig med vad medborgarna faktiskt kan påverka, för att inte riskera att tappa i trovärdighet (Boverket 2010a, ss. 58- 59). Att dialogen styrs på ett genomtänkt och tydligt sätt och är avgränsad till ett tydligt ämne och frågor är viktigt för att inte sociala strukturer ska ta över (Göteborgs stad 2014, s. 20).

Ungas inflytande och delaktighet

Att inleda en dialog med barn och unga förutsätter att kommunen tydliggör varför de vill lyssna på unga invånare. Nästa steg är att klargöra i vilken grad de ska vara delaktiga (SKL 2014, s. 13). Det en fördel

att välja en plats för dialogen utanför kommunhuset för att minska tröskeln att delta och öka möjligheten att nå unga som annars kan ha svårt att göra sin röst hörd. Formella möten, som fokusgrupper, kräver ett engagemang inte bara från ungdomarna utan också från de förtroendevalda. För att nå så många ungdomsgrupper som möjligt behövs både formaliserade möten och informella samtal, i fysisk form och på sociala medier (SKL 2014, ss.13–15). Ett sätt för kommunen att möta unga vid sidan av fysiska möten är olika forum på nätet. Det mest effektiva är då att möta de unga på sociala medier där de redan är (SKL 2014, s.15).

När avsikten är att nå tjejers erfarenheter är det viktigt att ta ställning till gruppens sammansättning i dialogen, om den ska vara könsseparatistisk eller könsblandad (Larsson & Jalakas 2008, s. 93). I en könsblandad process finns det en risk att strukturer tar över och att killar tar mer plats. Det kan därför vara bra att arbeta separatistiskt, genom att låta tjejer och killar vara i olika grupper (Boverket 2017c, s.40; Larsson & Jalakas 2008, s.93). Att arbeta separatistisk ska då ses som ett medel för att lyfta den utvalda målgruppen och inte som ett mål i sig (Boverket 2017c, s.40). För att kunna synliggöra skillnader och likheter mellan tjejer och killars erfarenheter i ett senare skede är det väsentligt att samla in könsuppdelad statistik (Göteborgs stad 2014, s. 29, Larsson & Jalakas 2008, s.98, Boverket 2017 b). Det kan göras genom att räkna hur många tjejer och killar som deltar i dialogen och mäta hur mycket plats de tar under dialogen, samt ta synpunkter per kön eller grupp (Göteborgs stad 2014, s. 29).

Analys och Uppföljning

Under dialogen behöver material samlas in som sedan ligger till grund för analys och uppföljning (Göteborgs stad 2014, ss. 28–30). För att säkerställa att dialogen främjar jämställdhet behöver materialet analyseras med genus och normkritiska glasögon, i förhållande till målet med projektet och dialogen (Göteborgs stad 2014, s. 31). När statistiken sedan tolkas förklarar Larsson & Jalakas (2008, s.98) att avsikten måste vara att visa på den strukturella underordningen och inte ta statistiken som en beskrivning av något oföränderligt, som att olikheter mellan könen skulle vara något biologiskt. Slutligen måste dialogen utvärderas för att kunna dra lärdomar av den (Göteborgs stad 2014, s. 36).

Uppsala kommuns jämställdhetsarbete
I Uppsala kommuns övergripande styrdokument *Mål och budget 2017–2019* föreskrivs att jämställdhetsarbetet ska stärkas ytterligare i kommunen (Uppsala kommun 2016e). År 2015 undertecknade Uppsala kommun den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå, även kallad CEMR- deklARATIONEN. Genom det är Uppsala kommun förpliktigad att sätta upp konkreta mål och genomföra åtgärder för ökad jämställdhet (Lillskogen 2017). I början av 2017 antogs riktlinjer för Uppsala kommuns normkritiska arbete för ökad jämställdhet enligt CEMR. Riktlinjerna föreskriver att tre tillvägagångssätt alltid ska prioriteras i arbetet med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamhetsplaner. Dessa tre är att bekämpa stereotyper, använda jämställdhetsanalyser som grund för arbetet samt använda sig av ett normkritiskt arbete (Lillskogen 2017).

För att kunna uppnå jämställdhetsmålen arbetade kommunen fram handlingsplaner inom varje förvaltning, som under 2016 integrerades i förvaltningarnas egna verksamhetsplaner (Lillskogen 2017). Handlingsplanen syftar till att utveckla de grundläggande förutsättningarna för ett långsiktigt, systematiskt och hållbart arbete med att integrera jämställdhetsfrågan i alla processer (Norrbom 2015). I stadsbyggnadsförvaltningens handlingsplan framgår att arbetet med jämställdhetsintegrering inom förvaltningens verksamhet i Uppsala hittills inte skett på något planerat, strukturerat sätt. Det är snarare på grund av tillfälligheter eller genom enskilda medarbetares initiativ som arbetet med jämställdhet har förekommit (Norrbom 2015, ss.3–4).

I Uppsala kommuns översiktsplan framgår att Uppsala stad ska eftersträva människors möjlighet till delaktighet och medskapande i samhällsutvecklingen och i platsers utveckling, användning, förvaltning, och successiva förändring (Uppsala kommun 2016d). I *Mål och budget 2017–2019* föreskrivs också att kommunen vill utveckla metoder för att öka möjligheterna till delaktighet för olika grupper i samhället, till exempel metoder för att barn och ungas röster ska få höras i frågor som berör dem (Uppsala kommun 2016e, s.42). Ett av målen är att utveckla effektiva och innovativa former för medborgar- och brukardialog (Uppsala kommun 2016, s.21).

Kommunens verksamhet har mänskliga rättigheter, demokrati och rättvisa som utgångspunkt. Uppsala kommun ska vara en föregångskommun där ett aktivt demokratiarbete leder till invånare som förstår hur de kan påverka och hur beslut fattas. Uppsalas invånare är delaktiga och har inflytande. Tekniska lösningar och strategiska kommunikationsval används för en innovativ, lyhörd och inkluderande medborgardialog. Kommunen verkar för ett ökat och mer jämlikt valdeltagande och stärker underrepresenterade grupperns förutsättningar till deltagande och inflytande. Särskild hänsyn ska tas till barns- och ungdomars perspektiv.

(Uppsala kommun 2016e, s.21)

AVGRÄNSNING

Studien avgränsades till Sverige, svensk nationell lagstiftning och svenska riktlinjer. Studien av referensprojekt avgränsades till projekt belägna i Sverige.

Jag avgränsade arbetet till att utveckla och pröva en delaktighetsprocess kopplad till utvecklingen av Lina Sandells park i Gottsunda i Uppsala. Delaktighetsprocessen avgränsades till målgruppen barn och unga i åldrarna 10–18 år på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb, med särskilt fokus på tjejer.

I delaktighetsprocessen samarbetade jag med Uppsala kommun. Det gjorde att jag fick anpassa mig efter kommunens budget, tidplan och resurser, vilket avgränsade urvalet av metoder och genomförande av dem. Min roll i projektet var både student och kommunrepresentant, samt även anställd på det konsultföretag som i ett senare skede fick uppdraget att ta fram ett gestaltungsförslag för parken. Då min anställning på konsultföretaget startade under tiden som jag genomförde delaktighetsprocessen så redovisas inte det perspektivet i arbetet.

Innan delaktighetsprocessen deltog jag på flera planeringsmöten inom projektet Lina Sandells park. Jag deltog även vid tre dialoger kopplat till projektet. Dessa tillfällen nämns i arbetet men redovisas inte närmare då det inte ryms inom examensarbetets ramar.

BEGREPPSPRECISERINGAR

Nedan presenteras några definitioner av vanligt förekommande begrepp i arbetet.

Barn

Enligt FN:s barnkonvention definieras barn som en människa under 18 år (Barnkonventionen 2015). I de fall då målgruppen barn och unga beskrivs i arbetet menar jag människor upp till 18 år, då detta är den målgrupp som Uppsala kommun hade för avsikt att nå i dialogen med KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb.

Delaktighetsprocess

Med begreppet delaktighet menas medborgares möjlighet till påverkan av beslutsfattande i stadsutvecklingsprocessen. Nivån av delaktighet och hur mycket inflytande medborgarna har kan skilja sig mellan olika processer. I examensarbetet används begreppet delaktighetsprocess för att beskriva det delaktighetsarbete som utvecklades och genomfördes riktat mot barn och unga på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb, som presenteras i examensarbetets resultatdel.

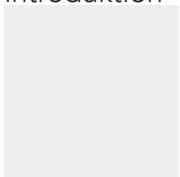
Plats

Begreppet plats syftar, i arbetet, dels på en individ/grupp sociala utrymme inom en rumslig kontext och dels på ett fysiskt, geografiskt avgränsat område.

Ungdom

Avser i arbetet äldre barn i åldern 13–18 år, då det är den målgrupp som får delta på Gottsunda fritidsgårds verksamheter.

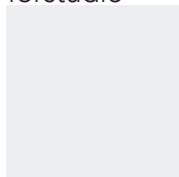
introduktion

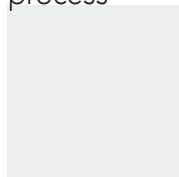
metod

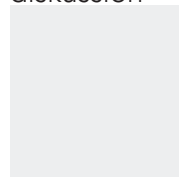
förstudie

delaktighets-
process

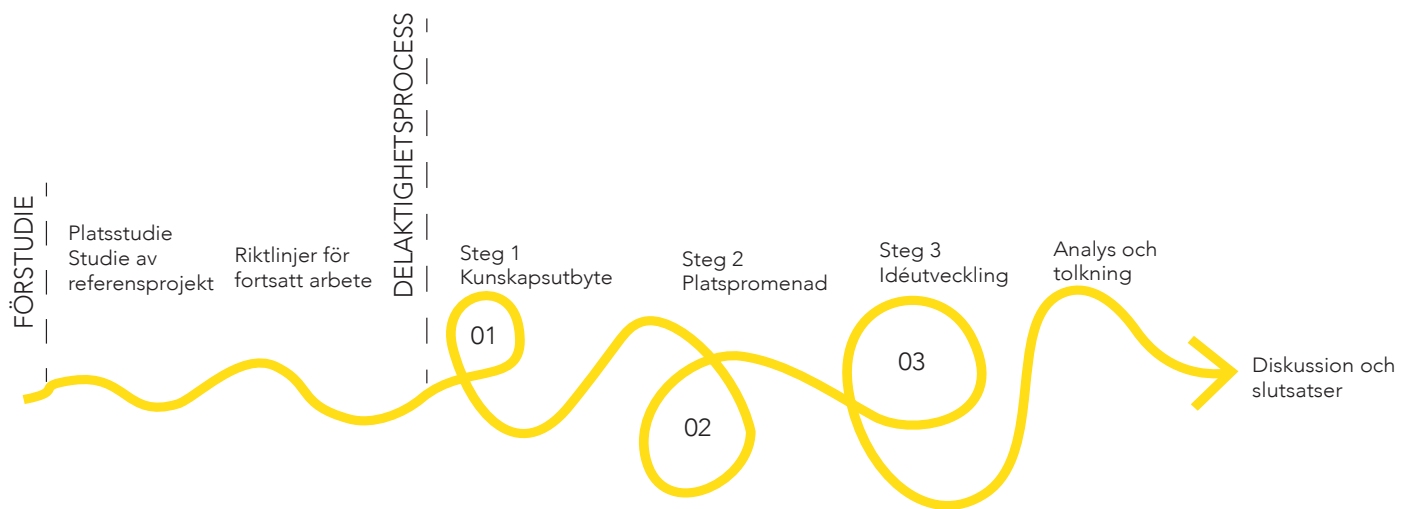

diskussion

metod

I detta kapitel redogör jag för mitt tillvägagångssätt och de olika metoder och verktyg som jag använde för att föra arbetet framåt och besvara arbetets frågeställningar. Metoderna presenteras i kronologisk ordning som jag genomförde dem.

Figur 5. Illustrationen beskriver den kronologisk ordning som metoderna genomfördes.

FÖRSTUDIE

Förstudien inkluderade en studie av parken med närområde och studie av tre referensprojekt.

Platsstudie

Platsstudien innefattade en inventering av Lina Sandells park med närområde. Inventeringen la grunden för en analys över platsens fysiska strukturer, karaktär och upplevd rumslighet.

Platsbesök

Det första platsbesöket gjordes för att få en uppfattning om Lina Sandells park och närliggande område i Gottsunda. Jag besökte området med cykel och till fots tillsammans med projektgruppen från Uppsala kommun. Besöket gjordes tidig eftermiddag 2017-03-09. Vid det andra platsbesöket inventerade jag klimatförutsättningar, siktlinjer, växtmaterial och människors rörelse i parken. Inventeringen gjordes till fots och jag dokumenterade med foton och skisser. Besöket gjordes eftermiddagen 2017-04-04.

Analys av platsen

För att få en övergripande bild av parkens fysiska strukturer identifierade jag upplevda stråk, gränser, noder, landmärken och målpunkter. Därefter delade jag in parkområdet efter karaktär och upplevd rumslighet. Målet med analysen var att öka min egen förståelse för området och ta fram material som kunde användas som verktyg i delaktighetsprocessen.

Studie av referensprojekt

Målet med studien av referensprojekt var att inspireras och ta del av lärdomar och kunskap om hur landskapsarkitekter tidigare har arbetat med delaktighet och vilka metoder de använt. Studien ämnade ge mer information

om lämpliga tillvägagångssätt för en delaktighetsprocess utifrån ett genusperspektiv med fokus på att ge barn och unga en central roll i processen. Studien omfattade tre projekt som är genomförda i olika städer i Sverige inom de fem senaste åren. Projekten innefattar både strategiska och fysiska åtgärder för att skapa jämställda offentliga miljöer och har liknande utgångspunkter som Lina Sandells park. Det betyder projekt med ett tydlig fokus på jämställdhet och delaktighet i dialogprocessen i utvecklingen av en offentlig miljö. Projekten som jag studerade var *Rosens röda matta* i stadsdelen Rosengård i Malmö, *Jämställt Övre* i Trelleborg och *Frizon- Årstidernas park* i Umeå.

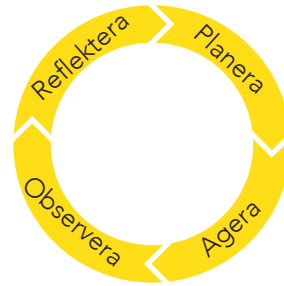
Vid analysen av referensprojekten gjorde jag en mall med stödfrågor som jag utgick ifrån. Jag formulerade frågorna utifrån teorin med särskild inspiration från Göteborgs stad *Metodstöd för jämställdhetsintegrerade medborgardialoger* (Göteborgs stad 2014). Frågorna delades in i tre övergripande områden *förberedelser, genomförande, analys & uppföljning*.

Förberedelser

- Vad var målet med projektet och hur stämmer projektmålet ihop med de jämställdhetspolitiska målen?
- Vilken var målgruppen?
- Var processen könsseparatistisk eller könsblandad?
- Fördelar/nackdelar med en separatistisk process?
- Vad och hur mycket kunde målgruppen påverka?
- Hur anpassades dialogen till målgruppen?
- Hur säkerställdes ett engagemang?
- Hur kom en åt synpunkter från grupper som inte aktivt tar initiativ till att påverka?
- Vilket material avsågs att samlas in?

Genomförande

- Vad var det övergripande tillvägagångssätt för delaktighetsprocessen?

Figur 6. Illustrationen visar den övergripande strategin för delaktighetsprocessen och de olika faserna jag gick igenom i varje steg av processen.

- Vilka metoder för delaktighet användes?
- Tid och plats för dialogerna?
- Deltog målgruppen som de hade för avsikt att nå och i sådana fall hur många personer?
- Följdes dialogerna upp och hur då?
- På vilket sätt integrerades ett genusperspektiv i projektet?

Analys och uppföljning

- Hur analyserades dialogerna utifrån ett genusperspektiv?
- Vad fungerade bra och/eller mindre bra i processen?
- Hur återkopplades resultatet från dialogerna till de berörda målgrupperna?
- Vad blev effekterna av projektet?

Riktlinjer för fortsatt arbete

Studien av referensprojekten, tillsammans med arbetets teoretiska ramverk, var en viktig utgångspunkt för utformningen av delaktighetsprocessen och resulterade i riktlinjer att förhålla mig till i det fortsatta arbetet med delaktighetsprocessen. Riktlinjerna strukturerades under rubrikerna förutsättningar, förberedelser och genomförande för att tydliggöra vidare arbete.

DELAKTIGHETSPROCESSEN

För att stärka tjejers delaktighet utvecklades och genomfördes en delaktighetsprocess i tre steg som följdes genom observation och som sedan blev föremål för reflektion och diskussion. I delaktighetsprocessen använde jag mig av olika redan beprövade metoder och testade även nya tillvägagångssätt. Den övergripande strategin som användes för att utforma processen var aktionsforskning. Aktionsforskning tar utgångspunkt i praktiken där den egna praktiken är i fokus för en aktion/handling (Rönnerman 2004, s.14). Metoden innebär att som praktiker ställa frågor till praktiken, planera en aktion, genomföra den och observera

processen, för att sedan reflektera och diskutera över vad som där sker. Det leder till nya insikter och kunskaper som leder till ett nytt agerande och så vidare. På så sätt utvecklas och förbättras processen genom det praktiska arbetet (Rönnerman 2004, s.14).

Som vägledning i arbetet använde jag en modell med de olika stegen *planera, agera, observera, reflektera*. Modellen är inspirerad av Kurt Lewin och brukar användas inom aktionsforskning (Rönnerman 2004, s.14). Den visar hur nya frågor föds som leder vidare till en ny aktion (Rönnerman 2004, s. 26). Jag använde modellen genom alla steg i delaktighetsprocessen för att den skulle kunna utvecklas och succesivt anpassas bättre till deltagarna. De olika faserna planera, agera, observera och reflektera återkom under arbetets gång. Lärdomarna efter varje steg i processen togs om hand och blev underlag i förberedelserna inför nästa steg.

Planera

Delaktighetsprocessen planerades med utgångspunkt i teorin och studien av referensprojekt samt med erfarenhet av tidigare dialoger ihop med Uppsala kommun. Processen anpassades till målgruppen barn och unga i åldrarna 10–18 år på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb.

Jag och Åsa Blomberg träffades sammanlagt tre gånger under våren 2017 för att planera upplägget för delaktighetsprocessen. Resterande planering och samordning skedde via telefon och mail. Vid det första mötet delade vi våra tankar och idéer och bestämde den övergripande strukturen för hela processen. Vi fastställde även tid och plats i samordning med föreståndaren och fritidsledare på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb. Inom ramen

för kommunens tidplan och resurser planerade vi en delaktighetsprocess i tre steg med ett övergripande tema för varje steg. Temat för steg ett var *kunskapsutbyte*, steg två *platspromenad* och steg tre *idéutveckling*.

Vi planerade att alla dialogtillfällen skulle äga rum på fritidsgården förutom platspromenaden vars utgångspunkt skulle vara centralt i Lina Sandells park. Jag formulerade ett mål för varje steg i processen. För att nå tjejer i olika åldrar planerade vi att köra steg ett och tre två gånger. En gång för yngre tjejer i åldern 10–12 på fritidsklubben och en för äldre tjejer mellan 13–18 år på fritidsgården.

Vid det andra planeringstillfället gjorde vi en detaljerad planering inför steg ett i delaktighetsprocessen. Inför steg två och tre hade jag ansvar för planeringen och upplägget. Jag och Åsa träffades vid ett tillfälle för att koordinera arbetet och diskutera upplägget.

Agera

De tre stegen i delaktighetsprocessen genomfördes vid olika tillfällen under våren 2017. Steg ett och tre genomfördes båda två gånger, riktat mot olika åldersgrupper på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb. Steg ett, två och ena tillfället av steg tre genomfördes i samarbete med Åsa Blomberg. Efter varje steg i processen samlade jag in det material som användes och dokumenterade det genom fotografi. Materialet utgjorde en viktig grund i analysen av processen.

Metoder för delaktighet

I processen använde jag olika metoder och verktyg för delaktighet som jag prövade och utvecklade under arbetets gång. Aktionsforskning är inte knutet till en bestämd metod utan flera metoder kan ingå och/eller skapas (Rönnerman 2004, s.16). Jag valde metoder med avsikt att nå målgruppen tjejer i åldrarna 10–18 år och inom ramen för vad som var möjligt inom projektets

tidplan och resurser. Valen baserades på teorin, studien av referensprojekt och det mål som jag formulerade för varje steg i processen.

Workshop i samtalsform

För steg ett och tre i processen använde jag och Åsa Blomberg workshop i samtalsform som metod (SKL 2017b). I processen eftersträvade vi att ta del av barnen och ungdomarnas erfarenheter och värderingar och då är samtal som metod användbar (Rönnerman 2004, s.22). Metoden möjliggör en fördjupad dialog och diskussion om ett specifikt ämne och är lämplig om en vill få större insikt och förståelse kring vad som kan ligga bakom målgruppens åsikter (SKL 2017b). Fördelar med metoden är även att deltagarna får tid att arbeta med en fråga grundligt vilket kan ge dem nya kunskaper. Den kräver heller inte så mycket resurser (SKL 2017b). I delaktighetsprocessen eftersträvade vi att workshopen skulle vara flexibel för antal deltagare. Enligt Sveriges Kommuner och Landstings (SKL 2017b) är 8 till 16 deltagare en bra storlek på grupp. Då vi inte kunde förutse hur många som skulle vilja vara delaktiga utgick vi därför från SKL:s rekommendationer i planeringen.

Som stöd för samtalen i workshopen utformade jag en guide över workshopens upplägg och formulerade frågor som skulle ställas under den. Jag förberedde även ett frågeformulär som vi skulle kunna dela ut under workshopen om det skulle bli aktuellt. Frågorna strukturerades enligt tratt-tekniken, där de första frågorna var relativt vida, för att sedan övergå till mer specifika frågor om själva platsen för parken. På så sätt får frågorna en naturlig och avslappnad ordningsföljd (Ekholm & Fransson 1992, ss. 73–74). Frågorna som jag formulerade var:

- Vad tycker ni om att göra på fritiden?
- Vilka platser i Gottsunda- och eller Uppsala är era favoritplatser?

- Finns det platser som ni ogillar och undviker och i sådana fall varför då?
- Hur känns platsen för parken idag? Vem brukar vara där?
- Brukar du/ni vara på platsen och vilka aktiviteter gör ni när ni är där?
- Vad är dåligt med platsen idag? Vad saknas?
- Vad är bra med platsen idag?
- Vad skulle du vilja göra på platsen?
- Jag har en idé! Sådär tycker jag att platsen borde utvecklas.

Affisch och sociala medier

För att nå ut till målgruppen och informera om det andra och tredje steget i processen användes sociala medier som verktyg. Jag gjorde en affisch *Makt att påverka* med information om dialogerna, som fritidsledarna postade på sociala medier kopplat till fritidsgården. Jag satte även upp affischerna på fritidsgården för att sprida informationen ytterligare.

Platspromenad

I steg två av processen; *platspromenaden* användes en form av ”walk and talk”/trygghetsvandring som metod (SKL 2017c). Metoden är användbar när intentionen är att förankra platsen för deltagarna, få ta del av deltagarnas upplevelse av olika platser samt eventuella idéer på aktiviteter, funktioner och innehåll (SKL 2017c). Att vara utomhus på plats kan resultera i fler kreativa förslag hos deltagarna (SKL 2017c). Min och Åsas ambition med promenaden var att väcka ett intresse för parken och få en konkret inventering och analys av områdets kvaliteter och brister utifrån deltagarnas erfarenheter och tankar om det.

Observera och reflektera

För att följa och utvärdera delaktighetsprocessen använde jag verktygen *dagboksskrivande* och *deltagande observation*. Eftersom studierna inom aktionsforskning sker i den egna praktiken är vetenskapliga verktyg viktiga för att skapa distans den

och därigenom få nya perspektiv (Rönnerman 2004, ss.24- 25).

Dagboksskrivande

För att följa mitt eget handlande och tänkande i delaktighetsprocessen skrev jag dagbok. Under och efter varje steg i processen antecknades varje enskild händelse, min egen reflektion kring den och vad som rent praktiskt skulle förändras till nästa tillfälle. Under delaktighetsprocessens gång återkom jag regelbundet till dagboken och fick på så sätt tillgång till egna reflektioner kring händelser under själva processen. Det gjorde att jag kunde få nya perspektiv och en distans till mitt eget arbete, vilket var viktigt för att integrera ett normkritiskt synsätt i arbetet.

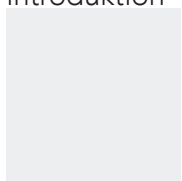
Deltagande observation

För att på ett systematiskt sätt iakttä och skaffa kunskap utifrån delaktighetsprocessen användes deltagande observation som metod. Metoden är bra om en vill exempel vill veta hur kommunikationen mellan barn sker eller hur de använder materialet i ett rum (Rönnerman 2004, s.22). Jag observerade hur barnen agerade vid varje steg av delaktighetsprocessen och dokumenterade händelser, tolkningar och intryck av målgruppens beteende och samtal.

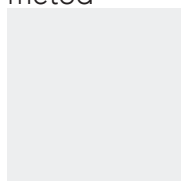
Analys och tolkning

En viktig del i aktionsforskning är att analysera insamlat material (Rönnerman 2004, s.22). Vid kvalitativa studier finns inga definitiva tekniker för hur informationen ska analyseras. Bearbetningen, analysen och tolkningen bestäms av den enskilde personen (Trost 2010, ss.147–149). Efter genomförandet av delaktighetsprocessen analyserades samtliga nerskrivna samtal, observationer samt material som användes i dialogerna, genom att sammanfatta och identifiera återkommande mönster samt notera återkommande svar. Slutligen fick jag en helhetsbild av processen och kunde knyta an och relatera resultatet av arbetet till tidigare forskning.

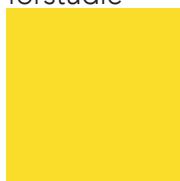
introduktion

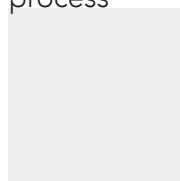
metod

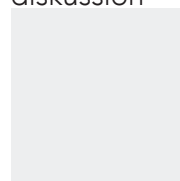
förstudie

delaktighets-
process

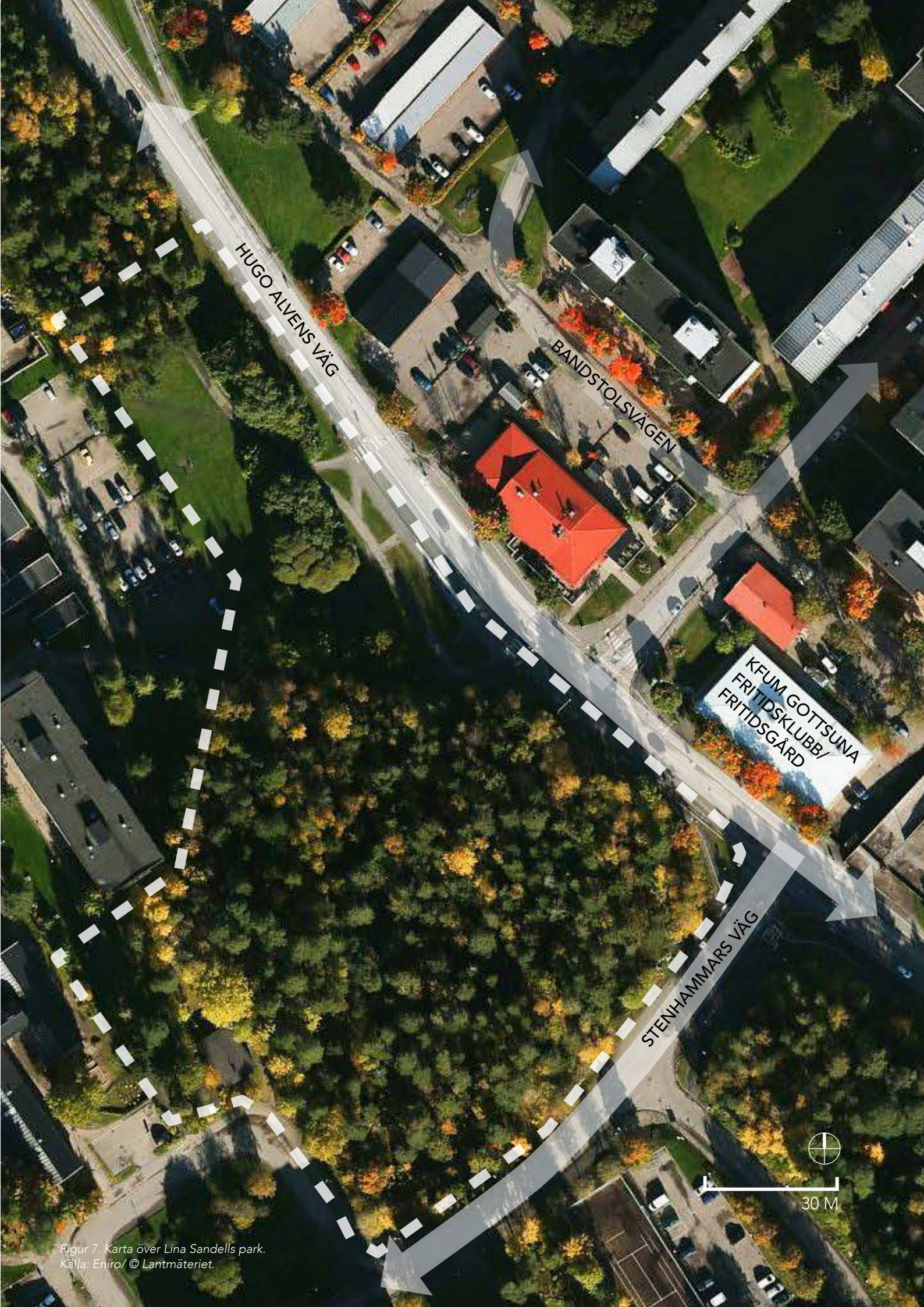

diskussion

platsen

I det här avsnittet redovisas inventering och analys av Lina Sandells park med närområde. Avsnittet inleds med en övergripande inventering och följs därefter av en bedömning utifrån rubrikerna rörelse, användning, rumsligheter och gränser.

HUGO ALVENS VÄG

BANDSTOLSVÄGEN

KEUM GOTTSUNA
FRITIDSKLUBB/
FRITIDSGÅRD

STENHAMMARS VÄG

30 M

Figur 7. Karta över Lina Sandells park.
Källa: Eniro/ © Lantmäteriet.

Figur 8. Öppen gräsyta inramad av buskage och träd.

Figur 9. Skogsbeklädd kulle med kuperad mark.

Figur 10. Statyn "De dansande flickorna" utgör ett landmärke för parken idag.

Lina Sandells park avgränsas av Hugo Alfvéns väg i öst, Stenhammars väg i söder, hyreslägenhetshus med tillhörande parkering i väst och ett skogsparti i norr. I nära anslutning till parken finns bostäder, förskola, en butik och restaurang samt KFUM Gottsunda fritidsgård. Parken omfattar cirka 14 000 kvadratmeter och utgörs idag huvudsakligen av två delar; en stor skogsbeklädd kulle med kuperad mark och mycket block (se Figur 9) samt en mindre gräsyta, inramad av varierande buskage och uppvuxna träd (se Figur 8). Centralt placerad i parken finns statyn *De dansande flickorna* (se Figur 10 & 15) som utgör ett landmärke för platsen. Statyn är placerad i en grusyta som omgärdas av låga häckar och bänkar placerade i en cirkel runt statyn. Platsen kantas av uppvuxna körsbärsträd och klotpilar och omges av gång- och cykelstråk. Parken upplevs som sliten och är i behov av upprustning. I den skogsbeklädda delen finns ingen belysning och belysningen i den öppnare delen är knapp.

Figur 11. Ett bänkbord på den öppna gräsytan är en av få sittmöjligheter som finns i parken idag.

Figur 12. En upptrampad stig leder till hyreslägenhets-husen i nordväst.

Figur 13. Gångväg som korsar parken.

Figur 14. Block och berg i dagen på skogskullen.

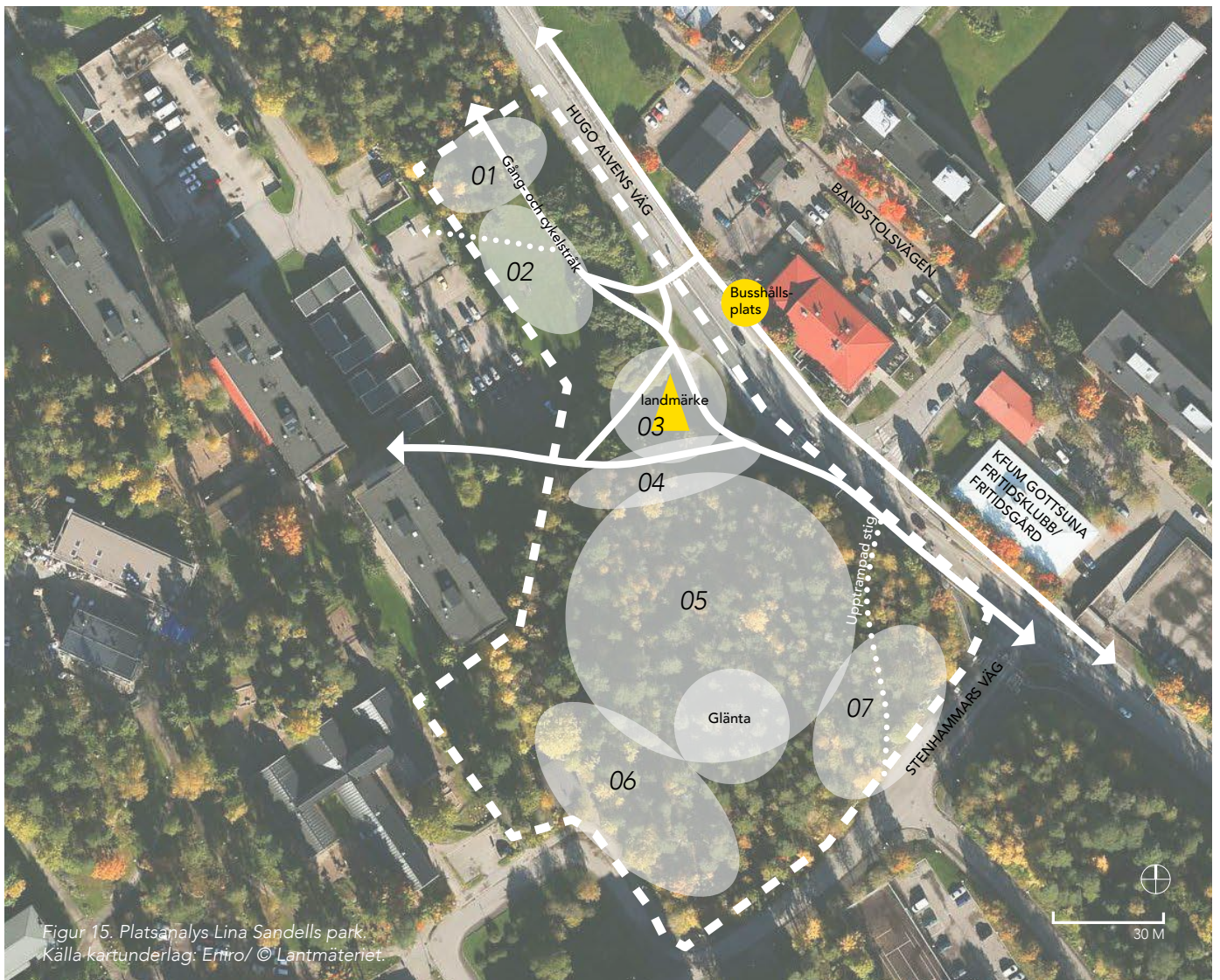
RÖRELSE

Rörelsen i parken är av praktisk karaktär och inte för att parken har något att erbjuda i sig. Många människor passerar varje dag, främst på de gång- och cykelvägar som sträcker sig genom parken (se *Figur 15*). Stråken utgör viktiga förbindelser till och från Gottsunda centrum samt till och från busshållplatsen i öst i anslutning till Hugo Alfvéns väg. Busshållplatsen är en av Uppsalas mest använda och är en viktig målpunkt i området (se *Figur 15*).

Eftersatt skötsel, tät växtlighet och fysiska barriärer i form av kuperad mark med mycket block och berg i dagen gör kullen otillgänglig i stor utsträckning och hindrar människors rörelse över området. Det finns enbart några få upptrampade stigar att röra sig på. Över den flacka gräsytan finns en upptrampad stig, i övrigt används de asfalterade och grusade gång- och cykelstråken (se *Figur 12-15*).

ANVÄNDNING

I nuläget används parken främst som passage snarare än en plats man uppehåller sig i eller besöker. Förutom bänkarna vid statyn är ett bänkbord mitt på den öppna gräsytan de enda sittmöjligheterna som finns i parken (se *Figur 11*). I övrigt saknas innehåll och aktiviteter. Intill bänkbordet på gräsytan finns en soptunna och tydliga spår av eldning på marken. Enligt genomförda dialoger i samband med Gottsundas stadsutveckling så brukar stora grupper, främst män, samlas för att grilla och elda på den plana gräsytan (Uppsala kommun 2016c). På skogskullen finns mycket skräp som vittnar om mänsklig aktivitet i skogen.

Figur 15. Platsanalys Lina Sandells park.
Källa kartunderlag: Emiro/© Lantmäteriet.

RUMSLIGHETER OCH GRÄNSER

Den tydligaste rumsligheten i parken finns främst i grönytan vid Hugo Alvens väg (plats 02). Den öppna gräsytan har stöd i ryggen av höga buskage och träd, och vänder sig mot parkeringen i väst. I norr omges den av en sänka med en talldunge (plats 01) med markvegetation som på skogskullen och berg i dagen. Den öppna gräsytan är exponerad för sol men också för blickar från bostadshusen i väst. De upphöjda buskagen som omger platsen avgränsar mot trafikerade Hugo Alvens väg och skapar en skyddad miljö mot trafik, vind och visuellt buller.

En tydlig rumslighet i parken formas till stor del av statyn och träd som finns placerade runt den (plats 03). Rummet vänder sig ut mot Hugo Alvens väg och

platsens placering och utformning ger en känsla av att vara i mitten av en rondell. I anslutning till skogskullen (plats 04) och uppe på kullen (plats 05) finns flera mindre rumsformationer. Högst upp på kullen finns en glänta med höga stenblock, avskild från trafik och buller. Den södra sidan av skogskullen utgörs av en sluttning i ett skyddat och soligt läge (plats 06).

Området för parken saknar en sammanhängande helhet och otydliga entréer gör det svårt att definiera parkområdet. Skogsområdets brynzoner består mestadels av tät växtlighet och ger ett mörkt, otryggt intryck. Till skogskullen finns inga befintliga entréer, bortsett från ett par upptrampade stigar som leder in i skogen (plats 07).

Figur 16. Plats 01, dunge med tallar.

Figur 17. Plats 02, öppen gräsyta, vy mot söder.

Figur 18. Plats 03, statyn "De dansande flickorna".

Figur 19. Plats 02, öppen gräsyta, vy mot norr.

Figur 20. Plats 04, skogsbrynszonen.

Figur 21. Plats 06, soliga slutningen.

Figur 22. Plats 05, skogskulle med mindre rumsformationer.

Figur 23. Plats 07, entrézon i söder.

studie av referens- projekt

I det här kapitlet presenteras referensprojekten. Avsnittet avslutas med en analys av projekten med viktiga aspekter av delaktighet som flera projekt har lyft och inspiration som jag tar med mig till vidare arbetet med delaktighetsprocessen.

Figur 24. Foto från referensprojektet Rosens röda matta. Publicerad med vänligt tillstånd av Malmö stad (2017).

Figur 25 och 26. Illustrationsplan över aktivitesytan och foto från den färdigställda platsen.

ROSENS RÖDA MATTA

Rosens röda matta är en aktivitesyta i Rosengård i Malmö som utvecklades utifrån målsättningen att skapa en jämställd offentlig mötesplats. Aktivitesytan invigdes i september 2013 och projektet har blivit ett nationellt exempel på hur jämställdhet och delaktighet kan inkluderas i stadsplanering (Eriksson 2015, s. 52).

Bakgrund

Rosens röda matta var en av Malmö stads satsningar längs Rosengårdsstråket; en gång- och cykelväg mellan centrala Malmö och Rosengård. Stråket var en del i projektet *Hållbar stadsomvandling Malmö- Fokus Rosengård*, ett hållbarhetsprojekt som inleddes år 2010 med syfte att genom en rad fysiska åtgärder och en stark lokal process skapa ekologisk, social och ekonomisk hållbar utveckling i Rosengård (Björnson & Eriksson 2013, s. 7). I projektet utgick arbetet från delaktighetsprocesser med boende och andra lokala aktörer för att stärka det lokala ägandeskapet i stadsomvandlingsprocessen (Björnson & Eriksson 2013, s. 7). Rosengårdsstråket var det delprojekt där särskilt fokus låg på samverkan med ungdomar med målet att öka deras delaktighet och engagemang för Rosengårds utveckling och unga kvinnors platsstagande i det offentliga rummet (Björnson & Eriksson 2013, s. 39). Syftet med Rosengårdsstråket var att höja dess funktion

och attraktivitet som gång- och cykelstråk genom att bland annat utveckla nya mötesplatser och målpunkter längs med stråket. En av platserna längs med stråket skulle bli en aktivitesyta och ambitionen blev tidigt att utveckla ett mer jämställt offentligt rum. Aktivitesytan *Rosens röda matta* blev en testbädd för hur platser kan planeras för att gynna ett jämställt användande.

Delaktighetsarbetet

Moa Björnson (2013, s. 12) då projekt- och processledare på Miljöförvaltningen Malmö stad förklarar i artikeln *Rosens röda matta- stadsplanering på tjejers villkor* i tidskriften *PLAN* att för att ta reda på vad som krävs för att locka målgruppen unga kvinnor och främja ett jämställt användande av en plats så arbetade de med att engagera målgruppen i planeringsprocessen och ge dem utrymme att synas och höras. En förhoppning var att skapa ett platsägandeskap hos de deltagande tjejerna för att stärka deras känsla av att ha rätt att ta för sig och använda platsen (Vilhelmson 2013, s.70). Björnson (2013, s. 13) förklarar att de i delaktighetsprocessen med aktivitesytan strävade efter att nå verkligt inflytande och att skapa ett bestående samarbete med målgruppen.

Figur 27, 28 och 29. Fotona visar hur tjejer i Rosengård, genom olika metoder, var delaktiga i utvecklingen av Rosens röda matta. Publicerade med vänligt tillstånd av Malmö Stad (2017).

För att nå ut till målgruppen erbjöds praktikplatser genom det kommunala sommarjobbprojektet *Ung i sommar 2011*. Under fyra veckor anställdes 13 tjejer i åldrarna 16–19 år som på olika sätt fick samarbeta med kommunen i arbetet med platsens gestaltning, funktioner och användande (Magnusson 2011). Praktikens första två veckor handlade om att skapa en grund för det fortsatta arbetet med RRM och ge ungdomarna en djupare förståelse för Malmö stads verksamhet (Magnusson 2011).

Ett första steg i processen var att ta fram ett gestaltungsförslag som tjejerna stod bakom (Björnson 2013, s. 13). Anställningen startade med en workshop på gatukontoret där tjejerna fick diskutera utformningen av ytan tillsammans med landskapsarkitekter på Malmö stad. Som verktyg i diskussionen användes en modell över aktivitetsytan. Tjejerna arbetade genom att spåna idéer på post-it-lappar som sedan konkretiserades successivt genom modeller, skisser och presentationer (Vilhelmson 2013, s. 40). Anders Dahlbäck, som var ansvarig landskapsarkitekt i projektet, berättar hur tjejernas delaktighet främst handlade om vilka aktiviteter och funktioner de önskade på platsen, snarare än formfrågor. Han förklarar att det som gestaltande landskapsarkitekt är viktigt att kunna släppa sina egna

föreställningar om projektet och istället ta intryck av gruppens idéer. Att som yrkesverksam vara guidande men inte styrande i ett delaktighetsprojekt är viktigt (Vilhelmson 2013, ss. 44–45).

En metod som användes för att skapa delaktighet var att tjejerna fick placera sig på platsen för aktivitetsytan och visualisera vad de önskade på platsen. Detta genom att skriva skyltar med funktioner på, som till exempel sittplatser, musik och scen (Björnson & Eriksson 2013, s. 45). Tjejernas tankar och synpunkter diskuterades på plats och idéerna fotograferades. Metoden gav upphov till nya idéer och en större förståelse för platsens storlek och skala på grund av att de fick vistas fysisk på ytan (Eriksson & Björnson 2013, s. 45).

I Malmö stads rapport *Ungdomsprojekt Fokus Rosengård* framhåller Julia Magnusson (2011) att de under sommarpraktiken använde olika arbetsmetoder för att hålla intresset uppe bland deltagarna. Metoder som användes var föreläsningar, studiebesök, workshops och promenader samt olika övningar och avbrott från det ”vanliga” arbetet, vilket hjälpte till att hålla fokus uppe. Magnusson (2011) påpekar att det kan vara utmanande att skapa ett engagemang och fånga ett intresse hos målgruppen. Hon lyfter fram vikten av

Figur 30. Foto på två av de tjejer som deltog i skapandet av Rosens röda matta.

att uppmärksamma tjejerna på deras egen förmåga att påverka i staden och vilka olika verktyg som de kan använda. Hon förklarar hur en workshop i ett tidigt skede väckte en stark motivation hos tjejerna för att den klargjorde deras roll och mening i det fortsatta arbetet med aktivitetssytan. Det blev ett konkret exempel på hur de kan påverka i sin närmiljö (Magnusson 2011).

Sommarpraktiken avslutades med att tjejerna fick planera och genomföra ett arrangemang på aktivitetssytan, utifrån hur de själva ville att platsen skulle användas (Björnsson 2013, s. 12). Deltagandemetoden gav mening både för planerare och framtida brukare av miljön. Det blev också ett sätt att ge allmänheten information om att platsen var under utveckling (Björnson & Eriksson 2013, s. 46).

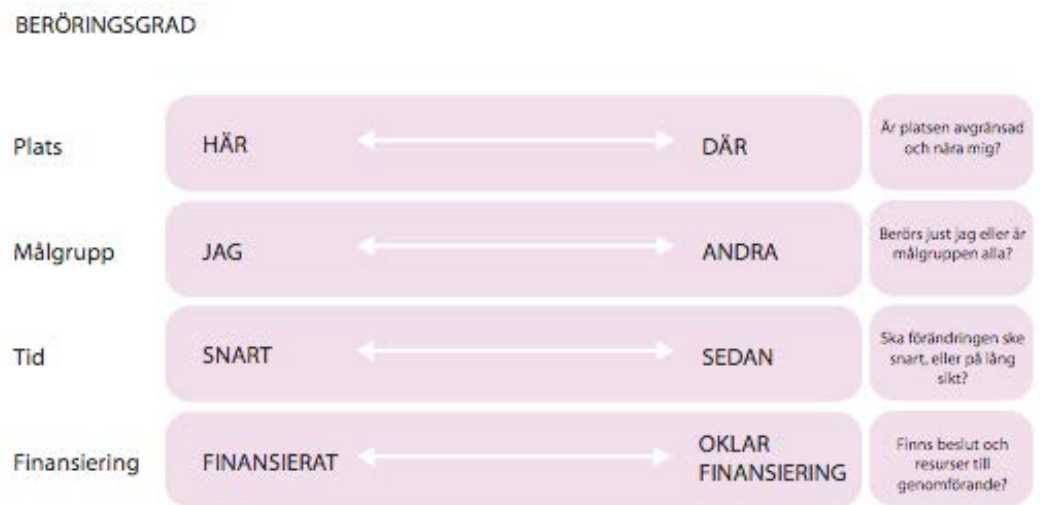
För att upprätthålla det engagemang och intresse som skapats under designfasen var det viktigt att återkoppla och fortsätta kommunicera även när planeringen av aktivitetssytan var klar och projekteringen satte igång (Björnson 2013, s. 13). De tjejer som varit delaktiga under planeringsprocessen fick i en workshop designa ett tillägg på ytan. Tillägget blev färgglada betongbokstäver med citatet *Dansa pausa* och symboliserar platsens nya användningsområde

(Björnson 2013, s. 15). Förutom arrangemanget och konkreta idéer på aktivitetssytans utformning så resulterade även delaktigheten i projektet i ett intresse och ett engagemang hos tjejerna att vilja fortsätta arbeta med frågor som rör Rosengårds utveckling och tjejers platstagande i staden (Björnson 2013, s. 15).

Björnson (2013, s. 14) framhäver att som kommunal initiativtagare bör en inte anta att de som självmant engagerar sig är de som bör höras, utan en bör ställa sig frågan *varför* en specifik medborgargrupp ska vilja engagera sig. För att främja en jämställd och delaktig stadsplanering så måste en diskussion om jämställdhet, delaktighet och inflytande, vem stadens planeras för, föras i politiken och bland de kommunala tjänstemännen.

Det är lätt att applådera delaktighetsprocesser och förespråka involvering av ungdomar i stadsplaneringen. Man kan ta fram policydokument och handlingsplaner, men sedan ligger den stora utmaningen i att implementera tankesättet genom hela arbetsprocessen. Om man nu menar allvar med att vilja främja en jämställd och delaktig stadsplanering.

(Björnson 2013, s. 13)

Figur 31. Planeringsverktyget Beröringsgrad. Verktyget och illustrationen är framtagen av Malmö stad (2017).

Björnson (2013, s. 13) klargör att om vi ska nå jämställdhet i den offentliga miljön så måste vi inse att det krävs det mer än delaktighetsprocesser i designfasen av en plats. Hon framhäver vikten av att involvera den tänkta målgruppen även i programverksamheten när platsen är färdigbyggd. För att säkerställa social hållbarhet på lång sikt krävs samverkan och delaktighet även i förvaltningsfasen.

Jämställdheten i en plats sitter inte i arkitekturen och byggs inte av betongfundament, utan kräver en medveten och kontinuerlig process även efter att den fysiska planeringen är klar.

(Björnson 2013, s.14)

I syfte att strukturera vad som bör läggas fokus på för att nå delaktighet i en stadsutvecklingsprocess, tog Malmö stad fram planeringsverktyget *Beröringsgrad* (se *Figur 31*), som kan användas för att bedöma hur intressant det är för medborgare att medverka (Eriksson och Björnson 2013, s. 16). Om åtgärden är konkret, kopplad till en specifik målgrupp och avgränsad i tid och rum är det enklare att involvera och skapa engagemang. Delaktighetprocessen för aktivitetstytan hade en hög beröringsgrad, hamnade långt till vänster i matrisen, vilket därmed gynnade ett lokalt engagemang

och kan vara en förklaring till hur ett sådant engagemang kunde skapas bland ungdomarna (Eriksson och Björnson 2013, s. 40).

Figur 32. Platsen Övre i Trelleborg som utvecklades i samarbete med ungdomar. Publiceras med vänligt tillstånd av Trelleborgs kommun (2017).

ETT JÄMSTÄLLT ÖVRE

Ett Jämställt Övre är ett pilotprojekt i Trelleborgs kommun under åren 2014–2016. Projektet finansierades av Boverket i syfte att skapa jämställda offentliga miljöer i Trelleborg och bidra till ökad kunskap bland medborgare, tjänstemän och politiker inom kommunen (Boverket 2017c).

Bakgrund

Projektets utgångspunkt var att ta fram ett gestaltungs-förslag för platsen *Övre*, Trelleborgs tidigare resecentrum och genomföra en tillfällig åtgärd på platsen i samband med stadsutvecklingen i området (Trelleborgs kommun 2016, s. 4). Genom projektet ville kommunen testa strategier för en mer inkluderande och jämställd samhällsplanering (Trelleborgs kommun 2016, s. 4). Ett mål var att särskilt synliggöra tjejjers erfarenheter och önskemål för att lyfta deras perspektiv (Trelleborgs kommun 2016, ss. 12–13).

Projektet gjordes i samarbete med Nyréns arkitektkontor och i projektgruppen ingick, förutom planavdelningen på Trelleborgs kommun, också representanter från avdelningen Hållbar Utveckling. Elisabeth Högdahl, forskare vid Lunds universitet, var också med i projektet i syfte att bidra med metodutveckling, analys

och teoretisk fördjupning (Trelleborgs kommun 2016, s. 4). I projektets slutrapport, *Trelleborg Jämställt Övre*, framhålls att det var en styrka att ha olika kompetenser i projektet då det gav flera infallsvinklar (Trelleborgs kommun 2016, s. 34).

Delaktighetsarbetet

Processen var indelad i två övergripande delar: analyskedde och designdialog. Inledningsvis gjordes en platsanalys av *Övre* och projektgruppen besökte *Rosens röda matta* i Malmö. Det anordnades även ett seminarium för kommunens tjänstemän och politiker med syftet att öka kunskapen kring jämställd och normkritisk samhällsplanering, vilken även gav projektgruppen en gemensam referensram att utgå ifrån (Trelleborgs kommun 2016, s. 12).

Att förstå platsen utifrån ungdomars perspektiv var centralt i projektet. Analyskedet avslutades därför med en undersökning av hur ungdomar i en högstadielklass använder och upplever platser i Trelleborg (Trelleborgs kommun 2016, s. 8). Klassen fick göra en film om deras upplevelse av olika platser och sedan presentera sina filmer enskilt för projektgruppen (Trelleborgs kommun 2016, s. 13). Momentet avslutades med att Elisabeth Högdahl genomförde intervjuer med varje

Figur 33 och 34. Foton från delaktighetsprocessen med högstadielklassen, publiceras med vänligt tillstånd av Nyréns Arkitektkontor (2017).

grupp, bland annat om hur de såg på tjejers och killars möjligheter att röra sig i staden (Trelleborgs kommun 2016, s. 13). I slutrapporten framhåller projektgruppen att informella samtal kring fotografier med fördel kan användas istället för film och intervjuer. De lyfter också fram gåtur, där ungdomarna får visa de valda platserna, som en bra metod att beakta i framtida liknande projekt (Trelleborgs kommun 2016, s. 33).

I nästa skede av processen, designdialogen, fick klassen tillsammans med projektgruppen arbeta fram ett gestaltungsförslag för platsen Övre (Trelleborgs kommun 2016, s. 13). Designdialogen genomfördes i form av två workshops och ett återkopplingstillfälle, där olika aktiviteter användes för att utbyta kunskap och utveckla idéer. För att anpassa metoden till projektets jämställdhetsperspektiv utvecklades en jämställdhets-SWOTanalys. Efter varje dialogtillfälle fylldes analysen på med erhållen kunskap kring jämställdhet tillsammans med högstadielklassen. (Trelleborgs kommun 2016, s. 15).

För att säkerställa ett engagemang hos ungdomarna var alla dialogtillfällen förlagda på skoltid och en lärare som kände eleverna deltog (Trelleborgs kommun 2016, s. 12). Arbetet inleddes med en studieresa tillsammans

med klassen med syftet att inspirera ungdomarna inför gestaltningen samt en möjlighet att analysera hur ungdomarna använde sig av platserna som de besökte (Trelleborgs kommun 2016, ss. 14,30).

Emma Pihl, medverkande landskapsarkitekt från Nyréns arkitektkontor, berättar i tidskriften *STAD* att de tjejer och killar som deltog i projektet resonerade på liknande sätt kring platsers utformning och hur de använder offentliga rum. Hon förklarar att de ville göra samma saker men väl på plats närmade de sig platsen och aktiviteterna på olika sätt (Andersson 2016). Tjejerna var mer passiva i början och tog längre tid på sig att ta för sig av de olika aktiviteterna, medan killarna klev rakt in och tog plats (Trelleborgs kommun 2016, s. 30).

Elisabeth Högdahl framhåller i samma artikel att samhället formar hur tjejer och killar ska vara och se ut och att kön är en kroppslig upplevelse. Hon menar att normerna sitter djupt och tjejer känner sig oftare betraktade i det offentliga rummet och deras kroppar sexualiseras. Därför blir de generellt mer oroliga för att exponera sig (Andersson 2016). Pojkar fostras till att fysiskt ta plats i rummet oberoende av hur offentliga platser upplevs medan tjejer fostras in i en mer avvaktande position (Trelleborgs kommun 2016, s. 30).

Figur 35 och 36. Invigning av den färdiga platsen. Publiceras med vänligt tillstånd av Nyréns Arkitektkontor (2017).

Elisabeth betonar att det därför är viktigt att barn och unga får kunskap om genus och jämställdhetsfrågor.

Det första workshoptillfället handlade om att utveckla idéer med fokus på aktiviteter, funktion och innehåll på platsen. Ungdomarna fick i separata tjej- och killgrupper ta fram olika förslag och placera ut de på ett stort ortofoto över platsen (Trelleborgs kommun 2016, s. 18). Vid det andra workshoptillfället fördjupades diskussionen kring jämställdhet genom samtal med ungdomarna i mindre grupper. Inför workshopen hade Nyréns tagit fram alternativskisser med fyra olika teman utifrån ungdomarnas idéer från den första workshopen. Klassen fick värdera, klippa och klistra ihop olika alternativ som de tyckte om och prioritera vad som var viktigast. Efter en kort presentation arbetade eleverna vidare med idéerna mer detaljerat i modell. (Trelleborgs kommun 2016, s. 30). Vid den tredje och sista delen av designdialogen återkopplades det förslag som Nyréns tagit fram. Ungdomarna fick ännu en möjlighet att påverka förslaget innan det skulle realiseras och de fick också se vad deras arbete lett fram till (Trelleborgs kommun 2016, s. 21).

Designdialogen resulterade slutligen i en sammanfattande gemensam vision som underlag för det

fortsatta arbetet (Trelleborgs kommun 2016, s. 14). Den färdiga platsen invigdes i maj 2016 och det blev en multifunktionell plats som är flexibelt utformad med ett innehåll av lekfulla aktiviteter som bygger på att de görs tillsammans, men utan krav på prestation (Trelleborgs kommun 2016, s. 21). Dock finns det inget enskilt svar på hur en plats ska utformas för att främja jämställdhet. I projektet framhålls att det har visat sig svårt eller omöjligt att prata om platsen som en "jämställd" plats. Däremot har projektet väckt viktiga frågor om jämställdhet och samhällsplanering som inte har reflekterats över i kommunen tidigare (Trelleborgs kommun 2016, s. 29).

I projektets slutrapport betonas att den fysiska utformningen bara är en aspekt när man arbetar med platsanvändning ur ett jämställdhetsperspektiv och att en viktig lärdom vid framtida liknande projekt är att mer aktivt arbeta med aktiveringen av platsen (Trelleborgs kommun 2016, s. 33).

En arbetsprocess med jämställdhetsfokus behöver inte leda fram till en jämställd plats, och en plats som används jämställt är kanske inte alltid resultatet av en jämställd arbetsprocess kring platsens utformning.

(Trelleborgs kommun 2016, s. 31).

© Tyréns AB Fotograf Andreas Nilsson

Figur 37. Foto från den färdiga platsen Frizon i Årstidernas park i Umeå. Arbetsgruppen från Tyréns, som tillsammans med konstnären Kerstin Bergendahl konkretiserade projektet, var landskapsarkitekterna Annica Forsberg och Stina Svensson, ljusdesigner Eva Person och Lina Färje samt konstruktion Peder Eriksson och Kristian Nilsskog. Publiceras med vänligt tillstånd av Tyréns och Umeå kommun (2017).

FRIZON ÅRSTIDERNAS PARK

År 2014 fick Umeå kommun stöd från Boverket för att utveckla inkluderande planeringsprocesser i skapandet av Frizon - en jämställd offentlig mötesplats i Årstidernas park i Umeå (Boverket 2017c, s.14).

Bakgrund

Syftet med projektet var att utveckla metoder för medborgardialog som utmanar traditionella strukturer i samhället, med målet att särskilt nå och engagera målgruppen tjejer. Syftet var också att nå en ökad medvetenhet för kommunens egna roller och maktpositioner i medborgardialoger i stadsutvecklingsprocesser (Umeå kommun 2016, s.4). Under vår och höst 2015 genomförde kommunen olika workshops med totalt 30 tjejer i åldrarna 15-18år i Umeå.

Delaktighetsarbetet

Upplägget för de olika workshoparna, tid och plats samt antalet träffar, varierade för de olika grupperna (Umeå kommun 2016, s.1). Några grupper träffade de 5-6 gånger under skoltid medan andra dialoger ägde rum 1-2 gånger på fritidsgården eller på caféer i stan (Umeå kommun 2016, s.1).

Varje workshop med tjejerna byggde på diskussioner utifrån frågeställningar om jämställdhet och makt i det offentliga rummet (Umeå kommun 2016, s. 1). Som verktyg i diskussionerna användes normbrytande konst och bild. För att målgruppen skulle få inflytande i samtalen och resultatet byggde workshoparna på ett öppet diskussionsklimat utifrån tjejernas egna upplevelser och erfarenheter. Varje diskussion sammanfattades av dem själva, antingen genom fotografier med citat eller genom skisser (Umeå kommun 2016, ss. 1-3). Skisserna utvecklades sedan till stämpelar som användes på vykort och skyltar i samband med projektet (se *Figur 38-39*). Många tjejer deltog i träffarna både under och efter skoltid vilket visade på ett engagemang för att skapa fler jämställda offentliga miljöer (Umeå kommun 2016, s. 7).

Utifrån dialogarbetet och visionen *Frizon - en jämställd plats* fick en arbetsgrupp på Tyréns tillsammans med konstnären Kerstin Bergendal uppdraget att gestalta och projektera en plats i Årstidernas park i Umeå. Målgruppens erfarenheter och individuella bidrag till mötesplatsen sammanställdes inför upphandlingen av konsulterna. Riktlinjerna för gestaltningen var att utifrån tjejernas idéer skapa en plats fri från förväntningar och att deras deltagande verkligen skulle

Figur 38 och 39. Exempel på hur deltagarna själva fick sammanfatta varje dialog genom skisser som utvecklades till stämpelar och sedan användes till vykort och skyltar i samband med projektet. Publiceras med vänligt tillstånd av Umeå kommun (2017).

vara synligt på platsen (Umeå kommun 2016, s. 5). I slutrapporten betonas vikten av att ha en kontinuerlig dialog och flera möten med konsulterna för att säkerställa målgruppens arbete (Umeå kommun 2016, s. 11). En workshop genomfördes på platsen, där några av tjejerna, kommunen, referensgrupperna och konsulterna fick skissa på platsen i skala 1:1 genom att rita med färg på snö. Workshopen fungerade också som ett tillfälle att förankra platsen för tjejerna (Umeå kommun 2016, s. 5).

Under hösten 2016 invigdes platsen *Frizon* - en mötesplats för unga kvinnor i Umeå. Förutom att tjejer i Umeå fick makten att påverka utformningen i ett offentligt rum i staden, resulterade även arbetet i att de fick ökad förståelse och kunskap om hur normer kan begränsa dem i stadens offentliga rum (Umeå kommun 2016, s. 7).

En viktig erfarenhet från projektet är att ha flera träffar per målgrupp i en medborgardialog. Vad tjejernas önskade om platsen kom fram successivt i arbetet, vilket motiverar en djupare dialog då det ger ett mer trovärdigt resultat av den (Umeå kommun 2016, s.7). Det visade sig också att det går att nå djupare i dialogen om målet med den är verkligt inflytande och delaktighet.

I projektets slutrapport framhålls att det var svårt att nå ett engagemang med ungdomarna utanför skoltid. Det tog också mycket tid att få tillstånd från lärare för att tjejerna skulle kunna delta i projektet på skoltid (Umeå kommun 2016, s. 11). Projektet gav ökad förståelse för att det är viktigt att våga experimentera och hitta nya tillvägagångssätt för att nå andra målgrupper i stadsutvecklingsprocesser (Umeå kommun 2016, s. 8). Ytterligare erfarenhet är att gestaltning av jämställda offentliga miljöer kräver ett genuskunnande för de som arbetar i projektet och det måste finnas en vetenskaplig referensgrupp kopplad till projektet för att vägleda arbetet, både när det gäller planering, analys och utformning (Umeå kommun 2016, s. 8). En framgångsfaktor var att de tillsammans med målgruppen tog fram ett arbetsnamn för projektet, *Frizon*. Det är också viktigt att visa uppskattning och ge ungdomarna kompensation som tack för sin tid och deltagande. Att på olika sätt uppmärksamma målgruppens medverkan, till exempel genom att bjuda på fika, ge ut biobiljetter, se till att de blir kontaktade av media och ordna ett ordentligt avslut på dialogprocessen (Umeå kommun 2016, s. 11).

ANALYS REFERENSPROJEKT

Studien av referensprojekt ger exempel på hur delaktighetsprocesser kan utvecklas för att stärka tjejeers deltagande och inflytande i skapandet av offentliga miljöer. Det finns gemensamma aspekter som flera projekt har lyft och inspiration som jag tar med mig till det fortsatta arbetet med delaktighetsprocessen.

Gemensamt för alla projekten är att de betonar att det krävs relevant kompetens och att de som arbetar med dialogerna har kunskap om jämställdhet och genus. I projekten framhålls också att det är en styrka med en kombination av olika kompetenser i projektet för att det kan ge olika infallsvinklar. Både Jämställt Övre och Frizon Årstidernas park kopplade en vetenskaplig referensgrupp till projektet. Det är även en styrka om de involverade har erfarenhet av delaktighetskapande projekt sedan tidigare. Som yrkesverksam är det viktigt att inte vara styrande utan kunna ta ett steg tillbaka i delaktighetsprocessen. Framgångsfaktor som lyfts är tydlig rollfördelning, fungerande projektadministration och regelbunden kommunikation vilket gör att ett starkare delägarskap kan skapas för alla parter i projektet.

Dialogernas omfattning och nivån av delaktighet varierar i de olika projekten beroende på syfte, resurser, budget och tidsplan. Samtliga projekt framhäver att en riktad dialogprocess kan generera ett djupare engagemang men att det är resurskrävande. I projekten betonas också att det går att nå djupare i dialogen om målet med den är verkligt inflytande och att det är viktigt med en kontinuerlig dialog med flera träffar per målgrupp. Av projektet framgår att det är viktigt att vid varje enskilt dialogtillfälle vara tydlig med hur mycket inflytande deltagarna har och vad syftet med det är.

Referensprojekten skiljer sig åt vad gäller om processen var könsseparativ eller könsblandad. I både Rosens röda matta och Frizon - Årstidernas park arbetade kommunerna enbart med målgruppen tjejer genom hela processen, medan det i projektet Jämställt Övre var en könsblandad process, uppdelad i tjej- respektive killgrupper, vilket möjliggjorde en jämförelse mellan grupperna. I två av projekten integrerades utbildningar i jämställdhet och normkritik i delaktighetsprocessen.

Att utbilda deltagarna i jämställdhet framhålls som särskilt viktigt om processen är könsblandad.

I projekten framhålls att det är viktigt att använda sig av olika metoder under processen för att väcka engagemang hos målgruppen. Det är också viktigt att våga experimentera och hitta nya tillvägagångssätt. Projektet lyfter att genomföra workshops utomhus på plats som en bra metod för att förankra platsen som ska utvecklas. För att främja ett jämställt användande är en kombination av analys- och dialogmetoder värdefullt. I samtliga projekt har verktyg som konst, bilder och fotografier används som utgångspunkt i diskussioner, vilket har gett gott resultat.

I flera av projekten har det varit svårt och utmanande att nå ett engagemang och väcka ett intresse hos målgruppen. Ett sätt att säkerställa engagemang kan vara att förlägga dialogtillfällen på skoltid, samtidigt som det kan innebära svårigheter och vara tidskrävande att få tillstånd från lärare. I projektet Rosens röda matta så anställdes ungdomar genom sommarpraktik vilket underlättar för att nå ett engagemang. I samtliga projekt understryks att det är viktigt att uppmärksamma målgruppen på deras egen förmåga att påverka i staden och vilka olika verktyg som finns för de att tillgå. En viktig grund för att skapa engagemang är att kompensera de barn och ungdomar som deltar för deras tid och insats. Det är också viktigt med regelbunden kommunikation och återkoppling till målgruppen.

Referensprojekten var avgränsade i tid och rum och deltagarna kunde se ett konkret resultat av sitt engagemang. Samtliga projekt framhåller vikten av samverkan och delaktighet med målgruppen även i förvaltningen av en plats för att säkerställa social hållbarhet och ett jämställt användande. I projekten betonas vikten av att aktivera platserna under tiden att de byggs och även efter de står klara.

Alla projekt framhåller att arbetet har väckt viktiga frågor och skapat en medvetenhet i kommunerna om jämställdhet och samhällsplanering som inte har reflekterats över tidigare.

riktlinjer

I det här avsnittet presenteras en sammanställning av aspekter som jag tar med mig till arbetet med delaktighetsprocessen. Riktlinjerna baseras på arbetets teoretiska utgångspunkter och studien av referensprojekt och utgör ett ramverk att förhålla mig till i utformningen av processen. De kan således tolkas fritt och generera i många olika lösningar.

FÖRUTSÄTTNINGAR

- Relevant kompetens i projekten och att de som arbetar har kunskap om jämställdhet och genus.
- Kombination av olika kompetenser i projektet för att ge olika infallsvinklar.
- Att de involverade har erfarenhet av delaktighetskapande projekt sedan tidigare.
- Tydlig rollfördelning och fungerande projektadministration.
- Konkret åtgärd som är avgränsad i tid och rum
- Tillräckliga resurser avsatta för arbetet
- Riktad dialogprocess till en specifik målgrupp

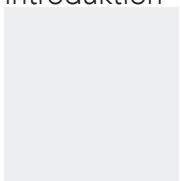
FÖRBEREDELSE

- Formulera ett tydligt syfte och mål för delaktighetsarbetet
- Klargöra i vilken grad målgruppen ska vara delaktiga.
- Sträva efter en hög nivå av delaktighet för ett ökat engagemang hos målgruppen.
- Ställ frågan *varför* målgruppen ska vilja engagera sig och om det uppfattas som meningsfull för dem
- Välj en plats för dialogen på de ungas egna arena.
- Tänk på att välja en tid för dialogerna som passar för målgruppen.
- Eftersträva en kontinuerlig dialog med flera träffar per målgrupp.
- Använd en medveten, målgruppsanpassad kommunikation.
- Integrera ett genusperspektiv i processen.
- Kombinera analys- och dialogmetoder.
- Använd både formaliserade möten och informella samtal, i fysisk form och på sociala medier.
- Möt ungdomarna på sociala medier där de redan är.

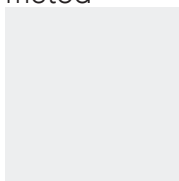
GENOMFÖRANDE

- Var tydlig med hur mycket inflytande deltagarna har och vad syftet med dialogen är.
- Arbeta separatistiskt, genom att låta tjejer och killar vara i olika grupper
- För könsuppdelad statistik
- Integrera utbildning i jämställdhet och normkritik i delaktighetsprocessen.
- Uppmärksamma målgruppen på deras egen förmåga att påverka i staden och vilka olika verktyg som finns för de att tillgå.
- Använd olika metoder under processen för att väcka ett intresse.
- Arbeta med en serie av workshops där olika aktiviteter används för att utbyta kunskap och utveckla idéer.
- Våga experimentera och hitta nya tillvägagångssätt
- Workshops utomhus, på plats i parken, för att förankra platsen som ska utvecklas.
- Använd verktyg som konst, bild och fotografi som utgångspunkt i diskussioner.
- Regelbunden kommunikation och återkoppling till målgruppen.
- Guida men var inte styrande i delaktighetsprocessen.
- Kompensera deltagarna för deras tid och insats.
- Samverka med målgruppen även i förvaltningen av en plats och arbeta med att aktivt aktivera platserna under tiden att de byggs och även efter att de står klara.

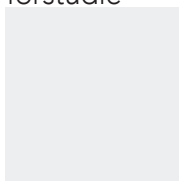
introduktion

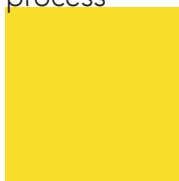
metod

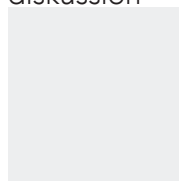
förstudie

delaktighets-
process

diskussion

delaktighets- processen

I det här kapitlet redovisas delaktighetsprocessen. Kapitlet följer den övergripande strukturen för processen med de tre stegen; kunskapsutbyte, platspromenad och idéutveckling. Steg ett och tre genomfördes två gånger, riktat mot olika åldersgrupper på KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb. Varje steg i processen är strukturerat efter de olika faserna planera, agera, observera och reflektera.

Figur 40. Tre tjejer som deltog i workshoparna på fritidsklubben.

01 kunskaps- utbyte

Målet som jag formulerade för det första steget, kunskapsutbyte, var att informera målgruppen om projektet Lina Sandells park samt väcka ett intresse kring platsen och jämställdhet i skapandet av offentliga miljöer. Målet var också att ta del av målgruppens erfarenheter för att få en bild av hur de ser på offentliga platser i sin närmiljö.

PLANERA

För steg ett i delaktighetsprocessen planerade jag och Åsa att genomföra en workshop med målgruppen tjejer på fritidsklubben och fritidsgården. Vi samordnade datum och tid med föreståndaren Heléne Roman och fritidsledare och bokade in en tid under fritidsklubbens tjejtimme och en tid under fritidsgårdens tjejkväll, som passade både deras verksamhet och vår tidplan. Ledarna fick i uppdrag att informera barnen och ungdomarna om att vi skulle komma till dem med anledning av projektet Lina Sandells park och deras möjlighet att vara delaktiga i utvecklingen av parken.

Metoden som jag och Åsa planerade att använda oss av i steg ett var workshop i samtalsform. Som ett verktyg i workshopen planerade vi att installera en form av ”utställning” i ett lämpligt rum på fritidsgården. Utställningen skulle utgöras av olika A1- planscher, en med ett ortofoto över Lina Sandells park, en plansch med inspirationsbilder på olika aktivitetsparker och aktivitetsplatser, en med foton på processen och utformningen av Rosens röda matta samt en med projektet Jämställt Övre. Vi planerade att tejpa upp planscherna på en vägg i något av rummen på fritidsgården. Utställningen skulle också kunna sitta kvar till nästa dialogtillfälle och på så sätt inspirera barnen och ungdomarna även när jag och Åsa inte var på plats.

Vi gjorde ett upplägg för workshopen, att vi utifrån utställningen skulle introducera parken och att jag skulle berätta om referensprojekten och ge exempel på hur tjejer har varit delaktiga i skapandet av andra aktivitetsparker. Därefter planerade vi att ge deltagarna ett frågeformulär som de skulle kunna svara på två och två och efter cirka 20 minuter återsamla gruppen för att utifrån frågorna inleda en diskussion kring ämnet. Vi planerade också att det skulle finnas ett alternativ att lägga svaren i en burk. Som avslutning på workshopen planerade vi att informera om kommande träffar, vad som skulle hända då och hur de skulle ha möjlighet att vara delaktiga och påverka i projektet framöver.

Som stöd för samtalen i workshopen utformade jag en guide över upplägg och förberedde ett formulär med frågor som vi skulle kunna ge ut till gruppen. Jag och Åsa delande upp ansvaret för att ta med övrig utrustning som vi kunde tänkas behöva som pennor, post-it lappar, papper, tejp, kludd, sax, anteckningsblock och kamera.

AGERA

Steg ett, *Kunskapsutbyte* genomfördes 2017-04-03 för tjejer i åldern 13–18 år under Gottsunda fritidsgårds tjejkväll mellan klockan 18:00- 20:30. Det andra tillfället var 2017- 04-04 för tjejer i åldern 10–12 år under Gottsunda fritidsklubbs tjejtimme mellan klockan 15:00- 16:00. Båda tillfällena genomfördes i samarbete med Åsa Blomberg.

Måndag 3 april 18:00- 20:30

Jag och Åsa anlände till fritidsgården klockan 18:00 för att förbereda inför dialogen. Tre kvinnliga fritidsledare som skulle arbeta under tjejkvällen välkomnade oss och visade oss runt i lokalerna på gården. Därefter valde vi tillsammans med ledarna ut en lämplig plats för oss att vara på, centralt i det stora entré- och samlingsrummet. Vi hängde upp de medtagna planscherna på olika väggar i rummet och plockade upp det material som vi hade med oss på ett av borden. Sedan slog vi oss ned tillsammans med ledarna i en stor soffa i samlingsrummet och inväntade de tjejer som brukar komma till fritidsgården. I samtal med fritidsledarna framkom att antalet tjejer som deltar under tjejkällarna varierar mycket och att det till stor del beror på vädret. Är det fint väder hänger många tjejer utomhus i stället för att komma till fritidsgården.

Strax efter klockan 18:00 kom sju tjejer in på fritidsgården och gick direkt förbi oss in i ett av rummen intill, ett luftigt och ljust rum med en spegelvägg som ungdomarna brukar använda för framförallt dansträning. Ledarna förklarade att många av de tjejer som kommer till fritidsgården dansar och håller på med musik på sin lediga tid. En av de vanligaste aktiviteterna är därför att hänga i dansrummet och dansa, spela musik eller bara umgås och snacka. Då tjejerna inte självmant kom fram till oss gick en av ledarna för att hämta dem.

För att skapa en grund för en förtroendefull diskussion inledde vi dialogen med att jag och Åsa presenterade oss själva och sedan hälsade på tjejerna. Därefter berättade Åsa om projektet med Lina Sandells park och förklarade att vi var på fritidsgården för att ta del av deras erfarenhet, synpunkter och idéer kopplat till parken. Vi informerade om att vi först och främst behövde deras hjälp för att ta fram ett bra förslag för den nya parken.

Vi visade ortofotot i A1-format över parkområdet och förklarade vad vi såg på kartan och var vi befann oss genom att peka på kartan. Därefter visade jag bilder på olika typer av projekt och platser som en landskapsarkitekt kan arbeta med. Bilderna föreställde olika aktivitetsparker och aktivitetsplatser, så att tjejerna skulle få se exempel på hur en sådan plats kan se ut. Bilderna skulle också hjälpa till att frigöra deras fantasi kring funktioner, innehåll och uttryck på en sådan plats.

Efter introduktionen gick vi vidare till ett par planscher på en vägg intill. Planscherna visade exempel på projekt med jämställdhetsfokus. Jag berättade om hur de i projekten hade arbetat med delaktighet i processen och fokuserat på målgruppen tjejer och deras inflytande i skapandet av en offentlig miljö. Jag visade även bilder på hur platserna hade utformats för att ge ytterligare exempel på innehåll och aktiviteter på en sådan plats. Presentationen avslutades med att jag förklarade hur viktiga just deras röster är för att ta fram ett förslaget för Lina Sandells park och att de verkligen har chans att påverka hur parken ska bli.

Efter genomgången satte sig gruppen i den stora soffan i rummet. Jag upplevde att det inte var läge att ge ut formuläret med frågor som jag hade förberett, utan jag öppnade istället upp för en diskussion utifrån frågorna.

- *Vad tycker ni om att göra på fritiden?*
- *Vilka platser i Gottsunda- och eller Uppsala är era favoritplatser?*
- *Finns det platser som ni ogillar och undviker och i sådana fall varför då?*

Jag fortsatte genom att ställa de mer specifika frågorna om hur området för parken används, om de brukar vara där och vad de då gör på platsen. Jag frågade också vad de skulle vilja göra där och om de hade några förslag på hur platsen skulle kunna se ut.

Ingen av tjejerna delade med sig av sina synpunkter och erfarenheter så jag provade istället att dela ut frågeformuläret till var och en av dem. Jag förklarade att de gärna fick svara på frågorna i mindre grupper och att vi sedan tillsammans kunde prata kort om vad de hade skrivit. Tre av tjejerna fyllde gemensamt i formuläret och lämnade det till mig. Efteråt ville de gå tillbaka till dansrummet igen. Eftersom träffen var frivilligt så avslutande vi där och då och en diskussion om vad de hade svarat uteblev. Jag och Åsa berömde deras förslag och tackade för deras tid och insats.

Vi stannade kvar på fritidsgården till klockan 20:30. Det dök inte upp några fler tjejer under kvällen så vi pratade istället med fritidsledarna utifrån samma frågor som vi hade utgått ifrån tidigare med tjejerna.

Analys platsens användning

Genom workshopen med tjejerna framkom att de inte känner till platsen som en park idag. Det som utgör och kännetecknar platsen idag är enligt dem statyn *De dansande flickorna*. De beskriver att parken känns ”helt okey” och de vet inte vem eller vilka som brukar vara där. De brukar inte heller själva vistas eller uppehålla

sig i området för parken. Tjejerna tycker att det som är bra med parken idag är bänkarna. Vad som saknas eller är dåligt med parken vet de inte för de brukar inte tänka på det. I framtiden skulle de vilja dansa, lyssna på musik och grilla på platsen och de tycker att det borde finnas högtalare, grill och mjuka mattor.

Enligt de tre fritidsledarna skulle högtalare med möjlighet att koppla upp sin mobil attrahera målgruppen tjejer i Gottsunda, då många håller på med musik och dans på fritiden. De anser också att parken borde utformas med plats för grill, fler och olika typer av sittmöjligheter, till exempel uppvärmda bänkar. De framhåller att belysning i parken är viktigt och att då jobba med roliga effekter på belysningen. För att det ska finnas aktiviteter i parken även vintertid föreslår de att den ska utvecklas med möjlighet till pulkabacke och/eller skridskobana.

Tisdag 4 april 15:00- 17:00

Klockan 15:00 kom jag och Åsa till fritidsgården för att förbereda inför workshopen med tjejerna i åldern 10–12 år på fritidsklubben. Det var redan då många barn på plats.

I en utav soffgrupperna i samlingsrummet satt ett gäng tjejer och spelade kortspel, i köket ett gäng killar och åt mellanmål. Jag och Åsa presenterade oss för fritidsledarna. En kvinnlig fritidsledare som brukar ha hand om tjejtimmen föreslog att vi skulle genomföra workshopen i ett separat rum eftersom tjejtimmen är separatistisk. Vi valde att vara i det luftiga och ljusa dansrummet som hade en bra vägg att hänga upp planscherna på.

Figur 41. Fotot visar genomförandet av workshopen.

Vi tejpadde upp A1-planscherna och även ett par blanka vita papper och lade fram pennor, post-it-lappar och annat material på golvet. Flera av tjejerna var mycket nyfikna och ivriga över att vi skulle sätta igång. Sammanlagt 15 tjejer, alla tjejer som var på fritidsklubben den dagen, deltog tillsammans med deras fritidsledare. Killarna som var på fritidsklubben var också intresserade av att delta. Eftersom workshopen skulle vara könsseparatistisk och vi inte hade resurser till att genomföra workshopen två gånger den dagen, fick killarna tillsammans med sin fritidsledare skriva sina idéer på post-it-lappar som sedan lämnades till mig och Åsa.

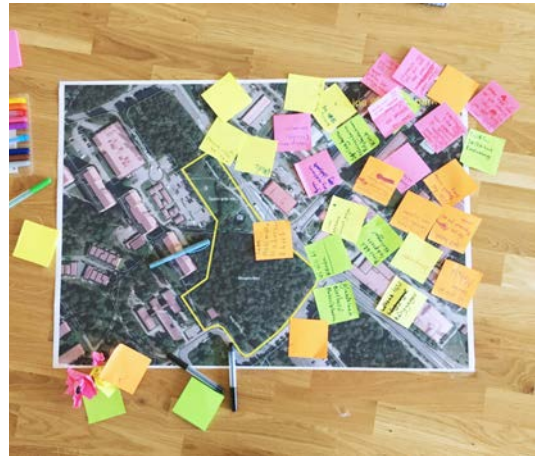
Vi inledde workshopen med att jag och Åsa hälsade på alla tjejerna i gruppen genom att ta dem i hand. Tjejerna fick sedan sätta sig på golvet framför väggen där vi hade satt upp planscherna. Jag och Åsa presenterade oss och Åsa berättade om projektet med Lina Sandells park och varför vi var på fritidsgården. Därefter introducerade vi platsen utifrån samma ortofoto och bilder som vi hade använt för ungdomarna dagen innan. Jag berättade hur en aktivitetspark kan se ut genom att visa exempelbilderna på en av planscherna. Målet var att skapa förståelse för landskapsarkitektens arbetsuppgifter och inspirera och väcka intresse för

workshopen. Jag visade också exempel från Rosens röda matta och Jämställt Övre och berättade hur tjejer hade fått vara delaktiga och påverka hur en aktivitetspark skulle se ut.

Efter den korta genomgången öppnade vi upp för ett samtal om användandet av platsen idag. Den här gången hade jag i uppgift att själv leda samtalet medan Åsa skrev upp vad tjejerna sa på det blanka pappret på väggen. Syftet med det var att hela tiden bekräfta dem och att visa att vi hörde vad de sa. Vi satte oss i en ring på golvet och jag ställde några övergripande frågor utifrån frågeformuläret för att sätta igång tankarna hos tjejerna och för att kunna ta del av deras erfarenheter. Frågorna jag ställde var:

- *Vad tycker ni om att göra på fritiden?*
- *Var någonstans brukar ni göra det?*
- *Har ni någon favoritplats i Gottsunda eller i Uppsala i stort?*

Några av tjejerna började på en gång räkna upp handen, medan några andra var lite mer tillbakadragna. Flera av tjejerna berättade och delade med sig av deras fritidsintressen och användande av offentliga miljöer. Samtalet gled snabbt in på allt som de ville ha i parken och de började spruta ur sig idéer.

Figur 42 och 43. Post it-lapparna med deltagarnas idéer för Lina Sandells park.

När vi hade samtalat en liten stund sa Åsa att de fick komma fram och kolla närmare på alla bilder. Alla tjejer hoppade ivriga upp med en gång, sprang fram till väggen och började peka och utbrista olika saker. Jag och Åsa cirkulerade i rummet, lyssnade, ställde frågor och iakttog vad de gjorde och sa. En grupp med tjejer gick direkt fram till ett foto på en hammock från Superkilen i Köpenhamn och utbrast *Åååh, en sån vill vi ha kan vi få det?* En tjej la märke till ett foto med målade ränder på asfalt och kom utifrån den bilden med flera idéer om att måla på marken eller på ett plank i Lina Sandells park. Varje gång någon av deltagarna kom med ett förslag antecknade jag för att bekräfta att jag lyssnade och att deras åsikter är viktiga.

Efter avbrottet satte vi oss ner i en ring igen runt ett stort flygfoto över parken. Vi pratade om hur själva platsen för parken upplevs idag och hur de skulle vilja att den utvecklades. I samtalet utgick jag från frågorna på frågeformuläret. Jag förslog att de skulle skriva eller rita deras idéer och förslag på post it-lappar. Nästan alla tjejer satte igång att skriva flera lappar var. Några tjejer var inte lika bekväma med att skriva så jag fick skriva åt dem. Jag och Åsa lyssnade och vägledde genom att ställa frågor och tipsade om att till exempel tänka på olika tider på dygnet och året. Totalt samlade vi in 24

lappar som vi placerade runt ortofotot. Workshopen varade i drygt en timme och avslutades med att jag och Åsa förklarade att vi skulle komma tillbaka igen och att de skulle få möjlighet att jobba mer med sina idéer till parken. Vi berättade om nästa steg i processen, platspromenaden och att de då skulle få upptäcka området för parken på plats.

Analys platsens användning

Enligt några av tjejerna så brukar de hålla på med gymnastik, fotboll, basket, åka hoverboard eller hänga med vänner på fritiden. Flera av tjejerna berättar att de brukar hänga i Gottsunda centrum, antingen inomhus eller i den relativt nybyggda lekplats som ligger precis utanför köpcentrumet. De berättar att de bland annat gillar att hoppa studsmatta men att studsmattorna utanför Gottsunda centrum är för små och dåliga för att de går sönder hela tiden.

Ingen av tjejerna brukar vistas i Lina Sandells park och ser det inte heller som en park som de kan uppehålla sig i idag. Endast några av tjejerna har varit i skogen och då sprang de igenom den. En tjej uttrycker skämtsamt att skogen är äcklig. På frågan vem som brukar vara i parken idag nämner några tjejer att äldre kvinnor brukar sitta vid statyn. En tjej berättar att en manlig släkting brukar grilla på gräsytan.

De första idéerna på innehåll i parken som kom fram under workshopen var gunga, en stor studsmatta, klätterlekställning, hög rutschbana, snurrande bänk, springbana, servering, scen med högtalare, klätterrägg, hammock, en mur som det står *Gottsunda* på, gradängar, gummiasfalt, motorikbana och glasskiosk. På post it-lapparna återkom många av dessa idéer. Flera av tjejerna skrev också att de vill bli kända. Sammantaget efterfrågades hänggungor flest gånger tätt följt av någon form av träningsbana. Karuseller, scen och pool förekom också på många lappar.

Enligt killarna på fritidsklubben i åldern 10–12 år, är det mest frekventa önskemålet fotbollsplan. Därefter är det flera som skulle vilja ha en basketplan, någon typ av klättringsmöjlighet, parkour och gummiasfalt.

OBSERVERA OCH REFLEKTERA

Det första steget i delaktighetsprocessen kom att bli väldigt olika beroende på vilken åldersgrupp tjejer som workshopen riktade sig mot. Vid det första tillfället med tjejer i åldern 13–18 år var intresset för att delta inte alls lika stort som hos de yngre tjejerna. Det var tydligt redan från start då tjejerna hellre ville hänga i dansrummet och trots vår korta presentation snabbt tappade intresset och koncentrerade sig istället på sina mobiler.

Detta antyder hur viktigt det är att målgruppen som processen riktar sig till vill vara delaktiga. Eftersom jag och Åsa försökte nå ett engagemang på deras fritid märkte vi att det i ännu högre grad kräver ett intresse hos målgruppen från början. I mötet med de äldre tjejerna förstod jag hur svårt och utmanande det kan vara att nå fram och skapa ett engagemang. Varför skulle de vilja vara delaktiga på deras fritid och hjälpa oss i utvecklingen av en park som de inte hänger i idag? Jag förstod hur viktigt det är att ställa sig frågan *varför* de ska vilja engagera sig. Upplevs det meningsfullt för dem? Jag kände mig naiv som trodde att det skulle vara mycket enklare att väcka intresse. Jag insåg att en riktad, målgruppsanpassad dialog kan vara avgörande

för att över huvud taget nå fram till målgruppen och att det kräver mycket planering och förberedelser, som i sin tur kräver resurser. Inte minst resurser i form av tid. Det fordrar också att medverkande landskapsarkitekter tänker utanför boxen och uppfinnar nya kreativa sätt att inkludera målgruppen på, anpassade efter varje specifik situation. Från början hade jag många ambitiösa idéer, som att till exempel bjuda in föreläsare och visa film att diskutera kring. Inom projektets tidplan och resurser gick det inte att genomföra.

Upplägget för workshopen som jag och Åsa förberedde var troligtvis för likt en skoluppgift för den äldre målgruppen. Däremot fungerade planscherna bra för att introducera projektet och ge exempel på liknande projekt. Eftersom vi också kunde låta planscherna sitta kvar på väggarna kunde fler personer på fritidsgården ta del av och informeras om projektet även om jag och Åsa inte var närvarande. Vår ambition var från början att ha med någon typ av kompensation att ge deltagarna som tack för deras insats. Dock hann vi inte med att ordna något men insåg att det hade varit väldigt bra, både som en morot att delta och som tack för deras insats.

Upplägget för workshopen fungerade desto bättre för den yngre målgruppen tjejer. Hos dem fanns ett intresse redan från början och de var mycket ivriga av att få sätta igång. Dessutom så var de vana vid att göra något typ av aktivitet i grupp tillsammans med deras fritidsledare under tjejtimmen, så även om workshopen var frivilligt så fanns det redan från början en tydlig ram för den. Att använda bilder och foton som verktyg och utgångspunkt i workshopen var en framgångsfaktor. Det var tydligt att bilderna skapade förståelse för landskapsarkitektens yrkesroll, väckte ett intresse och genererade i fler nya idéer hos tjejerna.

Det gick att utläsa mycket av vad tjejerna tyckte var spännande och intressant genom att iaktta hur de agerade när de såg de olika exempelbilderna. Jag insåg

att en kombination av observation och dialog är mycket viktigt. Tjejernas resonemang om platsen antydde att de inte brukar vara där och att de inte heller såg det som en plats en uppehåller sig på. Eftersom de inte verkade känna till platsen så var det svårt att koppla idéerna som de hade till själva platsen för parken. Momentet att skriva idéer på post it-lappar var lite trögstartat och jag märkte hur några av tjejerna tyckte att det till var svårt och kände press inför att skriva.

En insikt efter det första steget i processen är att de som leder dialogen måste vara samkörda, tydliga i sina roller och vem som har ansvar för vad. Inför det andra tillfället var jag och Åsa mer bekväma i våra roller. Även om det är viktigt att kunna improvisera och vara flexibel under själva workshopen så är det bra att innan bestämma och tydligt göra upp vem som har huvudansvar för olika delar av den. Det underlättar också när en blir tvungen att fatta nya snabba beslut under tiden och minimerar missförstånd.

Att vara flexibel och kreativ upplevde jag som väldigt viktigt för att främja delaktighet och engagemang. Det handlar både om att våga testa nya metoder och tillvägagångssätt och också att under dialogtillfället snabbt kunna tänka om för att bättre anpassa den till målgruppen. Till exempel valde jag och Åsa att i workshopen med de yngre tjejerna ta fram post it-lappar och färgglad pennor som de fick skriva eller rita sina idéer på och sätta runt ortofotot. Vi hade inte planerat det momentet i workshopen, men var däremot förberedda på att kunna vara flexibla och hade med oss material för det.

Med de yngre tjejerna märkte jag att för att få igång ett samtal så underlättade det att vara informell och inte för styrd av en viss struktur på samtalet, utan snarare bara guida samtalet och ställa följdfrågor. Det gick upp för mig hur mycket det handlar om intervju- och samtalsteknik, samt erfarenhet. Jag fick en ännu större förståelse för hur viktigt det är att ha med sig ett

normkritiskt synsätt och ett genusperspektiv i dialogen. För mig blev det extra viktigt i ett sammanhang med tjejer som på många sätt har en annorlunda bakgrund än vad jag har. Jag förstod hur viktigt det är att jag granskar och analyserar mig själv och mitt eget perspektiv, vilka normer jag representerar och vilken makt jag upplevs ha i sammanhanget. I en dialog, när en dessutom blir tvungen att improvisera mycket, märkte jag hur lätt det är att strukturer tar över. Det kräver också mycket övning och kunskap att leda en dialog utan att vara styrande. Jag fick flera gånger påminna mig själv om att inte ställa för ledande frågor i samtalen med tjejerna. För om dialogen blir för styrande, hur mycket kan då deltagarna egentligen påverka?

Att arbeta tillsammans med fritidsledarna var en framgångsfaktor och något som jag och Åsa kunde ha utnyttjat ännu mer inför workshopen, för att öka förutsättningarna för den äldre målgruppen att vara delaktiga. Det vore önskvärt att planera delaktighetsprocessen tillsammans med fritidsledarna eller andra unga vuxna som känner barnen och ungdomarna och som vet hur en bäst når fram till dem. Upplägget att ses under fritidsklubben och fritidsgårdens könsseparatistiska tider och aktiviteter var lyckat för att nå målgruppen tjejer. Dock hade det varit önskvärt att genomföra en liknande workshop med killarna på fritidsklubben och fritidsgården. Särskilt med den yngre gruppen killar som uttryckte att de väldigt gärna ville delta, istället för att enbart samla in deras idéer på post it-lappar.

En av de viktigaste slutsatserna från de två tillfällena var att träffa barnen och ungdomarna på deras villkor. Det underlättade att hänga förutsättningslöst på fritidsgården och lära känna de barn och ungdomar som kommer dit lite bättre. På så sätt kunde delaktighetsarbetet anpassas bättre till målgruppen. Men var finns resurserna för det i ett projekt?

02 plats- promenad

Målet som jag formulerade för platspromenaden var att förankra platsen hos deltagarna, introducera området för parken och få ta del av deltagarnas upplevelse, samt eventuella idéer på aktiviteter, funktioner och innehåll i parken. Genom promenaden var min och Åsas förhoppning att väcka ett intresse och engagemang hos deltagarna samt att få en konkret inventering och analys av områdets kvaliteter och brister utifrån deltagarnas erfarenheter, tankar och synpunkter.

Figur 44. Foto från genomförandet av platspromenaden.

PLATSPROMENAD

Upptäck Lina Sandells park & påverka hur parken ska bli!

Gå platspromenaden och upplev olika platser i området för parken.
Bidra med dina upplevelser av området & idéer på hur du vill att Lina Sandells Park ska se ut!

1 TALLDUNGEN/ ENTRÈN I NORR

Entré till parken!
Solig dunge med tallar!

2 DEN ÖPPNA GRÄSYTAN

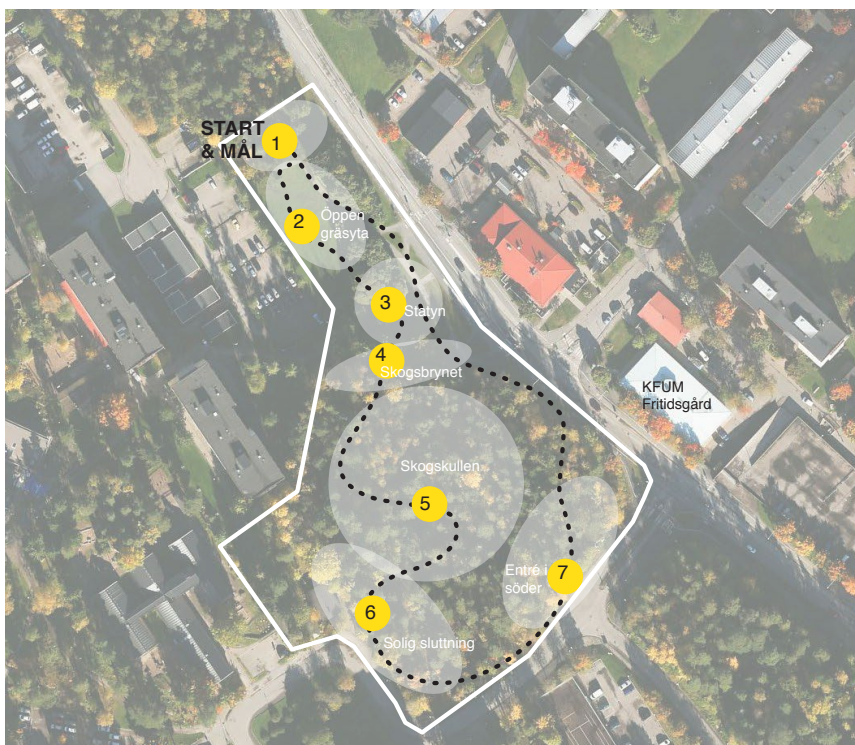
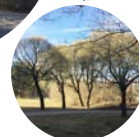

Soligt!
Öppet!
Överblick över parken!

3 PLATSEN VID STATYN

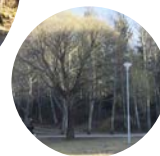
Statyn med de dansande flickorna!

4 SKOGBRYNET

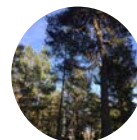
Höjdskillander!
Skogen möter den öppna delen!

5 SKOGSKULLEN

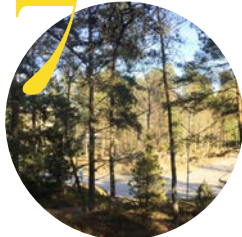

Höjdskillander!
Skogskänsla!
Stora stenar!

Soliga gläntor!
Gamla tallar!

7 ENTRÈ I SÖDER

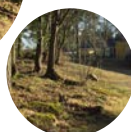

Höjdskillnad!
Entré till parken?
Möte med gata

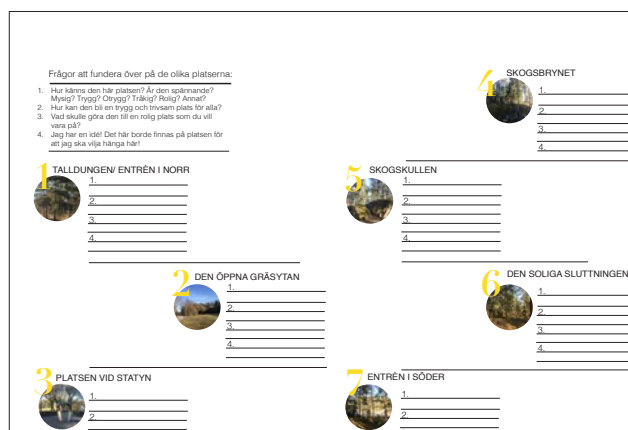
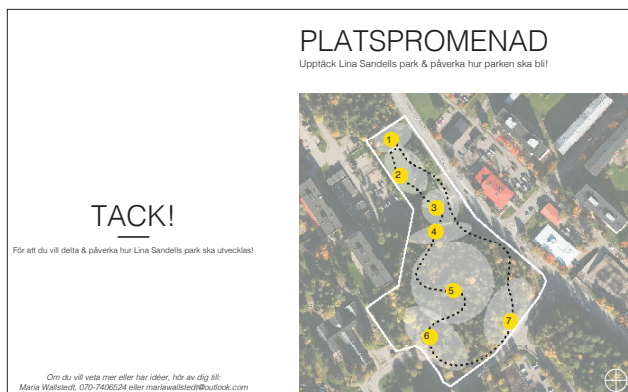
6 DEN SOLIGA SLUTNINGEN

Höjdskillnad!
Solläge!
Skogskänsla!

Figur 45. Affischen med promenadens sträckning som jag tog fram inför platspromenaden. Originalformat A1. På underlag från Eniro Eniro/ © Lantmäteriet (2017).

Figur 46, 47 och 48. Bilderna visar broschyren som jag tog fram inför platspromenaden. Original A4-format. På underlag från Eniro Eniro/ © Lantmäteriet (2017).

PLANERA

Utifrån platsstudien av Lina Sandells park planerade jag en promenad genom parken med sammanlagt sju stopp i parkens olika delar. Jag gav de olika stoppen kännetecknande namn för att tydliggöra karaktären på varje plats och göra promenaden mer intressant.

Som material till promenaden tog jag fram en plansch i A1-format över parkområdet som visade promenadens sträckning (se Figur 45). Jag gjorde skyltar i A3-format för att kunna markera de utvalda platserna längs med promenaden. Jag utformade även en broschyr innehållande kartan över promenaden och tillhörande frågor till varje plats, med möjlighet att skriftligt svara på frågorna i broschyren (se Figur 46- 48).

Upplägget för platspromenaden behövde vara flexibelt. Jag och Åsa samordnade med föreståndaren Heléne Roman och ledare på fritidsgården, så att barnen på fritidsklubben skulle kunna delta och göra det till en aktivitet. Utöver dem kunde vi inte veta hur många personer som skulle delta så promenaden behövde fungera även om vi båda var upptagna med grupper. Även om målgruppen främst var barn och ungdomar på KFUM fritidsgård och fritidsklubb skulle vår närvaro i parken kanske innebära att fler grupper i området involverades. Vi planerade att ställa ett

informationstält och flaggor från Uppsala kommun centralt i parken för att synas ordentligt. För att locka människor att delta och kompensera de barn och ungdomar som skulle komma från KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb planerade vi att bjuda på fika. För att få hjälp med det praktiska arbetet kring tält, flaggor och fika tog Åsa kontakt med Mari Karlsson, processansvarig på Uppsala kommun. Jag kontaktade även Simon Magnusson, doktorand i lingvistik vid Uppsala universitet som deltagit vid en tidigare dialog kopplat till Lina Sandells park.

Jag planerade att promenaden skulle genomföras som ett vandrande samtal där jag skulle gå med en grupp i taget och stanna på de olika platserna, medan Åsa skulle finnas närvarande vid tältet för att möta upp eventuella personer som skulle kunna komma förbi. För att kunna föra konsuppladad statistik planerade vi att grupperna skulle vara uppdelade i tjej- respektive killgrupper. Planen var att deltagarna vid varje stopp längs promenaden skulle få dela med sig av sina erfarenheter av platsen, upplevelser och intryck som känslor, iakttagelser av ljus, ljud, lukter eller en speciell stämning. Detta genom att varje deltagare först får fundera och/eller skriva ner sina iakttagelser i broschyren och att jag sedan skulle leda en diskussion utifrån frågorna i broschyren.

MAKT ATT PÅVERKA.

UNG I GOTTSUNDA?

Nu har du chans att påverka din omgivning! Uppsala kommun ska utveckla **Lina Sandells Park** och vi vill ha din hjälp, lyssna på dina erfarenheter och idéer, så att vi tillsammans kan skapa en så bra plats som möjligt för dig och dina vänner. Kom och berätta hur du vill att parken ska se ut för att just du ska trivas där!

Vi ses i parken!

Om du har idéer eller vill veta mer, hör av dig till:
Maria Wallstedt, 0707406524 eller mariawallstedt@outlook.com

25
APRIL

VAD? Platspromenad! Vi upptäcker platsen tillsammans & spånar idéer!
VAR? Vi möts i Lina Sandells park!
NÄR? tis 25 april, klockan 15:00 - 18:00

26
APRIL

VAD? Workshop. Vi spånar idéer & skissar på hur parken ska se ut!
VAR? På KFUM fritidsgården, Bandstolsvägen 1.
NÄR? ons 26 april, klockan 15:00 - 17:00 & 18:00 - 20:00

Figur 49. Affischen Makt att påverka. Original A3-format.

- *Hur känns/upplevs den här platsen idag? Trygg? Otrygg? Vem brukar vara här? När på dygnet/året använder ni den?*
- *Vad är viktigt för att det ska bli en trygg och trivsamt plats där alla är välkomna? Att den är tillgänglig för alla åldrar, tjejer, killar?*
- *Vad skulle göra att det blir en rolig plats som du vill vara på?*
- *Eventuella idéer på aktivitet, funktion och innehåll på platserna?*

Jag och Åsa planerade att promenaden skulle starta vid tältet, med en introduktion av projektet Lina Sandells park och exempel på andra projekt med jämställdhetsfokus, utifrån planscherna som vi använde vid tidigare workshop. För att skapa tillit och upprätthålla en kontinuerlig dialog planerade vi att återkoppla från tidigare workshop, om några av de tjejerna som var med då skulle delta i promenaden. Efter promenaden planerade vi att samlas vid tältet för att bjuda de som deltagit på fika. Avslutningsvis var upplägget att berätta att vi skulle komma till fritidsgården följande dag för att skissa på hur parken kan se ut och att de då skulle få vara med och påverka ännu mer.

För att nå målgruppen på KFUM fritidsgård och fritidsklubb gjorde jag en affisch, *Makt att påverka* (se Figur 49), som gick ut på sociala medier kopplat till fritidsgården. Jag satte även upp affischen inne på fritidsgården dagen innan platspromenaden. I samtal med föreståndaren Heléne Roman framkom att det kan vara bra att gå ut med information så sent som möjligt innan ett event för att öka chansen att barnen och ungdomarna nås av kommunikationen och minns den. Ett par dagar innan promenaden postade även Uppsala kommun ett inlägg om den på kommunens Facebooksida, för att nå en bredare målgrupp i Gottsunda.

Figur 50. Foto från platspromenaden.

Figur 51. Foto från platspromenaden.

AGERA

Platspromenaden genomfördes 2017-04-25 klockan 15:00 – 18:00 med utgångspunkt i Lina Sandells park. Från klockan 14:00 var jag, Åsa, Marie och Simon på plats i parken för att förbereda inför promenaden. Vi satte upp tältet, dukade fram fika och tejpade upp planscherna på tältduken. Vi satte även upp planscher i närområdet och snitslade promenadstråket, samt satte upp stakkäppar med skyltarna vid varje utvald plats.

Runt klockan 15:00 kom en grupp med 10 killar i åldern 10–12 år från KFUM Gottsunda fritidsklubb, tillsammans med deras ledare. Jag startade promenaden med dem medan Åsa och Marie stod kvar vid tältet för att kunna ta emot intresserad allmänhet. Simon följde med mig för att hjälpa till med det praktiska kring promenaden. Jag inledde promenaden med att kort berätta om projektet i parken och målet med promenaden. Några av killarna hade efter tidigare workshop hört talas om projektet och även lämnat idéer på post-it-lappar. Jag informerade hela gruppen om att de skulle få fika efter promenaden. Därefter delade jag ut broschyrer till alla i gruppen så att de skulle kunna följa promenaden på kartan i den samtidigt som vi gick rundan. Jag öppnade upp med en fråga om de såg var det första stoppet var. Sedan småsprang hela gruppen dit.

Vid det första stoppet, plats 1 *Talldungen*, inledde jag med att ställa frågor utifrån broschyren för att starta ett samtal i gruppen. Fritidsledaren hjälpte till att fånga gruppens uppmärksamhet. Storleken på gruppen gjorde det svårt att ha ett gemensamt samtal igång. Några killar började koncentrera sig på annat. Samtalet gled snabbt in på vad de skulle vilja ha på platsen. Några killar började direkt skriva upp idéer i sina broschyrer. Efter en stund frågade jag om de såg var nästa stopp var någonstans. Då började några killar springa dit. På väg till nästa stopp passade jag på att prata med några av killarna i mindre grupp.

Vi stannade vid alla sju stopp och vid varje plats ställde jag frågor till gruppen. Jag antecknade vad de sa och iakttog också hur dem agerade på varje plats och under promenaden där emellan. När vi gick genom skogen och stannade på skogskullen var det många som började springa och hoppa omkring. Samtalet i gruppen färgades tydligt av vad några killar uttryckte att de ville ha.

Efter sista stoppet sprang nästan alla i gruppen tillbaka till tältet. Där väntade Åsa och Marie och bjöd dem på bullar och saft som tack för deras deltagande. Jag samlade in alla broschyrer som killarna hade skrivit i.

Figur 52. Plats nummer två i promenaden.

Medan jag gick promenaden med killgruppen kom gruppen med tjejer från fritidsklubben för att gå promenaden. De gick den med sin fritidsledare som hade varit med vid den tidigare workshopen. Hon berättade att de gick hela promenaden och stannade vid varje stopp. Där hade hon läst upp frågorna och tillsammans med tjejerna fyllt i en gemensam broschyr. Jag träffade gruppen med tjejer vid tältet och pratade med de om parken och promenaden. Som avslutning påminde jag dem om att jag och Åsa skulle komma till fritidsgården följande dag och att vi då skulle spåna och skissa tillsammans för att utveckla deras idéer.

Flera barn sprang runt och lekte i parken under tiden som vi var där. Några tjejer kom fram och var intresserade av att gå promenaden. De berättade att de bodde i husen intill parken. Jag gick promenaden tillsammans med en tjej i tioårsåldern och en tjej runt fem år. När vi var på väg tillbaka mötte vi en tjejkompis till den tioåriga tjejen och då ville hon gå rundan en gång till för att visa kompiserna. Under promenaden ställde jag frågor och antecknade vad de sa och hur de tog sig an de olika platserna. På platsen uppe på skogskullen med höga stenblock och berg i dagen blev de mycket aktiva och började springa runt, hoppa och ville klättra på stenar. Tjejen i tioårsåldern berättade att hon ville ta bort alla

träd både i skogen och de runt statyn. Jag frågade varför och hon berättade att stammarna var stora. Efter att jag ställde följdfrågor om det fick jag svaret att det inte går att se om någon gömmer sig bakom trädet.

Under tiden som vi var i parken var det många personer som kom fram till tältet och var intresserade av vad som pågick. De flesta var personer bodde i området och passerade genom parken dagligen. Flera personer fick en broschyr och gick delar av promenaden själva eller tillsammans med sina barn. Varje broschyr markerades med personens ålder och könsidentitet. Några personer tog också med broschyren hem för att kunna fylla i den i lugn och ro och sedan skicka in den till kommunen. Runt klockan 18:00 packade vi ihop tältet och allt material. Kvar var endast några få bullar av alla 60 stycken som vi haft med oss. På grund av resurser och dåligt väder kunde vi inte stanna kvar längre i parken.

Analys platsens användning

Tjejerna från fritidsklubben upplever platsen vid *talldungen* (plats 01) och *gräsytan* (plats 02) som bra och trygga. Vid talldungen vill de ha gummi-asfalt och studs-matta och på gräsytan fotbollsplan. I gruppen med killar önskar alla fotbollsplan varav två killar också nämner studs-matta. Vid stoppet på gräsytan vill åtta av killarna

Figur 53- 58. Promenad med några tjejer som bor i närområdet till parken.

Figur 59. Under promenaden när jag pratar med en tjej som bor i ett hus intill parken.

ha klättring och två önskar en BMX plan. Platsen vid *statyn* (plats 03) tycker gruppen med tjejer känns otrygg idag på grund av alla bilar. De skulle vilja att det fanns en fontän där, medan nästan alla killar svarar att de vill ha en grillplats.

Upplevelsen av skogen skiljer sig åt mellan tjejerna och killarna. Vid platsen i *skogsbrynet* (plats 04) vill tjejerna klättra i träd medan alla killar önskar paintball. Platsen på *skogskullen* (plats 05) beskriver båda grupperna som bra men tjejerna framhåller samtidigt att den är dålig på grund av att det är skog. Dock tycker båda grupperna att kojor skulle göra det till en rolig plats att vara på. *Den soliga slutningen* (plats 06) är den plats som gruppen med tjejer tycker bäst om. De beskriver den som jättebra. Vid den sista platsen i promenaden, *entrén i söder* (plats 07), vill tjejerna att träden och gräset ska tas bort och att det istället ska vara gummiastfalt. De anser att det borde finnas basketkorgar för att de ska vilja hänga där. I gruppen med killar vill de allra flesta att det ska finnas en kiosk.

OBSERVERA OCH REFLEKTERA

Platspromenad upplever jag som en bra metod för att nå delaktighet och engagera grupperna i åldern 10–12 år. Det var ett bra arbetssätt för att förankra platsen för

deltagarna och introducera hela området för parken. Det möjliggjorde även att ta del av deltagarnas direkta upplevelse av olika platser i parken och idéer som de fick på varje plats. Promenaden väckte intresse bland förbipasserande och boende i området då det var många personer som kom fram till tältet och var nyfikna.

För att nå ungdomar var dock platspromenad som metod inte lika lyckad. Trots att det gick ut information på sociala medier och att jag hade informerat de på plats så kom det inte någon i åldern 13–18 år från fritidsgården. Jag upplever att det hade behövts mer än bara fika att locka målgruppen och att upplägget för promenaden hade behövt vara annorlunda. Det bästa hade nog varit att välja en helt annan metod för att introducera och förankra området på plats. Val av tid för promenaden kan också ha påverkat. Vi samordnade och anpassade tiden efter fritidsklubbens aktivitet i första hand, vilket gjorde att vi inte hade resurser att vara kvar längre än till klockan 18:00, då fritidsgårdens verksamhet öppnar för ungdomarna. Även vädret kan ha påverkat då det var kyligt och ostadigt väder.

Att samordna promenaden med fritidsklubbens aktivitet var mycket lyckat och att de redan från start var uppdelade i tjej- respektive killgrupper. Det var återigen

Figur 60. Jag och Åsa efter genomförandet av platspromenaden.

en framgångsfaktor att fritidsledarna deltog under hela promenaden. Med ledarens hjälp var det lättare att fånga gruppens uppmärksamhet eftersom de känner barnen bättre och barnen har respekt för dem.

Att utforma promenaden som en snitslad sträcka med markerade platser och en tillhörande broschyr var lyckat. Broschyren fungerade som en karta och något att hålla på med, kolla på och följa med i under promenaden. Momentet att hitta de olika stoppet och följa en snitslad bana upplevdes också som ett roligt inslag och barnen var ivriga att hitta till de olika platserna. Inför andra liknande projekt bör en tänka på att inte ha för många stopp då jag upplevde att sju stopp var på gränsen till för mycket och mot slutet av promenaden tappade gruppen koncentration lättare. En bör också tänka på att översätta broschyren och planscherna till fler språk, så att de inte bara finns på svenska.

Som landskapsarkitekt är jag van att ta mig an olika platser och beskriva min upplevelse av dem. Jag upplevde att det var svårt att hålla ett sådant typ av samtal i grupperna, särskilt i en stor grupp. Samtalet kom istället ofta att handla om idéer som barnen fick på varje plats. Å andra sidan visade platspromenaden

hur barnen agerade och tog sig an de olika platserna vilket jag upplevde som minst lika viktigt i analysen av platsen utifrån deras perspektiv. Jag förstod återigen vikten av att analysera och tolka dialogen efteråt. I samtalet med gruppen killar var det tydligt att strukturer och normer i gruppen tog över. Det syns även på vad de skrev i sina broschyrer. Vid varje stopp har nästan alla killar skrivit samma sak. I samtalet var det också tydligt att när några killar uttryckte att de ville ha något så ville sedan alla andra också ha det. Det var inte helt okej att tycka annorlunda vilket gör att resultatet kan bli missvisande. Ett bättre sätt vore att gå promenaden i mindre grupper.

Framgångsfaktorer med promenaden var att vi kunde bjuda på fika. Det var en bra morot för att engagera barnen och fungerade som en belöning som tack för deras tid och insats. Tältet, flaggorna och särskilt fiket var riktiga dragplåster. Att vi bjöd på fika gjorde också att många fikasugna personer som passerade genom parken kom fram till tältet och därmed blev informerade om projektet och kunde delta.

Det bästa med platspromenaden som metod var att vi kom till parken och bara fanns där under några timmar. Att vi syntes och visade att medborgarnas deltagande och åsikter är viktiga. Det handlar återigen om att vara där på medborgarnas villkor och att finnas där för att lyssna, inte bara informera. Jag pratade med flera äldre kvinnor som till en början uttryckte att de inte ville störa men sedan berättade värdefulla aspekter om platsen för parken. Genom platspromenaden upplevde jag att vi nådde personer som vanligtvis inte aktivt nås av medborgardialoger. De kvinnor som jag pratade med och vars erfarenhet jag fick ta del av bodde i husen intill. Några veckor tidigare under dialogen med den lokala hyresgästföreningen som riktade sig till boende i området kom enbart två kvinnor.

Platspromenaden krävde mycket tid för planering och även genomförande. Inför framtida likande projekt så bör en tänka på att ha fler personalresurser. Det hade varit bra om två personer delade på att leda varje promenad, för att kunna dokumentera den mer ingående. En fördel skulle vara att spela in promenaden. Jag upplevde det svårt att både vara samtalsledare och hinna anteckna samtidigt.

Figur 61. Genomförandet av platspromenaden.

03 idé- utveckling

Målet med det tredje och avslutande steget i delaktighetsprocessen var att tydligare förankra målgruppens idéer och önskemål på platsen.

Figur 62. Genomförandet av workshopen idéutveckling med tre tjejer på fritidsklubben.

Figur 64. Workshopen idéutveckling. På fotona syns de tre tjejerna som var delaktiga i workshopen.

Figur 65. Foto från rummet där Åsa höll i workshopen med killgruppen.

AGERA

Det avslutande steget i delaktighetsprocessen, *idéutveckling*, genomfördes vid två olika tillfällen 2017- 04-26. Det första tillfället riktades mot målgruppen tjejer och killar i åldern 10–12 år på fritidsklubben. Workshopen genomfördes klockan 15:00- 17:00 i könsuppdelade grupper. Det andra tillfället riktades till tjejer och killar i åldern 13–18 år och genomfördes under fritidsgårdens verksamhet klockan 18:00- 20:00.

Onsdag 26 april 15:00- 17:00

Dagen efter platspromenaden kom jag och Åsa Blomberg tillbaka till fritidsgården för att genomföra steg tre i delaktighetprocessen. Vi kom dit klockan 14:30 för att hinna förbereda inför dialogen. När barnen anlände till fritidsgården var de inte lika ivriga att delta som inför det första dialogtillfället. Fritidsledarna peppade dem att delta en liten stund.

Vi delade in barnen i tjej- respektive killgrupper. Åsa stannade kvar i dansrummet och ledde workshopen med killgruppen. Tre tjejer gick med på att delta i workshopen så jag gick med dem till ett mindre rum för att genomföra workshopen där. Vid det här laget kände jag tjejerna lite bättre. Alla tre hade varit delaktiga i antingen en eller två av de tidigare tillfällena.

Workshopen inleddes med att jag återkopplade till platspromenaden dagen innan. Jag förklarade också intentionen med workshopen och gav en introduktion till uppgiften. Jag förklarade att brickorna med symboler var symboler på aktiviteter som baserades på deras egna idéer som kommit fram under tidigare tillfällen. Jag tog även fram pennor, piprensare, lim och papper att skissa med. Som en första uppgift fick de välja ut aktiviteter och placera ut var någonstans de

skulle vilja att den aktiviteten fanns i parken. Tjejerna började snabbt och utan större eftertanke placera ut symbolbrickorna på ortofotot. De sa att de ville få det överstökad.

En kort stund hade de placerat ut många brickor på fotot. Jag ställde frågor om hur de hade tänkt och varför de valt att placera aktiviteterna och funktionerna som de hade gjort. Det blev en kort diskussion och sedan satte de igång med att klistra fast brickorna på kartan. Samtidigt började de även skissa med pennor på ortofotot och göra armband av piprensarna. Under tiden ställde jag följdfrågor för att få igång ett djupare samtal om platsen för parken och uppmärksammade vad de sa och gjorde. När någon av tjejerna sa något om hur de ville att parken skulle utformas så bad jag dem visa hur och var genom att rita på ortofotot. En av tjejerna satte igång att skriva en önskelista på hur de gemensamt ville att parken skulle utvecklas.

Workshopen pågick i knappt två timmar och dokumenterades genom fotografi. Tjejernas och killarnas ortofoto dokumenterades också genom fotografi och fraktades hem för vidare analys och tolkning. Efter workshopen stannade jag och Åsa kvar och berättade om respektive workshop för varandra och reflektioner kring dem.

Figur 66, 67 och 68. Workshopen idéutveckling.

Analys platsens användning

Genom workshopen framkom tydligt att tjejerna mindes platserna från promenaden dagen innan. De lyfter fram den soliga slutningen som en bra plats att vara på och ritade att det skulle finnas en hängplats där. De vill också ha en tydlig entré till parken som kan vara en portal eller en mur med text på.

Tjejerna tycker inte om skogen och de vill att många av träden ska tas bort. Flera ställen på skogskullen vill de ha enskilda hängplatser där de kan dra sig undan. De föreslår också en bred tydlig gång genom skogen och att det skulle kunna vara en tränings/hinderbana. Enligt tjejernas önskelista så vill de:

1. Skriva på marken.
2. Vi vill att ni ska ta ner träd.
3. Vi är rädda för om någon kidnappar oss.
4. Vi vill bli kända.
5. Vi vill att ni ska skriva våra namn på sakerna.
6. Vi vill att ni ska ta kort på oss och sätta det på en skylt.
7. Vi vill ha karusell.
8. Vi vill ha vakter.
9. Vi vill ha fika, godis och glass gratis.
10. Vi vill lära oss att dansa.
11. Vi vill ha gummigolv.
12. Vi vill ha en fotbollsplan.
13. Vi vill ha en kärleksplats.
14. Vi vill ha en tjejtimme.

Figur 69. Fotot visar planscherna som jag utgick från i workshopen.

onsdag 26 april 18:00- 20:00

När workshopen med den yngre målgruppen på fritidsklubben var klar stannade jag kvar på fritidsgården för att senare under kvällen träffa de äldre ungdomarna. Fritidsgården öppnade klockan 18:00 och strax därefter droppade det in många personer på gården.

Inför workshopen samtalade jag med Heléne Roman och ledarna som var på plats för att få tips på vilket upplägg jag skulle ha på workshopen och vad de trodde skulle vara genomförbart. Efter tips från dem bestämde jag att hålla den så enkel och kort som möjligt. I samtalet med fritidsledarna framkom att det är viktigt att dialogtillfället inte liknar en skoluppgift. Ungdomarna är på fritidsgården på sin lediga tid så minsta aktivitet som liknar skolan gör att de snabbt kan tappa intresset.

Jag satte upp alla planscher i det stora entrérummet, precis som vid det första workshoptillfället. Fast den här gången satte jag upp alla planscherna bredvid varandra rakt framför den stora soffan. Jag tejpade också upp ett vitt papper för att snabbt och enkelt kunna skriva upp ungdomarnas synpunkter.

Strax innan klockan 19:00 var det många ungdomar på gården och ledarna hjälpte mig att samla alla vid väggen med planscherna. Sammanlagt deltog en grupp på cirka 20 personer, både killar och tjejer. Jag började med att presentera mig själv, för att sedan utifrån ortofotot och bilder berätta kort om projektet Lina Sandells park. Ett gäng med ungdomar satt i den stora soffan precis intill medan de andra stod på olika ställen i rummet och lyssnade. Under introduktionen var jag noga med att tydliggöra hur viktig deras delaktighet är för projektet och klargjorde att de verkligen har möjlighet att påverka hur parken ska utvecklas.

Efter min presentation öppnade jag upp för en dialog om vilka funktioner, aktiviteter och innehåll de skulle vilja ha i parken. Så fort någon sa något skrev jag upp det på det vita pappret på väggen. I början var det bara ett par ungdomar som gav sina synpunkter. En stund in började fler personer delta aktivt och kom med idéer. Jag var noga med att anteckna vem som sa vad i mitt eget anteckningsblock. Efter en cirka 30 minuter lång dialog började flera personer röra på sig. Jag avslutade med att berätta att jag skulle hänga kvar en stund och att de gärna fick komma fram och prata med mig om de kom på fler förslag för parken.

Figur 70 och 71. Foto från workshopen med den äldre målgruppen och två av tjejerna som deltog.

Jag hängde kvar på fritidsgården ytterligare en och en halv timme och pratade med folk på tu man hand och antecknade vad de sa. Flera personer som tidigare inte hade sagt så mycket i den stora gruppen kom fram till mig och var intresserade och berättade om sina erfarenheter kopplat till parken samt idéer som de hade. Jag pratade länge med två tjejer om deras upplevelse av parken idag.

Omkring klockan 20:30 begav jag mig från fritidsgården och hade då fått många synpunkter och idéer från ungdomarna.

Analys platsens användning

Utifrån dialogen framfördes många idéer och tankar på vad ungdomarna tycker att Lina Sandells park ska innehålla. Förslag som nämndes flest gånger var högtalare, grillplats, fotboll, stor studsmatta, stora gungor, lång soffa/bänk, basketplan och pingis. Flera gånger kom alternativa sittmöjlighet upp på tal, sittplatser med integrerade funktioner som värme i sitsen och parasoll/regnskydd. Att skapa en tydlig entré till parken yttrades också flera gånger. Markmaterial som konstgräs och gummiastfalt var också återkommande förslag samt att skriva något på marken. Att parken måste utvecklas med många och höga lampor betonades som särskilt viktigt av flera tjejer.

OBSERVERA OCH REFLEKTERA

Inför det sista steget i delaktighetsprocessen hade både jag och Åsa lärt känna målgruppen bättre och fått med oss värdefulla lärdomar från tidigare steg i processen. Delaktighetsprocessen hade på så sätt slipats efter hand och vi kunde utnyttja tidigare erfarenheter som vi fått. Som exempel avsatte vi mer tid till förberedelser på plats, vi genomförde workshopen så att både killar och tjejer kunde delta och det var lättare att förutse vad som skulle fungera och inte.

Arbetet med de yngre tjejerna i flera steg visade resultat i workshopen. Det märktes att de mindes platser från promenaden dagen innan. Under promenaden uttryckte de att den soliga sluttningen var en extra bra plats och under workshopen var det där som de ville placera en hängplats. Vid tredje och sista workshopen var det dock tydligt att de inte alls var lika intresserade och sugna på att delta som de hade varit i ett inledande skede av processen. En av anledningarna kan vara att upplägget var för likt tidigare workshop i processen. Min uppfattning är att det hade behövt innehålla ett nytt och spännande moment för att bli intressant. Avsaknaden av engagemang skulle också kunna bero på att platspromenaden låg så nära inpå.

Att tjejerna inte var lika intresserade från början gjorde att koncentrationen under workshopen var sämre och att de lättare gled ifrån ämnet. Till skillnad från tidigare tillfällen var inte fritidsledaren närvarande under workshopen, vilket också kan ha bidragit till att gruppen hade svårare för att fokusera på uppgiften.

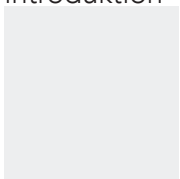
Tillvägagångssättet i workshopen hade både för- och nackdelar. En fördel var att det var lätt för deltagarna att ta sig an uppgiften att placera ut brickorna på ortofotot. Med färdiga symbolbrickor som utgick ifrån deras egna idéer var det enkelt för dem att börja skissa på platsen. De fungerade på så sätt bra för att sänka prestationskraven att delta, men jag upplevde också att brickorna begränsade den kreativa processen. Resultatet hade antagligen blivit annorlunda om jag inte hade använt symbolbrickorna. Momentet gick väldigt fort och det var rörigt. Med tanke på att tjejerna inte var så engagerade från början så var det lätt att bara lägga ut symbolbrickorna för att snabbt bli klara. Eftersom utplaceringen skedde snabbt och utan större eftertanke så gick det till en början inte att dra en koppling mellan var de placerade brickorna och varför. Det var först i samtal med tjejerna som det gick att nå en djupare dialog och diskutera kring varför de hade valt att placera brickorna som de hade gjort. När tjejerna började skissa på ortofotot med färgpennor och jag bad de visa var de ville att olika aktiviteter skulle vara och hur de ville att saker skulle se ut i parken så av det mer. Genom att ställa frågor och analysera vad tjejerna sa och gjorde kunde jag lättare förstå platsen ur deras perspektiv.

Under workshopen upplevde jag att det var lättare att nå djupare i samtalet med en mindre grupp. Det underlättade också att jag och tjejerna hade träffats tidigare och lärt känna varandra bättre. Därmed kände jag och dem sig mer bekväma med varandra.

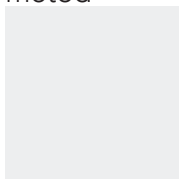
Det hade varit önskvärt att spela in dialogen genom film- eller ljudupptagning. Det var så mycket som hände att jag upplevde det otillräckligt med enbart anteckningar. Dock fordrar det tillstånd vid film- och ljudupptagning vilket kan vara tidskrävande att få.

Kontakten med fritidsföreståndaren och fritidsledare var återigen värdefull. Inför workshopen med den äldre gruppen bidrog de med kunskap och tips på hur jag bäst skulle genomföra den. Att hålla den så enkel som möjligt och gå rakt på sak var en framgångsfaktor. Workshopen resulterade i många förslag, men det allra bästa var att bara hänga kvar på fritidsgården efteråt. Då kunde jag samtala med många personer på tu man hand och fick stor insikt i hur parken upplevs av dem idag. På så sätt fick också personer som inte gärna yttrar sig i en större grupp möjlighet att lämna fram sina tankar och synpunkter.

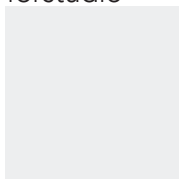
introduktion

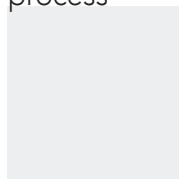
metod

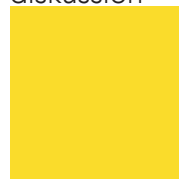
förstudie

delaktighets-
process

diskussion

diskussion och slutsatser

I det här kapitlet presenteras och diskuteras slutsatserna från delaktighetsprocessen utifrån uppsatsens teoretiska utgångspunkter. Jag resonerar även kring metodernas lämplighet och om de genererade i vad jag önskade. Slutligen följer förslag på framtida forskningsområden.

RESULTATDISKUSSION

Syftet med arbetet är att utveckla och pröva en delaktighetsprocess utifrån ett genusperspektiv, för att stärka tjejers delaktighet och inflytande i skapandet av en offentlig aktivitetspark i stadsdelen Gottsunda i Uppsala. Syftet är även att undersöka hur barn och ungas delaktighet påverkas genom processen, och bidra med underlag samt ett praktiskt exempel inför Uppsala kommuns fortsatta arbete för en jämställd planering och användning av offentliga miljöer.

Teoribakgrunden visar att det finns ett behov av att arbeta för ökad jämställdhet i stadsutvecklingsprocesser både på internationell, nationell och lokal nivå. Att utveckla socialt hållbara städer har blivit en alltmer central fråga inom stadsplaneringen i många kommuner i Sverige (SKL 2016, s. 24). I planeringen av Gottsundas stadsutveckling lyfter Uppsala kommun social hållbarhet som en särskilt viktig aspekt (Uppsala 2016 b). För att åstadkomma verklig social hållbarhet är lokalt inflytande och medskapandemöjligheter väsentligt (SKL 2016). I Uppsala kommuns övergripande styrdokument understryks också detta (Uppsala kommun 2016e). Här är Lina Sandells park ett pilotprojekt för kommunen, med ambitionen och målet att fokusera på en lokalt förankrad process med delaktighet som utgångspunkt för att kunna skapa en inkluderande och jämställd mötesplats (Uppsala kommun 2016a). Genom en riktad dialogprocess var kommunens intention att särskilt nå målgruppen tjejer och ge dem en central roll i framtagandet av förslaget (Uppsala kommun 2016a). Det förutsätter att en utvecklar nya former för delaktighet och att det finns en medvetenhet om begränsande strukturer och normer i projektet (Boverket 2017c, s.7; Vlora 2016, s.35).

Utifrån bakgrundsproblematiken och syftet med projektet Lina Sandells park var det därför motiverat att utforma en delaktighetsprocess riktad mot målgruppen tjejer i Gottsunda. KFUM Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb var en av kommunens samverkansparter i projektet och en naturlig samlingsplats för tjejer i området. Delaktighetsprocessen resulterade i att tjejer på Gottsunda fritidsgård och fritidsklubb fick inflytande och möjlighet att delta i utvecklingen av parken. Arbetsmetodernas effektivitet och barnens delaktighet analyserades och utvärderades löpande och resultatet kan fungera som underlag inför framtida projekt inom Uppsala kommun.

Resultatet av delaktighetsprocessen visar flera aspekter som är viktiga för att uppnå delaktighet och även svårigheter med att nå delaktighet och skapa ett engagemang hos målgruppen. Eftersom processen var anpassad till just det här specifika projektet så leder det inte till generella lösningar. Genom att relatera resultatet till teorin och studien av referensprojekten kan nya slutsatser dras.

Förutsättningar

Utgångspunkten för examensarbetet var projektet Lina Sandells park och dess förutsättningar. Eftersom arbetet genomfördes i samarbete med Uppsala kommun fanns flera faktorer som inte kunde påverkas och som utformningen och genomförandet av delaktighetsprocessen behövde förhålla sig till. Däribland övergripande tidplan, uppsatta mål med projektet, avsatta resurser i form av tid och budget, styrning och ledning av arbetet samt kompetenser inom projektet. Alla dessa förutsättningar är viktiga och påverkar en medborgares möjlighet till delaktighet i en stadsutvecklingsprocess (Göteborgs stad 2014; Eriksson och Björnson 2013, s. 16).

För att det ska vara intressant att delta är det en fördel om åtgärden är konkret, riktad till en specifik målgrupp och avgränsad i tid och rum (Eriksson och Björnson 2013, s. 16), vilket projektet Lina Sandells park stämmer in på. Men som resultatet indikerar är det många faktorer som påverkar barn och ungas delaktighet. Med andra premisser hade antagligen tjejers inflytande i projektet kunnat stärkas ännu mer.

I det övergripande dialogarbetet kopplat till Lina Sandells park använde Uppsala kommun sig av olika delaktighetsformer beroende på vilken fokusgrupp de riktade sig mot (Uppsala kommun 2016a). Ambitionen var att, genom KFUM, nå medskapande tillsammans med tjejer i området som skulle kunna projektanställas för att delta i utformningen av parken (Uppsala kommun 2016a). Möjligheterna att påverka skulle därmed vara stora och ju högre nivå av delaktighet, desto mer tid och resurser krävs generellt (Boverket 2017b; Malmö stad 2011, s. 13). Delaktighetsprocessen hade dock en snäv tidplan och begränsade resurser. Detta anser jag skapar oförenliga mål för projektet genom att Uppsala kommun å ena sidan vill nå medskapande och skapa lokalt engagemang och delaktighet genom hela processen men samtidigt effektivisera planeringen och inte avsätta tillräckligt med resurser. Det ger motstridiga krav för samhällsplaneringen (Larsson & Jalakas 2008, s.71) som jag anser är problematiskt om vi ska kunna skapa ett jämställt, socialt hållbart samhälle.

Noggrann planering med rum för flexibilitet
Delaktighetsprocessen krävde mycket planering och förberedelser, både inför och under genomförandet. De tre stegen som vi planerade med övergripande teman och uppsatta mål gav en tydlig struktur för processen.

Genom Gottsunda fritidsklubbs verksamhet fanns en tydlig ram för varje workshop vilket underlättade genomförandet av dem och gjorde det enklare att nå delaktighet. Att jag och Åsa var flexibla var väsentligt för att anpassa workshoparna efter varje specifik situation. Resultatet av delaktighetsprocessen visar att den var bättre anpassad till den yngre målgruppen på fritidsklubben, åldersgruppen barn 10–12 år, än unga 13–18 år. En stor anledning till det var sannolikt att workshoparna kunde genomföras under fritidsklubbens schemalagda gruppaktivitet. För den äldre målgruppen fanns det inte en tydlig ram på samma sätt. Formella möten kräver ett engagemang både från ungdomarna och de förtroendevalda (SKL 2014, s.13). Delaktighetsprocessen visar, i linje med det Sveriges kommuner och landsting (2014, ss.14–15) menar, att informella samtal på de ungas egen arena är en bra metod för att öka möjligheterna att nå så många ungdomsgrupper som möjligt.

Mötas på barns och ungas villkor

En av de viktigaste lärdomarna var att utgå från målgruppens perspektiv och anpassa processen så att den sker på deras villkor. Detta genom att välja en för dem trygg plats, passande tidpunkt, val av kommunikation och metod.

En utgångspunkt i förberedelsen av arbetet var kommunens samverkan med KFUM Gottsunda fritidsgård och att de redan var tillfrågade att delta. De olika workshoparna i processen kunde därför genomföras på fritidsgården och kopplas till fritidsgårdens verksamhet, vilket minskade tröskeln att delta och stärkte tjejernas delaktighet och inflytande i projektet avsevärt. Fritidsgården och fritidsklubben var barnens och ungdomarnas egen arena där de känner

sig hemma, vilket gjorde att jag och Åsa var där på deras villkor. Genom att hänga förutsättningslöst på fritidsgården och samtala med dem på tu man hand kunde delaktighet lättare nås, i synnerhet med den äldre målgruppen.

Samverka

Kontakten med fritidsföreståndare och personal på fritidsgården var en nyckelfaktor för att anpassa processen till målgruppen. Att samarbeta med dem, som känner barnen och ungdomarna väl, var en stor styrka i projektet. Det skapade förutsättningar för en bättre målgruppsanpassad dialog och var också till stor hjälp under genomförandet av processen. En fördel hade varit om vi i ett tidigt skede planerat hela processen tillsammans med fritidsledarna. Då hade vi kunnat anpassa den ännu bättre till målgruppen och därmed ökat möjligheterna för delaktighet (Göteborgs stad 2014, s. 22).

Variera och experimentera

För att inte tappa målgruppens intresse var det mycket viktigt med en variation av delaktighetsmetoder och att våga testa nya sätt att arbeta på. Om faktisk delaktighet ska vara genomförbart så måste processen få vara dynamisk (Vilhelmson 2013, s. 83). I delaktighetsprocessen var det avgörande för att nå fram till den äldre gruppen. Vlora (2016, s. 35) framhåller att metoder för delaktighet behöver återuppträffas för varje specifikt projekt för att fler målgrupper ska kunna nås. Det överensstämmer med resultatet av processen då vi var tvungna att konstruera och rikta om de olika delaktighetsmetoderna för att nå målgruppen bättre.

Bilder och foton som verktyg och utgångspunkt i workshoparna fungerade bra för båda åldersgrupper-

na. Det väckte ett intresse, framförallt hos den yngre åldersgruppen och genererade i fler idéer. Det gav även en gemensam referensram till vad en aktivitetspark kan vara och inspiration om andra liknande projekt med jämställdhetsfokus.

Arbeta i könsseparatistiska grupper

För att kunna lyfta tjejernas perspektiv eftersträvade vi att arbeta könsseparatistiskt under processen och låta tjejer och killar vara i olika grupper. I linje med vad Boverket (2017d, s.40) framhåller så såg vi det som ett medel för att lyfta den utvalda målgruppen och inte som ett mål i sig. I ett tidigt skede var tanken att enbart arbeta med tjejer genom hela processen. Efter den första workshopen upplevde vi att det var viktigt att inte utesluta gruppen killar, så de följande workshoparna genomförde vi med både tjejer och killar i könsuppdelade grupper. Det gjorde att vi kunde föra könsuppdelad statistik och synliggöra skillnader och likheter mellan tjejernas och killarnas erfarenheter.

Väcka och upprätthålla intresse

En stor utmaning i arbetet med delaktighetsprocessen var att skapa ett intresse att vilja medverka, särskilt hos ungdomarna. Resultatet antyder hur viktigt det är att målgruppen som processen riktar sig till upplever det intressant och meningsfullt att vara delaktiga. Särskilt när det handlar om att nå ett engagemang på barnens och ungdomarnas fritid. Boverket (2010b, s.61) beskriver hur det kan krävas omfattande insatser i ett tidigt skede för att nå fram och skapa trovärdighet när det gäller möjligheterna att delta. För att nå den äldre målgruppen krävdes det återkommande besök på fritidsgården. Att vinna förtroende tar tid och som Boverket (2010b, s.61) framhåller kräver det en långsiktighet och uthållighet i kontakten med dem för

att uppnå engagemang. Att arbeta i flera steg, med en serie av olika slags aktiviteter och workshops anser jag är mycket viktigt. I delaktighetsarbetet med den yngre målgruppen ledde en djupare dialog i flera steg till att vi lärde känna varandra bättre. Tjejernas önskemål och tankar kom fram succesivt i arbetet på samma sätt som i projektet Frizon årstidernas park, vilket motiverar en djupare dialog som också ger ett mer trovärdigt resultat (Umeå kommun 2016, s.7).

Det var också viktigt att upprätthålla och ta hand om det intresse som skapades. Den yngre målgruppens intresse för att delta skiljde sig tydligt åt mellan det första och sista tillfället. Vid den första workshopen, *kunskapsutbyte*, var de väldigt ivriga över att delta, hade många idéer och var engagerade över att få påverka. Till skillnad från sista workshopen då deras intresse avtagit och det var svårare att engagera dem i uppgiften. En risk med delaktighetsarbete kan vara att det leder till dialogtrötthet, om dialogerna sker för ofta eller inte ger en sann bild av vad som är påverkansbart (Boverket 2010a). En anledning till att tjejerna inte visade så mycket intresse vid sista workshopen skulle kunna vara att den ägde rum dagen efter platspromenaden. Det skulle också kunna bero på att det var för likt tidigare tillfällen eller att vi tappade trovärdighet när de inte fick se något konkret resultat av deras medverkan (Boverket 2010a, s. 58–59).

Verkligt inflytande

Aspekter som verkligt inflytande, kontinuerlig återkoppling och att kunna visa på snabba resultat framställs ofta som avgörande för att uppnå delaktighet och engagemang (Boverket 2010a, s.10). Jag tror att det hade varit en fördel om delaktighetprocessen varade över en längre tid och att vi hade kunnat visa

konkreta resultat av deras delaktighet. Kopplingen till konsulterna som tar fram förslaget är då mycket viktig (Umeå kommun 2016, s. 5). Det hade varit önskvärt om konsultföretaget som jag arbetade på och som sedan fick uppdraget att ta fram förslaget för Lina Sandells park, hade haft en närmare samarbete med de medverkande tjejerna. Att under framtagandet av gestaltningsförslaget bolla idéer med dem och kontinuerligt återkoppla förslaget flera gånger, vilket gör att målgruppen får se vad deras medverkan resulterar i. Ett sätt skulle kunna vara att låta de medverkande tjejerna designa ett tillägg på ytan, likt Rosens röda matta eller Frizon Årstidernas park. I de projekten resulterade gruppens delaktighet i ett konkret avtryck på platsen. På så sätt blev de medproducenter av ett offentligt rum vilket i sin tur kan öka det upplevda ägandeskapet av platsen (Vilhelmsson 2013, ss 33, 86). Platsägandeskap innebär att ha rumslig kontroll på en plats vilket är viktigt för att kunna ta en plats i anspråk (Vilhelmsson 2013, ss 33, 86).

Visa uppskattning och kompensera

För att nå ett engagemang är det viktigt att kompensera deltagarna för sin tid och insats (Umeå kommun 2016, s. 11). För att stärka målgruppens delaktighet och inflytande tror jag att praktikplatser och sommarjobb som delaktighetsform vore bra. Kommunens ambition var i ett tidigt skede att projektanställa en grupp tjejer via fritidsgården. En anställning under till exempel sommarpraktik skulle även underlätta att integrera utbildning i genus och jämställdhetsfrågor i arbetet och ge målgruppen verktyg för hur de kan påverka i staden (Magnusson 2011). Min ambition var från början var att integrera utbildning i jämställdhet i förhållande till makt, normer och värderingar som formar flickor och pojkars villkor, eftersom det är nödvändigt för att få till kvalitativa strukturella förändringar (Larsson &

Jalakas 2008, ss. 38, 42). På grund av bristande resurser så var det inte genomförbart. Istället fick jag informera om andra stadsutvecklingsprojekt med fokus på jämställdhet, för att på så sätt hoppas väcka ett intresse för ämnet hos målgruppen. Sociala maktrelationer påverkar skapandet av en plats och därmed hur jämställt den kommer att användas (Boverket 2017c, s. 7). Genom ökad kunskap kan de normer och föreställningar om hur kvinnor och män förväntas använda och vara på olika platser förändras (Larsson 2005, s.222).

Relevant kompetens

Resultatet visar att det var en styrka att ha kompetens om genus och jämställdhet i projektet. I genomförandet av delaktighetsprocessen blev det tydligt att samtalsledaren spelar en mycket viktig roll för målgruppens delaktighet i processen. Kraven på samtalsledaren är stora och för att genomföra en så inkluderande och jämställd dialog som möjligt krävs en medvetenhet och relevant kunskap inom ämnet (Andersson 2016). Det är även viktigt att dialogen styrs på ett genomtänkt och tydligt sätt (Göteborgs stad 2014, s.20). Jag upplevde också att det krävdes erfarenhet och kunskap om samtalsteknik för att kunna leda ett samtal utan att styra det för mycket. I utbildningen till landskapsarkitekt har jag inte fått med mig den kunskapen. Eftersom många landskapsarkitekter genomför medborgardialoger menar jag att detta är problematiskt.

Under processen strävade vi efter att vara tydliga med hur mycket deltagarna kunde påverka. I rollen som samtalsledare upplevde jag också att det var en fin gräns mellan att å ena sidan upprätthålla ett intresse hos målgruppen och engagera dem i projektet och å andra sidan inte lova för mycket.

Fortsatt arbete för att uppnå jämställdhet
Enligt boverkets delaktighetstrappa innebär delaktighet att medborgarna kan delta under en längre tid i en utvecklingsprocess, som underlag till beslut (Boverket 2017b). Delaktighetsprocessen som presenteras i detta arbetet genomfördes under en kort tidsperiod, cirka en månad och enbart under planeringsfasen för parken. Den är en del i ett mycket större arbete som behövs för att uppnå delaktighet, engagemang och på lång sikt nå jämställdhet och stärka social hållbarhet. För att göra det krävs helt andra rammar än vad jag och Åsa hade att förhålla oss till och än vad som ryms inom examensarbetet. Det krävdes resurser för att planera och genomföra processen och det hade behövts större resurser både tidsmässigt och ekonomiskt för att ytterligare stärka målgruppens delaktighet och inflytande. Det hade till exempel varit önskvärt att nå en högre nivå av delaktighet med målgruppen, vilket ju var en ambition i ett tidigt skede av projektet. I jämförelse med referensprojekten Rosens röda matta, Jämställd övre och Frizon Årstidernas park framgår tydligt hur de projekten hade helt andra utgångspunkter för delaktighetsarbetet. Samtliga projekt hade mer resurser att tillgå, fler kompetenser inkopplade och det arbete som presenteras pågick under en längre tid.

För att nå jämställdhet och social hållbarhet på lång sikt krävs mer än delaktighetsprocesser i skapandet av en plats (Björnson 2013, s. 13). Björnson (2013) betonar att det kräver en medveten och sammanhängande process även efter att den fysiska planeringen är klar, ett gestaltungsförslag tagits fram och projekteringen sätter igång. En nyckelfaktor som samtliga referensprojekt framhäver är att det krävs samverkan och delaktighet även i programverksamheten av en plats och att arbeta med att aktivera platsen (Trelleborgs kommun 2016, s. 33). Rosens röda matta är ett positivt exempel på hur

delaktighetsarbetet ledde till ett fortsatt engagemang hos de medverkade tjejerna som i sin tur inspirerade fler tjejer att ta plats i den offentliga miljön.

En jämställd plats?

En central fråga som ofta lyfts i många sammanhang är om det går att skapa en jämställd plats? Även om en arbetsprocess kring platsens utformning är jämställd så behöver det inte leda till att den används jämställt och tvärtom (Trelleborgs kommun 2016, s. 31). Friberg et al., (2005, s.10) framhåller i likhet med Björnson (2013, s. 14) att plats och rum existerar i ett socialt och politiskt sammanhang och att jämställdheten i en plats inte sitter i arkitekturen. Så länge vi lever i ett samhälle där kvinnor och flickor har en underordnad maktposition till män och pojkar (Regeringen 2016) så anser jag att det är svårt att prata om en plats som jämställd. Att kvinnor och flickor till exempel upplever en högre grad av otrygghet i offentliga miljöer (Blomdahl 2012, s. 23) går givetvis att påverka till viss del genom arkitekturen så att miljön upplevs tryggare. Men för att komma åt problemet med ojämställdhet på riktigt så måste strukturella förändringar till (Larsson & Jalakas 2008, ss. 38,42). Till en början måste kunskapen inom branschen öka och som Björnson (2013, s. 13) understryker så måste en diskussion om jämställdhet, vem staden planeras för och vem som hörs i debatten föras. I samtliga referensprojekt har viktiga frågor om jämställdhet lyfts som inte har reflekterats över i respektive kommun tidigare (Trelleborgs kommun 2016, s. 29). Förhoppningsvis kan projektet med Lina Sandells park fylla samma funktion i Uppsala kommun.

Kompetenshöjning

Projektet Lina Sandells park är ett steg i rätt riktning och dess ambitioner och mål visar hur Uppsala kommun vill arbeta för en jämställd planering och

gestaltning av offentliga rum. Detta framgår också i kommunens övergripande styrdokument, översiktsplan, handlingsplaner och riktlinjer (Uppsala kommun). Dock saknas relevant kunskap och verktyg om hur jämställdhetsarbetet till ska omsättas till praktik. I enlighet med Björnson (2013, s.13) anser jag det är lätt att applådera delaktighetsprocesser och involvering av ungdomar i stadsplaneringen, men att den stora utmaningen ligger i att implementera tankesättet i hela arbetsprocessen. Att formulera mål och ambitioner är viktigt, men om det inte finns relevant kompetens och verktyg så faller det (Boverket 2017c, s. 45).

En konsekvens av just bristande kompetens och verktyg framgår av stadsbyggnadsförvaltningens handlingsplan, som säger att arbetet med jämställdhetsintegrering hittills inte har skett på något strukturerat, planerat sätt (Norrbom 2015, ss.3–4). Och att det är på grund av tillfälligheter eller genom enskilda medarbetares initiativ som arbetet med jämställdhet har förekommit. Det överensstämmer med vad Larsson och Jalakas (2008) menar, att det ofta hamnar på en enskild persons bord att integrera jämställdhet i stadsutvecklingsprocessen. I projektet Lina Sandells park upplevde jag att min roll blev att integrera jämställdhetsfrågorna i projektet genom mitt exjobb. Att arbetet enbart drivs av några särskilt engagerade gör att det blir det väldigt sårbart (Ohlsson 2015, s. 201). Hur ska arbetet kunna ske på ett strukturerat sätt om få personer besitter den kunskapen? Hur säkerställs tjejers erfarenheter och synpunkter om kunskapen om genus och begränsande normer och maktstrukturer inte finns? För att arbetet ska bli hållbart över tid och beslut som främjar jämställdhet ska kunna tas så måste det byggas in i de ordinarie strukturerna och alla som arbetar med planering och gestaltning måste inneha den kompetensen (Göteborgs stad 2014, s.10).

METODDISKUSSION

I arbetet användes flera metoder för att föra arbetet framåt och succesivt utforma delaktighetsprocessen. I detta avsnitt resonerar jag kring metodernas lämplighet och om de genererade vad som önskades.

Platsstudie

Att besöka platsen och genomföra en inventering och platsanalys gav en god överblick över området som var väsentligt inför utformningen av delaktighetsprocessen. Platsanalysen var värdefull, särskilt inför steg två i processen; *platspromenaden*, då den användes för att kunna dra promenadens sträckning genom parkens olika delar och även illustrera det material som togs fram inför promenaden.

Studie av referensprojekt

Studien av referensprojekt gjorde att jag fick en fördjupad förståelse för metoder och arbetssätt för en delaktighetsprocess utifrån ett genusperspektiv, med fokus på att ge barn och unga en central roll i processen. I sökning av litteratur och information om projekten eftersträvade jag att få en så heltäckande bild som möjligt. Projekten Jämställt Övre och Frizon Årstidernas park, genomfördes relativt nyligen mellan åren 2014–2016 och därav fanns inte så mycket information att hämta om dem. För projektet Rosens röda matta, som genomfördes för en cirka fem år sedan fanns däremot mer information. Projekten studerades utifrån respektive projekts slutredovisning och publikationer på olika kommuner och boverkets hemsidor. Detta kan ha gett en ensidig bild av projekten, där framgångsfaktorer lyfts fram mer än svårigheterna med dem. Därför hade det varit önskvärt att i studien även använda intervjuer som metod för en mer heltäckande analys av projekten.

Att utgå ifrån stödfrågor i analysen av referensprojekten gjorde att jag kunde konkretisera vilken information jag behövde söka efter i studien. Teoribakgrunden i arbetet och studien av referensprojekt gav tillsammans en fördjupad kunskap om jämställdhet, genus och medborgardelaktighet och ett ramverk att förhålla mig till vilket var väsentligt inför det fortsatta arbetet med att utveckla delaktighetsprocessen.

Aktionsforskning

Den övergripande strategin som användes för delaktighetsprocessen var aktionsforskning. Arbetssättet beskrivs genom de olika faserna planera, agera, observera och reflektera som återkom genom arbetet och lotsade arbetet framåt. Arbetssättet att inför varje steg i processen följa de olika faserna i modellen fungerade bra för att succesivt utforma en delaktighetsprocess och anpassa den bättre till målgruppen för att öka deras förutsättningar till delaktighet.

Metoderna och verktygen som användes under processen fungerade olika bra för olika situationer. Jag valde metoder för att nå tjejer i åldrarna 10 - 18 år. Det är en stor åldersskillnad mellan ett barn i tio-årsåldern och en person som är närmare 18 år. I slutändan blev metoderna i processen mer anpassade efter de yngre barnen på fritidsklubben. Det hade varit önskvärt att redan i ett tidigt skede anpassa varje steg i processen och de metoder och verktyg som användes efter de olika åldersgrupperna.

Workshop i samtalsform

Workshop i samtalsform som metod gjorde att jag och Åsa kunde ta del av tjejernas erfarenheter, tankar och resonemang om parken. Metoden möjliggjorde en fördjupad dialog och ökad delaktighet med särskilt målgruppen 10–12 år. Genom informella samtal, i mindre grupper eller på tu man hand, var det lättare att nå djupare i dialogen med tjejerna och förstå parken utifrån deras perspektiv. Det gjorde också att de som inte gärna yttrar sig i en större grupp fick möjlighet att komma till tals. Genom samtalen och observationer av hur barnen och ungdomarna agerade under processen kunde jag få ny kunskap och succesivt anpassa metoderna bättre till målgruppen.

Platspromenaden

Platspromenaden gjorde att deltagarna blev introducerade för området för parken och fungerade bra för att förankra platsen och samla in synpunkter på plats. I kombination med observation fungerade den bra för att fånga upp hur deltagarna använde de olika platserna.

Deltagande observation & dagboksskrivande

Under processen förde jag kontinuerligt dagboksanteckningar och dokumenterade händelser, tolkningar och intryck av gruppens beteende och av samtalen. Att kontinuerligt reflektera under processen påminde mig om att granska och analysera mig själv och mitt eget perspektiv, vilka normer jag representerar och vilken makt jag hade i sammanhanget. Observationen var viktigt för att få en bild av hur barnen och ungdomarna agerade under processen och också få syn på skillnader mellan deltagarnas resonemang och användande.

Eftersom jag själv var deltagande under observationen krävdes att jag reflekterade över min egen påverkan på gruppen. Observationen baserades på min egen erfarenhet och personliga intryck och tolkningar under processen. Graden av deltagande från min sida varierade då jag ibland agerade samtalsledare och ibland enbart iakttog deltagarna. Min ambition var att vara så neutral som möjligt för att inte påverka deltagarna. Dock upplevde jag det svårt att helt bortse ifrån mina egna värderingar och åsikter, vilket i sin tur kan ha påverkat deltagarna.

För att öka undersökningens reliabilitet hade film- och/eller ljudinspelning med fördel kunnat användas. Insamlingen av data pågick enbart under en kort tidsperiod så för ökad tillförlitlighet borde studien ha pågått en längre tid.

SLUTSATS

Sammanfattningsvis så har delaktighetsprocessen möjliggjort för tjejer att ta plats och höras i ett statsutvecklingsprojekt i Uppsala. Processen har genom olika metoder stärkt deras deltagande och inflytande i skapandet av Lina Sandells park i Gottsunda och kan förhoppningsvis vara ett startskott för vidare delaktighet kopplat till utvecklingen av parken. Examensarbetet bidrar också med underlag och exempel för framtida medborgardeltagandeprocesser i Uppsala kommun med särskild hänsyn till barns och ungas perspektiv, samt medverkar till att utveckla förutsättningar för ett hållbart arbete med att integrera jämställdhet i stadsutvecklingsprocesser.

I kommunens fortsatta arbete är det mycket viktigt att återkoppla det gestaltningsförslag som, baserat på målgruppens erfarenheter och idéer, tas fram för parken.

För att inte riskera att skada förtroendet är det viktigt att ta hand om den kontakt och det engagemanget som skapas (Boverket 2010a, s. 58–59).

Examensarbetet har inneburit en möjlighet att fördjupa mina kunskaper om jämställdhet och genus kopplat till min framtida yrkesroll och givit värdefull erfarenhet av att arbeta med olika former av medborgardeltagande, med fokus på barn och unga. Delaktighetsprocessen har både varit rolig och lärorik. Examensarbetets verklighetsanknytning, att jag har haft möjlighet att samarbeta med Uppsala kommun, har gett projektet en intressant infallsvinkel och erfarenhet av hur det faktiskt kan gå till i yrkeslivet. I projektet har jag fått ta hänsyn till Uppsala kommuns tidplan, resurser och samordna med yrkesverksamma landskapsarkitekter. Min roll som både student i projektet, kommunrepresentant och också arbetade på det konsultföretag som sedan fick uppdraget att ta fram ett gestaltungsförslag för parken har varit intressant och givande. Jag upplever att det har varit en styrka i arbetet, då jag kunnat se processen från flera perspektiv.

Min förhoppning är att vi i planering och gestaltning av våra offentliga miljöer ska arbeta mer effektivt för ökad jämställdhet. Genom ett medvetet arbete där ett genusperspektiv integreras i processen går det att skapa jämställda offentliga rum där alla får ta plats och visats på lika villkor. Jag hoppas att du som läsare, liksom jag, ställer dig frågan vill roll och makt du har? Vem hörs och vems perspektiv lyfts fram? Utgå ifrån fler perspektiv och lyft fram dem. Gör plats för allas deltagande i skapandet av våra offentliga rum!

FRAMTIDA FORSKNING

Under studien uppkom olika frågor som det inte funnits utrymme för att undersöka i det här arbetet. Det skulle vara intressant att fördjupa denna studie och följa stadsutvecklingen i Gottsunda och hur kommunen fortsätter att arbeta med delaktighetsprocesser med målgruppen barn och unga i allmänhet och tjejjers platstagande i det offentliga rummet i synnerhet. Genom deltagardrivna arbetsprocesser fortsätta arbetet med att öka barns och ungas delaktighet i Gottsunda och Uppsala i stort.

Ett annat forskningsområde som vore intressant är att studera hur jämställt aktivitetsytor och andra offentliga miljöer i Uppsala används. Att föra könsuppdelad statistik på användandet av offentliga miljöer i Uppsala.

Under min femåriga utbildning till landskapsarkitekt har jag saknat en diskussion om genus och jämställdhet kopplat till landskapsarkitektur och stadsplanering. Jag anser att det är mycket viktigt att integrera det i utbildningen. Det skulle kunna öka förutsättningarna att vi tar med oss det ut i arbetslivet och mer effektivt kan arbeta för jämställdhet. Jag tycker också att det skulle vara intressant att utveckla betydelsen av medborgardelaktighet i landskapsarkitektens arbete och få ökad kunskap om att driva delaktighetsprocesser i utbildningen. Att studera rollen som landskapsarkitekters i sådana processer och utreda vilken makt och vilket ansvar som det innebär.

referenser

Almén, M. (2016). Nationella sekretariatet för genusforskning. *Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv*.
[http://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/10/Jämställdhetsintegrering-med-intersektionellt-perspektiv-pdf1.pdf](http://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/10/Jamstalldhetsintegrering-med-intersektionellt-perspektiv-pdf1.pdf)

Andersson, K. (2016). Jämställdhet och hälsa hör ihop. *STAD*. 2016 (15), ss.43–47.

Barnkonventionen. (2015). *Barnkonventionen*.
<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmanen/barnkonventionen/> [2017-08-14]

Björnson, M. (2013). Rosens röda matta: stadsplanering på tjejs villkor. *PLAN*. 2013 (67): 5–6, ss. 10–15.

Björnson, M. & Eriksson, L. (2013). *En modell för fysisk stadsförnyelse i samverkan*. Malmö: Miljöförvaltningen Malmö stad.
<http://malmo.se/download/18.6559ffe5145840d28d-62bf7/1491300127190/Modell+för+Fysisk+stadsförnyelse+i+samverkan.pdf> [2017-01-30]

Blomdahl, U. Elofsson, S. & Åkesson, M. (2012). *Spontanidrott för vilka?* Stockholm: Idrottsförvaltningen.

Boverket (2010a). *Boendeinflytande i praktiken*. Karlskrona: Boverket
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/boendeinflytande-i-praktiken.pdf> [2017-02-04]

Boverket (2010b). *Socialt hållbar stadsutveckling*. Karlskrona: Boverket
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/socialt-hallbar-stadsutveckling.pdf> [2017-02-04]

Boverket (2017a). *Jämställdhet i samhällsplaneringen*.
<http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationella-mal-for-planering/jamstallhet-i-samhallsplaneringen/> [2017-03-13]

Boverket (2017b). *Medborgardialog*.
<http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/vad-ar-medborgardialog/delaktighetstrappan-beskriver-grad-av-inflytande> [2017-01-26]

Boverket (2017c). *Stöd till utvecklingsprojekt för jämställda offentliga miljöer i städer och tätorter*. Karlskrona: Boverket (Slutrapport, 2017:14).
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2017/stod-till-utvecklingsprojekt-for-jamstallda-offentliga-miljoer-i-stader-och-tatorter.pdf> [2017-08-10]

Dymén, C. (2014). *Män styr städernas utformning*. Stockholm: KTH
<https://www.kth.se/abe/om-skolan/news/man-styr-staders-utformning-1.485812> [2017-05-26]

Ekholm, M. & Fransson, A. (1992). *Praktisk intervjuteknik*. 4., omarb. uppl. Stockholm: Norstedts.

Eriksson, L. (2015). *Hållbar stadsomvandling Malmö-Fokus Rosengård*. Slutrapport, 1394-1087/2010. Malmö: Miljöförvaltning i Malmö stad.
<https://www.boverket.se/contentassets/8997dbc1eb-714d49bc987a66de37f56e/aktuell-slutrapport-hs-rosengard-rattad-sid-74-75.pdf> [2017-01-30]

FN-förbundet (2017). *Agenda 2030*.
<https://fn.se/vi-gor/utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda-2030/> [2017-02-27]

- Göteborgs stad. (2014). *Metodstöd för jämställdhetsintegrerade medborgardialoger*. Göteborg:Göteborgs stad.
<http://jamda.ub.gu.se/bitstream/1/790/1/medborgardialoger.pdf> [2017-01-27]
- Healey, P. (2010). *Making better places - the planning project in the twentyfirst century*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillian.
- KFUM Uppsala (2017). *Gottsunda fritidsgård*.
<http:// uppsala.kfum.se/gottsunda/fritidsgarden/> [2017-01-20]
- Larsson, A. (2005). Kön och rum i den fysiska planeringen. I: Friberg, T. Listerborn, C. Andersson, B. & Scholten, C. (red), *Speglingar av rum: om könskodade platser och sammanhang*. Stockholm: Östlings Bokförlag Symposion, ss. 211–227.
- Larsson, A. & Jalakas, A. (2008). *Jämställdhet nästa! Samhällsplanering ur ett genusperspektiv*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag.
- Lillskogen, E. (2017). *Riktlinje för Uppsala kommuns normkritiska arbete med jämställdhetsintegrering enligt CEMR*. Uppsala: Kommunledningskontoret Uppsala kommun.
- Magnusson, J. (2011). *Ungdomsprojekt Fokus Rosengård. Delrapport: Ung i Sommar*. Malmö: Malmö stad.
<http://malmo.se/download/18.1388f79a149845ce-3b9fc5/1491301765575/Rapport+Ungdomsprojekt+20110815.pdf> [2017-01-27]
- Malmö stad. (2011). *Guide för medborgardelaktighet*. Malmö: Malmö stad.
http://malmo.se/download/18.77b107c212e-1f5a356a800024103/Handboken_med_alla_uppdaterade_länkar.pdf [2017-09-30]
- Montgomery, K. (2017). *Unga tjejers röst saknas i stadsplaneringen*.
<http://www.extrakt.se/forskningsfragor/unga-tjejers-rost-saknas-i-stadsplaneringen/> [2017-10-06]
- Myhr, T. & Wallstedt, M. (2015). *Vem får vara skalkfigur? En intervjuundersökning om hur landskapsarkitekter väljer skalkfigurer till perspektivbilder*. Kandidatarbete, Sveriges Lantbruksuniversitet. Ultuna: Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Nationella sekretariatet för genusforskning. (2016). *Vad är genusperspektiv?*
<http://www.genus.se/kunskap-om-genus/om-kon-och-genus/vad-ar-genusperspektiv/> [2017-02-21]
- Norrbom, M. (2015). *Handlingsplan för CEMR*. Uppsala: Stadsbyggnadsförvaltningen.
- Ohlsson, S. F. (2015). *Inkludera: jämställdhet och hbtq i organisationen*. 1. uppl. Stockholm: Idealistas förlag.
- Regeringen (2016). *Jämställdhet*. Stockholm: Regeringen.
<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/jamstallldhet/> [2017-02-27]
- Rönnerman, K. (2004). Vad är aktionsforskning? I: Tornberg, G. Axén, U. Bergström, K. Nyberg, E. Söderström, Å. Folkesson, L. Olin, A. Nylund, J. Eriksson, A. Westberg, L. & Berlin, J. (red.), *Aktionsforskning i praktiken: erfarenheter och reflektioner*. Lund: Studentlitteratur, ss. 13–29.
- SFS 2008:567 *Diskrimineringslagen*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- SFS 2010:900 *Plan- och bygglag*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2016:398 *Förordning om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden*. Stockholm: Näringsdepartementet.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. (2017a). *Medborgardialog och delaktighet*.
<https://skl.se/demokratiledningstyrning/medborgardialogdelaktighet.371.html> [2017-03-15]

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. (2017b). *Dialogguiden. Workshop i samtalsform*.
<http://www.dialogguiden.se/article/show/449>

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. (2017c). *Dialogguiden. Walk and talk*.
<http://www.dialogguiden.se/article/show/447>

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. (2014). *Ungas inflytande och delaktighet. Inspirationskrift för förtroendevalda*. Stockholm: Sverige kommuner och landsting.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. (2016). *Vår tids stora samhällsomdaning. En forskningsessä om politiskt ledarskap, social hållbarhet och medborgardialog*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
<http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-382-6.pdf?issuusi=ignore> [2017-10-06]

Trelleborgs kommun. (2016). *Jämställt övre*. Trelleborg: Trelleborgs kommun.
<https://www.trelleborg.se/globalassets/files/samhallsbyggnadsforvaltningen/filer/planbygg/plan/jamstallt-ovre-slutrapport.pdf> [2017-01-19]

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. [omarb.], 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Umeå kommun. (2016). *Frizon Årstidernas park - inkluderande planeringsprocesser för jämställda miljöer*. Umeå: Umeå kommun.

Uppsala kommun. (2016a). *Ansökan om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden*. Uppsala: Uppsala kommun

Uppsala kommun (2016b). *Uppsala växer. Planerade områden. Gottsundaområdet. Tidsplan*.
<http://bygg.uppsala.se/planerade-omraden/gottsunda/tidplan/> [2017-01-19]

Uppsala kommun (2016c). *Sammanställning medborgardialog 26 maj 2016. Planprogram för Gottsundaområdet med fokus på social hållbarhet*. [2017-01-19]

Uppsala kommun (2016d). *Översiktsplan 2016*.
<https://www.uppsala.se/organisation-och-styrning/publikationer/oversiktsplan-2016/del-a-huvudhandling/> [2017-01-19]

Uppsala kommun (2016e). *Mål och budget 2017–2019*. Uppsala: Uppsala kommun, kommunfullmäktige, kommunstyrelsen.

Vilhelmson, K. (2013). *Platspåverkan - en fallstudie om delaktighet och genusperspektiv i planeringen av Aktivitetsytan i Rosengård*. Examensarbete, Sveriges lantbruksuniversitet. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

Vlora, M. (2016). *Jämställd stadsutveckling*. Malmö: DH Grafiska.

Östlund, N. (2009). *E-deltagande i fysisk planering – att fånga upp lokal kunskap med webbGIS*. Diss. Sveriges lantbruksuniversitet. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

FIGURFÖRTECKNING

Figur 2, 3, 7, 15, 45, 46- 48: på underlag från Eniro Eniro/ © Lantmäteriet (2017).

Figur 24- 31: Publiceras med vänligt tillstånd av Malmö stad [2017-10-16].

Figur 32: Publiceras med vänligt tillstånd av Trelleborgs kommun [2017-10-16].

Figur 33-36: Publiceras med vänligt tillstånd av Nyréns Arkitektkontor [2017-10-16].

Figur 37: Publiceras med vänligt tillstånd av Tyréns AB [2017-10-16].

Figur 38 och 39: Publiceras med vänligt tillstånd av Umeå kommun [2017-10-16].

Figur 40, 62, 64, 66- 68, 72: Publiceras med vänligt tillstånd av barnen och barnens vårdnadshavare.

Om inget annat anges © Maria Wallstedt (2017).

Figur 72. Fotot visar de tre tjejerna som deltog i workshopen idéutveckling för den yngre målgruppen.